

Страшні Тайни Монастирских Мурів. АБО Відкриті секрети монашого життя по монастирах.

Відкрила Марія Монк, монахиня, якій вдалось втечі з монастиря.

ІІ. ПОВНЕ І ІЛЮСТРОВАНЕ ВИДАНЭ.

З анг. перевів М. М. Б.

Головний склад
„PROSVITA“

P. O. BOX 22.

EDMONTON

ALBERTA

Софія
Софіївка

Тортуро^вания монахинь в монастыри.

ВСТУП.

Можна сподіватись, що деякий читач, читаючи мої стрічки буде думав, що се лише уява а не дійсність. Що нігде щось подібного не могло діятьсь і що всі місця і особи мною подані, ніколи не існували. Я заявляю съято, що я подала съвітови правду і відкрила людямъ се, про що они самі ніколи не довідали-б ся. Я вірю, що всі факти, які я подала, можуть коли небудь бути потверджені. Хто буде заниматись розслідженем мурів і криївок мною згаданого монастира в Монреалі знайде доказ моого оповідання. Хоть як би час і людска рука намагалась затерти сліди поповнених злочинів в сім монастири, не будуть в силі всого укрити чи знищити перед людским оком. І чи скорше чи пізнійше люди переконають ся наочно о страшній правдивости моїх слів.

По друге: там в монастири э эще жиющі съвідки, які не боячись кари, тортур і смерти могли потвердити мої зізнання.

Если они живуть? Але хто знаэ, чи їм позволено тішитись Божим съвітом, коли попи і настоятельки побачили сю книжку? Можливо, що нещасливі монахині вже потерпіли в мокрих пивницях монастира через мене? Можливо, що Джені Рей, вже вмовкла на віки, або буде эще замордована заки не буде мати час додати свої незвичайно цінні для съвіта зізнання, до моїх.

Коли я лише подумаю, тепер про свою минувшину, про своє ніби монаше, съяте житэ, зимна дрож перебігає через моє тіло. Дуже часто маю страшні сни: Здаєсь мені, що мої вороги переслідують мене эще і тепер. Часто снить ся мені немов мене знова замикають до монастира; часто здаєсь мені що я э присутна тих страшних сцен в монастири, які я подала в сій книжці. Часто здаєсь мені, що я заходжуся в секретних місцях монастира і його страшної пивниці; деколи здаєсь мені, що я чую зойки безборонних монахинь в руках попів: а деколи мені видається, що бачу нещасну съв. Францішку, як она пглядала в окруженю мордерців.

Я не можу забути про сї страшні сцени, які я описала в сїй книжцї і які я пережила.

Коли хто не віривби, що се все, що я подала в сїй книжцї є правдою або сумнівав ся хоть лише в дечім я зроблю отсю пропозицію: —

Нехай менї буде вільно піти до “Готелю Діэв Нонері” в Монреалі разом з людьми і то по всїх закутках монастиря і його тайних печерах, куда доступ звичайно є лише для епископа і попів, тоді я всїх переконаю о правдивости моїх зізнань. Колиб я не переконала їх, тоді нехай съвіт узнає мене за ошуста. Приведіть мене перед суд — а там я радо стрінусь з попами Латаргом, Дуфремом, Феланом, Боніном і Річардом і їх підлими товаришками настоятельками, висшими властями і з котрими небудь монахинями, в присутності публики.

Мария Монк.

РОЗДІЛ I.

Молоді літа Марії. — Вступ до школи сестриць. — Брак ображованя сестрицям. — Вихованэ в ненависти до Біблії.

Мої родичі походили зі Шкоції і нім пібрались жили в Долішній Канаді. В Монреалі взяли слюб де я перевела більшу частину свого життя. Мій батько був бритійським офіцером, по якого смерти мати жила з пенсією.

Мій батько був протестант і вже в молоденькім віці вчив мене дещо з Біблії. Мати була більше склонна до католицизму і дуже часто по смерти батька заходила і до кат. церкви. На вихованэ дітей она не богато звертала уваги.

Коли я мала 7 літ, заведено мене до школи до п. Воркмана, протестанта, котрий вчив при Сакрамент ул., де була я лише кілька місяців. Тут навчилась я дещо читати і писати та дещо з рахунків.

Деякі мої ровесниці ходили до школи сестриць., "Конгрегешенел Нонері", або "Сестер Милосердія", як їх деколи кличуть. З сего то монастиря розходились монахинї по цілій Канаді вчити по місточках і фармах а навіть і Стейтах.

Коли я мала вже близько 10 літ, запиталась раз мене моя мама, чи не схотіла б я вчитись читати і писати по французьки. Відтоді почала я думати чи не піти б і собі до школи "Конгрегешенел Нонері". Я знала вже дещо сей язык, бо чула його що дня і могла дещо ним розмовитись.

Я пригадую собі зовсім добре той день, коли я вступила до сеї школи. Сей день був важним в моїм життю, бо від тепер почала я запізнаватись що раз більше з монастирем. Коли я прийшла перший раз до сеї школи приказала мені настоятелька замачати пальці в съятій воді при дверах і перехреститись і се вимагаєсь, сказала она, не лише від католицьких але і протестанських дітей.

В школі було близько 50-теро дітей, яких вчили монахинї дещо читати, писати і рахунків. Метода вчення була дуже сла-

боњка. Ніхто не звертав на науку великої уваги а за се звертано велику увагу на ручні роботи. З дітьми обходились монахині дуже шорстко. Самі не мали достаточного образованя, бо пишучи клали великі букви в середині слова.

Нé від річи буде згадати, що в Монреялі є три монастирі, Конгрегешинел, Чорний і Сивий.

Задачою першого було вихованэ дівчат. Ціле вихованэ полягало на сїм, щоб знати добре орудувати голкою, поза сим не вчили майже нічого хиба молитви та катехиз. Щоби вміти читати та писати на се мало звертано уваги, майже жадної.

Другий монастир від першого, якого лише стіна ділила, се мала бути милосердна інституція.

Тут малось наглядати над хорими та роздавати хліб та медицину для бідних.

Роботу милосердя, яку сей монастир сповняв, в порівнаню до величини будинку і числа монахинь, була дуже незначна.

Третій монастир, то є сивих, знаходив ся подальше і призначений був для осіб стративших розум і неправисних дітей.

Зі сим я не мала великої стичності. Оба монастири, Сиві і Чорні, мають назву від кольору убрань, які носять монахині.

У всіх трох монастирах є вільний доступ посторонним людям лише до кількох кімнат. До решти є абсолютно вступ заборонений. Навіть не всі монахині мають доступ до всіх кімнат. До деяких і їм не вільно заглядати.

Зі всого, що є доступне для людського ока, виходить що монахині сих монастирів віддались на службу милосердя і релігійним і побожним роздумуваням. Люди їх поважають та респектують, як одиниці вибрані Богом, а ново-вступивші до монастира думають, що они втікли від сьвіта та його спокус, а в монастири они віддадуть ся молитвам та умертвлюваням тїла як також добрим ділам і тим приготовлять собі місце в небі.

Деколи, як кажуть, настоятелька монастира має силу робити чуда і коли така вмре, тоді розголошують по всіх усюдах і товпи народу тягнуть до монастиря, щоб купити кавальчик шматки з її убраня, або яких інших її річей, які мають

мати якусь надземську силу.

Я з початку також на се так задивлялась і дивилась на монахиню як на святу особу а на монастир як тихе святе місце на землі. Се правда, що вложено в мене много труду на такий погляд. Деякі попи з семинара часто відвіджували "Конгрегешинел Нонері" де тримали катехиз і балакали з нами на релігійні теми.

З наук та інструкцій, які давали нам попи були всегда звернені проти протестанської Біблії. Они часто розводились над чортівськими змаганнями сеї книжки, та казали, що много душ через сю книжку печуть ся в пеклі і засуджені на вічні муки. Колиб не ся книжка, булиб в вічній щасливості. Про сю книжку виражувались они як найгіршими словами, добре го про сю книжку они не могли нічо сказати, бо се булоб проти релігії і проти Бога.

Они напоминали нас, що Біблії не брати в руки і не читати, бо се була в велика небезпека для наших душ.

На потверджені сего, они наводили нам готові відповіди з катехизму, який ми вчилися, або вчили нас нові відповіди, яких ми нігде не бачили друкованих, а які мали бути найсильніші, щоб утврдити в нас римо-католицьку науку.

Питані і відповіди, яких навчили, я дуже добре памятаю і можу деякі навести.

"Питанэ: Чому Бог не зробив всіх приказань? — Відповідь: Позаяк чоловік не є досить сильний, щоб міг їх виповнити".

"Питанэ: Чому людям не вільно читати Нового Завіту? — Відповідь: Позаяк чоловік є обмежений і слабий, щоб зрозуміти те, що Бог написав".

РЗДІЛ II.

Неморальне заховуванэ ся попів при сповіди недолітків. — Убійство молодої дівчини. Сповідь гарної Марії попом Річардом.

Одна 13-літна дівчина моя шкільна товаришка, котра мешкала в сусідстві, оповідала мені раз в школі, що при сповіди піп так поводив ся неприлично з нею, що я тогді не хотіла

повірити.

Поведене попа при сповіді було таке кримінальне і таке безвистидне, що я ніколи булаб не повірила, колиб була не мала сама нагоди о сїм переконатись.

Піп вмовляв в ню, щоб она повірила, що він не може згрішисти, бо він э піп і що небудь він зробив би її, оно буде її освячувати. Вговорювання попа так поділали на дівчину, що она не знала, що мала робити.

Піп — казав він її — э съвятій чоловік і назначений до съвятих обовязків і що булоб грішне у других людей, не може таким вважатись в него. Она сказала мені, що о всім тім она повідомила свою маму, яка не дуже сим здивувалась, лише упімнула її, щоб нікому про се не говорила.

Опісля оповіла я про се все при сповіді попови, який наложив на мене велику покуту, що я була така цікава і про се все випитувалась. Пізнійше інші мої товаришки оповідали, що піп обходив ся так само і з ними як з тою першою і в таий самий спосіб.

Не задовго і я сама мала нагоду почути такі самі залицяння ся від попа при сповіді. Я памятаю дуже добре, як через його масні слова я стратила рівновагу.

Іньяша моя товаришка оповідала мені отсе, що сталося в її околици. Молода гарна дівчина Індіянка, на ім'я Мері, ходила до сповіди до поіа до хати, який мешкав поза місточком.

По якімсь часі ся дівчина десь пропала. Почались пошукування і знайдено її тіло порізане в ріці. Знайдено також ніж з іменем попа-сповіdalника. Се розбурило так Індіян, що нім они напали на дім попа його вже там давно не було. Де він дів ся, ніхто не знає і досі. В його хаті знайдено було лише кавалок паперу, на якім було написано, щоб сей час втікав, коли він чується винним.

Припускали, що піп боявсь, щоб Індіянка не виявила, тому волів її замордувати і в той спосіб себе очистити.

Того рода оповідання зробили на мене велике вражінє з початку, але опісля, коли я сама почала ходити до сповіді переконалась о їх правдивости. Особливо, коли я пішла до сповіді до о. Річарда, в старій французькій церкві. З початку сповідь була як сповідь, але коли я вже була по третій раз в него на сповіді, він почав осмілятись і давати мені такі за-

пити і натяки, що зовсім не мало нічого спільногого зі сповідю. Особливо, коли я сповідалась за закрестиєю, там о. Річард зовсім не скривавсь зі своїми замірами. Сей предмет, то э того рода сповідь, зовсім не э знаний протестантам, тому я не хочу більше про него говорити, тому, що говорячи дальше мусілабим відкрити річи повні безвистидності та деморалізації.

Скажу лише се, що коли я була ёще майже дитина, то при сповіді попи питались мене про такі річи, на які не булиб спосібні і найбільші кримінальниці та безвистидниці.

В школі “Конгрегешинел Нонері” була я около два роки. Опісля була короткий час в кількох інших католицьких школах, де наука була до себе дуже подібна, головно що до католицьких вірувань. Я вірила в їх правдивість, тому що про інші релігії я не мала найменьшого поняття. Колиб я була мала яке понятэ про інші другі вірування, мабуть не малаб я ніколи охоти стати монахинею.

РОЗДІЛ III.

Марія вступаэ до монастиря. — Занятэ початкуючих. — Шпійонство в монастири. — Богаті і гарні ставали сейчас монахинями. — Убожаю настоятельки. — Сповідь початкуючих.

Вкінци я рішилась вступити до “Чорних монахинь” і в тій справі вдалась я до одного з найстарших попів в семинари, якому звірилась зі своїм наміром. Старим попом, до якого я зголосилась був о. Роке, який ёще жиє.

О. Роке обіцяв мені, що він поговорить з настоятелькою монастира і казав прийти мені довідатись за два тижні. Коли я прийшла знова до семинара, тут застала я вже настоятельку “Чорних монахинь”. Она сказала мені, що она мусить вивідатись про мою минувшість, а тим часом поручила мені замешкати в одній француській фамілії на передмістю сьв. Лаврентія. Тут перебула я через дві неділі і пізнала, що ся рекомендована мені гарадзінія, була великою релігійною фанатичною і виражалась незвичайно похвально про настоятельку.

В кінці, в суботу о 10-ій годині принято мене до “Чорних монахинь” яко початкуючу, що було великою радостию для

мене, тому, що я представляла собі житї в монастири за съя-
те, побожне, а монахинь за щось надземського, які утікли від
грішних впливів сего съвіта, щоб набути собі безграницного
щаств та радости в небі. Настоятелька завела мене до великої
кімнати, де знаходились інші початкуючі, заняті шитем.

Тут було їх около 40, поділених на гуртки по всїх частях
кімнати, головно коло вікон. В кождім гуртці була одна заве-
льована монахиня, якої мешканэ було в нутрі монастира, ку-
да початкуючим вступ був заборонений. Коли ми вступили з
настаятелькою до кімнати она оповістила, що приходить нова
пochatкуюча і завізвала, щоб эсли котра мене знала в съві-
тї, сейчас призналася.

Двох моїх шкільних товаришок панна Фігнїс і панна Го-
вард з Вермонт сейчас мене пізнали.

Відтак мене приділено до одного гуртка, де наглядачкою
була св. Клотильда. Менї дано все потрібне до шитя і велено
шити таку торбину яку попи вживають до ношения съяченой
води до хорих. При роботї не вільно богато говорити, а эсли
котрась хоче щось сказати, мусить її чути монахиня. Незадовго
надійшов час обіду і ми парами пішли до їdalнї, де єли
мовчки. Під час їди читала одна монахиня науку, але ми ми
голодні не звертали на се богато уваги.

Нам початкуючим вступ був вільний лише до вісъмох кім-
нат монастира. Спальня була на другім поверсї, де ліжка бу-
ли вложені рядом без якої небудь заслони. В кутї був відді-
лений дошками маленький передїл де стояло ліжко для
нічної наглядачки. З кожної сторони сего передїлу в стїнї є
по дві дїри, куда наглядачка може глядїти на нас кожної хви-
лї. Її ліжко в сїм передїлі було висше як наші. На серединї
спальнї съвітилась лямпа, а що наглядачка не мала съвітла в
своїм передїлї, тому ми ніколи не були певні, чи она спить чи
нї. Тимбільше, що доносити на других і виявляти чужі блуди
уважалось за чесноту. Щоб не наразитись на картаня і поку-
ти, мусіла я всегда перше обдумати, що я маю робити, щоб
ті всї неприїмности оминути. В коротці я навчилась всї правила
і церемонї котрих було много. На точне виконанэ їх по-
кладало незвичайно велику вагу.

Раз сиділа я при вікнї з дївчиною на імя Джені Мекой, ко-

ли одну монахиня ввійшла до кімнати і заговорила до нас голосно і чимно. Се мене здивувало, бо досі все було строго і зимно. Своїми замітками хотіла она мене розвеселити і захотити і мені впало в око, що она мною заінтересувалась.

Я не памятаю, що она говорила, але памятаю лише се, що она своєю бесідою мене потішила. Она сама була велика і виглядала на сильну. Одіж на ній була без найменьшого догляду. Она видалась мені такою, що собі зі всего нічого не робить і о чім я переконалась пізнійше. Она деколи навіть ломила монастирські правила. Нераз говорить голосно тоді, коли треба мовчати, ходила по кімнаті, коли повинна сидіти на своїм місци. Деколи она навмисне робила щось таке, щоб нас розсыміяти і за се не мала найменьшої кари, коли других за щось подібне покараноб незвичайно остро.

Пізнійше я довідалась, що она не прибрала собі жадного імені якогось съятого при накладаню вельону, як се робили інші а задержала своє питоме Джені Рей. Її переступства були так чисельні, а кари були так малозначні для неї, що деякі уважали її за несповна розуму.

Коли она деколи щось зробила, тоді уневинняла її настоятелька або котранебудь монахиня тим, що она не знає, що робить.

Занятэ початкової не э таке, як хтось би собі припускав. Они не суть заняті на студийованю якихсь висших галузь науки. Ім не дається зовсім нагоди, щоб побільшити своє знанэ, чи позбутись зі своїх злих привичок; їх навіть не вчать читати нї писати.

Мій час з початку був занятий роботою і молитвою. В першім році я сама дещо студіювала, але сї студії обмежались лише на молитвах на французькім і латинськім язицї, яких я майже не розуміла, а яких я виучувалась лише на пам'ять. Сї всі молитви були конечними, щоб стати монахинею.

Коли була я вжеколо півтора року в монастири яко початковуоча, стала та пригода, яка зробила на мене незвичайно прикре вражінэ.

Дочка, одного богатого міщанина з Монреялу, переходячи одного вечера коло церкви Бон-сікора, впала так нещасливо, що віднесла потрясенэ. Її взято зараз до церкви а опіс-

ля перенесено до Чорного монастиря. По виздоровленю она рішилась стати монахинею. Але замість перейти всі приготованя початкуючих які звичайно забирають около 3 роки, її позволено взяти вельон монахинї без проволочно, бо таке мало бути дане обявленэ Богом одному з попів. Значить ся, що она мала бути дійсно съятою, вивисшена понад съвіт і його впливи і мала ласку не грішити, як всі інші монахинї. Она жила в монастири, але я її не бачила ніколи. Она не сповняла жадних обовязків, як інші монахинї, спільно не засідала до стола, бо она мала зовсім не потребувати поживи бо її душа а навіть і тіло мало, як казали, перебувати більшу часть житя в небі як на землі, в монастири.

Цікаве було се, що ніхто не знав її імя і коли говорилось про ню то вживалось слів, съята, присвятійша мати, або съятивий і добрий пастир.

Також виглядає мені тепер дуже дивним, що ми були так оголомшенні та безкритичні взглядом нашої настоятельки, але коли возьмеш на увагу тенденцію наших безнастаних поучувань, та впоювань в тім напрямі, то легко буде мож зрозуміти наш стац та готовість приняти за съяту правду найбільший забобон. Котра небудь з нас була часто кликана до її кімнати то до обтинання її ніхтів, то до чесаня її волося і ми часто збирали сї відітнені ніхті чи поодинокі волоски і розділяли поміж себе як найбільшу съятість. Раз почесаню я визбила її волосє, як падало з гребеня і переховувала довгий час з найбільшою старанністю аж доки она мені не сказала, що я негідна посідати так съяту річ. Джені Мекой і я були раз післані до кімнати настоятельки, щоб направити її одіж. Тоді позбирала я всі кавальчики ниток, вшила мішочок, який я довго носила на шнурочку на шиї. Не один шнурочек зужив ся, я закладала новий і далі носила сї съятощі на шиї. Я вірила, як і другі монахинї, що сей мішочок з нитками має незвичайну силу і нераз молилася до сего мішочка, щоб вигоїв то більшого горла то зубів і т. д.

Джені Рей пророкувала чудотворчість настоятельки і збирала пірэ, коли стелила її ліжко. Она роздавала відтак се пірэ між нас говорячи, щоб ми сї пера поховали, бо як настоятелька помре, памятки будуть чим раз рідші, то лучше зао-

сматриться в них тепер на сезон. Відтак по такій поважній бе-
сіді, як зачне я противного кінця і скінчить кпинами зі всого
того про що передтим так побожно говорила.

Коли була я в Конгрегешинел монастири ми яко початку-
ючі мусіли ходити до церкви до сповіді. Монахині знова зі се-
го монастира мали свою осібну кімнату до сповіді.

Наша сповідь яко початкуючих відбувалась всегда в о-
дин і той самий спосіб, тому вистарчить, коли я наведу один
примір. Ті, що мали приступити до сповіди клякали недалеко
від сповідальної-бакси і по повтореню кількох молитов приз-
начених в наших книжках, на колінах одна по другій прису-
валась до гарно виробленої бакси де сидів піп. Тут піп при-
ставляв своє ухо до краток, до якого прихилялась сповідаюча
і починалась сповідь.

Я пригадую собі, що коли я сповідалась, то піп розвер-
нувшись в баксі нераз засланяв ся хустинкою від носа коли я
почала оповідати йому про свої гріхи. Деколи піп давав мені
такі невластиві і так неприродні питання натякаючи мені про
так неморальні і нелюдські злочини, яких я не лише, що ніко-
ли не поповнила а навіть і не думала, але навіть про такі речі
і не знала. Хотяй се виглядало мені неприродне та дивне таке
поведене попа при сповіді, то в мене вмовлювано, що се э о-
бовязком попа і що він се робить без гріху взглядом спові-
даючого.

Завельовані монахині були присутнimi під час нашої спо-
віді але они публично ніколи не сповідались, їх сповідь бу-
ла приватна. Як виглядала їх приватна сповідь я в той час не
знала а припускала, що така сама як наша.

Кари накладано і на початкуючих але дуже рідко. Перший
раз в своїм житю побачила я кнебльованэ, коли то одна по-
чаткуюча образила настоятельку. Ся дівчина була дуже мо-
лода і до того сирота. Настоятелька післала по кнебель і ко-
ли його принесено она висказала свій жаль, що она злим по-
веденем дитини э змушенна ужити сеї кари. По сїм сейчас вло-
жила кнебель дівчині в уста і то так далеко, що уста зістали
широко отворені і аж як дівчина зісинїла, його виняла.

РОЗДІЛ IV.

**Полишенэ монастиря. — За видурені гроші принято назад. —
Кара за читанэ Біблії.**

Коли була я вже початкуючою в монастири около 4 роки, одна монахиня обійшлась зі мною в той спосіб, що я мусіла проти сего запротестувати. Однак мій протест на нічо не придав ся і я мусіла повиноватись розказам монахині і перепросити її за мій опір. А що сей обхід зі мною був зовсім не людяний, тим менше монаший, тому я рішилась покинути монастир, не питуючи нікого о дозвіл. Можливо, що як би я була і просила о дозвіл, булиб мені не відказали, тому, що як початкуючій, мені прислугував вільний вибір. Але, що торо рода обходженэ ся зі мною, було надто не людяне, я полішила монастир сама і пішла до дому.

Вийшовши з монастира я одержала місце учительки в правительственній школі. На сім становиску не була я довго, бо в мені знова відізвалось покликанэ до монашого житя і я постановила вернутись в монастир. Прибувши до Монреялу, я вдалась до монастира "Чорних монахинь" і просила настоятельку, щоб ся приняла мене назад як початкуючу. По якімсь часі настоятелька згодилась на се, лиш зажадала від мене певної суми грошей. Правда, що я мала дещо грошей з мої учительської платні, але се було зовсім замало, щоб вдоволити настоятельку. Не маючи нікого знакомого, щоб ме ні міг позичити таку суму грошей, якої мені було єще потрібно, тому рішилась я роздобути гроші хотьби навіть в нечесний спосіб.

Моя мама, будучи вдовою по брит. офіцеру, брала плаєнню і я рішилась піти до бригадира, який виплачував мамі і в імени мої мами зажадати гроші.

Прийшовши до бригадира, він зовсім не питавсь, чи я маю яке уповажненэ від мами вибрati гроші, виплатив мені дуже радо. Однак і сих грошей, які я одержала не було до-

сить, бо дістала менше як сподівалась. Я не дала се за програне. Пустившись раз на фальшиву дорогу почала я йти по ній дальше і зичила де могла, знаючи, що не буду в силі їх віддати. Коли в той спосіб призбирала я жадану суму, поспішила до монастира і зложила їх в настоятельки. Настоятелька видячи в мене таку суму грошей була для мене дуже ввічлива,

Намовлюванэ гарної і богатої дівчини стати монахинею.

хотяй могла знати, що я стілько грошей не могла придбати в чесний спосіб і в так короткім часі. По одержаню від мене грошей сейчас приняла мене як початкову.

На велике моэ здивованэ ніхто ані слівцем не згадав про

мою утечу з монастира, ані про мій новий поворот до него. Се був такий розказ настоятельки, як я опісля довідалась.

За час моєї неприсутності, вступило до монастира богато молодих дівчат. Однак, приглянувшись лише дещо монастирському житю, не довго они в нім перебували. Одна з них була лише два тижні і сейчас його опустила, коли підглянула поведеня попів в монастири.

Раз сталося таке: Одного дня листок англійської Біблії дістав ся до монастира. Спосіб, яким він дістав ся, був припадковий, бо шторник, в якого замовлено силкові нитки, завинув їх в листок з Біблії. Коли я заглянула, що се листок з Біблії, постановила вивчитись на помяту, що я і зробила. Се була моя перша і послідна нагода, що я могла читати Біблію в монастири і дещо з неї запамятати. Листок з Біблії обнимав часть Євангелії від съв. Matteя, голова II. яка зачиналась сими словами: “Як же народивсь Ісус у Вифлеїмі Юдейському за царя Ірода, прийшли мудрці зі сходу в Єрусалим, і т. д.” Коли я так перечитувала сей листок, завважала се настоятелька і поглянувши на него, що се листок з Біблії налаявши на мене, наложила тяжку кару.

Се мене з початку немало здивувало, щоб за читанэ съв. Письма когось карати. Однак пізнійше довідалась я, з яким великим обридженем та погордою відносились всі в монастири до Біблії. Многі говорили мені навіть, що колиб не ся книжка, то римо-католики ніколи не виреклись своєї віри.

Не раз чула я лише як попи читали деякі стихи з Євангелії, особливо ті, що говорять про смерть Христа, або наверненя Павла. Деколи брали они один або два стихи з Біблії і на їх тему говорили казаня. В монастири читала я про житє съв. Петра з книжки “Житя Святих” і тут довідалась, що він має ключі від неба і пекла і був основателем нашої церкви. Про съв. Павла вчили нас в монастири, що він дуже переслідував римо-католиків, доки не навернув ся і не висповідав ся перед одним з наших сповідників. Дальше вчили нас, що ніхто не може сподіватись прощеня своїх гріхів, доки не стане римо-католиком і не висповідається.

РОЗДІЛ V.

Марія кандидаткою на монахиню. — Приготування до браня вельону.

День, в котрім я зістала насмарована съятою олівою, був незвичайно потрясающим для мене. Я вірила досі в науку римо-католицької церкви і після сеї науки я поповнила три смертельні гріхи; перше, я не висказала всего на сповіди, друге, съятотацтво, бо виляла сакрамент на землю, трете, я принесла сакрамент не будучи чистою на душі. Все те мусила я зробити, бо інакше мене ніколи не булиб приняли за монахиню, якою я конечно хотіла бути.

В день, коли пішла я з другими до церкви, щоб стати монахинею і одержати на ню всі освячення, моя совість була незвичайно зворушена. Я знала, а що найменьше я вірила, в що мене вчили, що особа, яку намазано съятою олівою на чолі, вмираючи в такім стані як я була, піде просто до пекла а в місци, де оліва була намазана, будуть з чола виходити огнем імена моїх гріхів. Се буде знак для сатани, що я його жертва і будуть мати право мучити мене як найгірше. Про се все думала я, коли на церковній лавці очікувала на насмаровані олівою. Однак, коли такі страшні думки пересувались по моїй голові, прийшла мені полекша, бо я пригадала собі на другу науку рим.-катол. церкви, що епископ має право увільнити мене від тих мук кождої хвилі при кінці моого життя. Се успокоїло мене. Колинебудь опісля лише насувались мої гріхи до голови і непокоїли мою совість, я вбивала їх в самім зародку думкою на власті епископа. Я думала, що на смертній постели я вискажу сі гріхи і всі прочі, які я єще в житю поповню. Се була моя надія і я нею жила, що з найгірших гріхів епископ є в силі мене очистити і я піду на другий съвіт чистою як слеза.

Ті, що прийшли зі мною ча помазані, принесли карточки від своїх сповідників. Один з попів зібраав сі картки і вручу-

вав епископови, звідки сей довідував ся про ім'я кожної з нас і кожду по черзі намащував дешо оливою на чолі, яку сейчас один з попів витирає кавалком шматки і то досить шорстко.

По сїм пішла я до монастира досить неспокійна та зворушена. Мій неспокій зовсім не лишив мене, а єще більше мене обгортав, коли один з попів оповів нам таку історію: Раз їхав він верхом, коли переїзджаючи попри одну хату, кінь нараз вкляк на обі передні ноги і не хотів далі йти. Він тоді зліз з коня і пішов до хати довідатись, що се має бути за причина так незвичайного випадку. В хаті побачив він жінку близьку смерті, якій піп старався подати сакрамент, але без успіху бо за кождий раз як она пробувала проликнути сакрамент, він вискачував з її уст назад до сакраментальної пушки. Він припускає, що се був наслідок не висповіданого гріха.

Нам також говорено, що будемо мати стілько злих духів до карання нас в пеклі, скілько ми затаїли гріхів при сповіді.

РОЗДІЛ VI.

Марія стає монахинею. — Церемонії при закладаню вельону.
— Трунва. — Настоятелька відкриває монастирські лайдицтва
Марії. — Сліпе повинування попам. Спані з попами.

Около одного року часу забрало мені, щоб вивчитись всіх молитов, яких було потреба до церемонії, щоб стати правдивою монахинею. Се була незвичайно нудна та утяжлива робота, але за се не брано мене до іншої тяжкої праці, до якої всегда уживано початкуючих, тому не мала я причини нарікати.

Ввечір, день перед тим, як я мала взяти на себе вельон і стати вже монахинею, приведено мене перед епископа, який знаходився в кімнаті настоятельки. Тут була присутна і настоятелька. Епископ почав зі мною розмову в звичайній собі простацький спосіб. Розмова тревала пів години.

Заки я взяла на себе вельон, мене відповідно прибрано до церемонії. Насамперед мене вбрано в відповідне церемоніяльне убрання, уживане лише до таких оказій і поставлено мене коло вівтаря в каплиці. В той час було там около 40 видців, бо брана вельону є так часте в Монреалі, що се зовсім мало

кого займаэ.

Будучи добре приготована через довгу вправу і часте повторюванэ, стояла я в своїм спеціальнім квітчастім убраню очікуючи приходу епископа. Він скоро явив ся, входячи до церкви через задні двері за захристию. Я кинулась йому в ноги і молила його, щоб наложив на мене вельон. Він заявив свою згоду. Тоді я обернулась і кинулась до ніг настоятельки і відповідно до інструкцій зробила такий зворот немов до цільовання її ніг. Від сего она мене ніби здержала рукою, заявляючи і свою згоду. Тепер я вклякла перед епископом, який держав в руках чашу зі сакраментом. Мене вчили, що в сїй чаші знаходить ся під видом хліба правдиве тіло Ісуса Христа. Тепер зложила я своє приреченэ-присягу. По сїм заведено мене до малої кватири, за вівтар в товаристві чотирох монахинь, де посерединї стояла трунва з моїм новим іменем “Свята Юстина”.

Чотирох моїх товаришок підняли сю трунву за причіплеї ручки до неї, а я тим часом скинула свою одїж, надягла монашту і тепер рушили ми назад до каплицї.

Трунву поставлено перед вівтаром. Тепер я приступила до неї, щоб в ню положитись. Ріжні гадки пересунулись через мою голову в сїм часі. Але я вступила в ню витяглась на просто і втихомирилася. Під головою мала я малу подушинку для піддержки моїї голови. Мене накрито грубою чорною матерією і сейчас почато съпівати пісні на латинській мові. Гадки, які насувались тепер до моїї голови, не були зовсім веселої натури, тимбільше, що те чорне покривало одурювало мене якимись острими запахами. Тепер пригадала я собі, про те оповіданэ, як одна початкуюча беручи свій вельон положилася до трунви, де її прикрито як і мене з якої більше вже і не встала.

Коли мене відкрито, я встала з трунви і вклякла перед вівтаром. Відтак наступили дальші церемонії, які мене зовсім не займали. По сих церемоніях заграла музика і все було скічене.

Трунву, з моїм новим іменем, в якій я лежала, переховувася опісля аж до моїї смерти, колиб я була вмерла в монастири, мали моє тіло зложить до тої самої трунви.

По скінченю сих церемоній вийшла я з каплиці і вдалась до кімнати настоятельки. За мною йшли монахині по парі, своїм звичайним способом, то є, зі зложеними на грудях руками і з очима спущеними на землю. Монахиня, яка мала бути моєю товаришкою на будуче, йшла по самім задії сеї процесії.

Коли я зближилась вже до кімнати настоятельки всі мене опустили і я сама ввійшла до середини, де була настоятелька, епископ і двох попів.

Настоятелька повідомила мене тепер, що я вже завельованна монахиня, але маю зложити їще три присязі, потрібних мені, щоб бути дійсною монахинею. Крім сего сказала она, що дасть мені кілька пояснень. Відтепер, сказала она, я буду мати вільний доступ до всіх кімнат монастира а навіть і пивниці, де знаходить ся замкнених дві монахині. За що они замкнені, она мені не сказала. Далі сказала она мені, що одним з найважніших моїх тепер обовязків буде слухати безусловно попів і то у всіх справах. I про се я вскорі довідалась, що се має значити "слухати безусловно попів у всіх справах". Моїм найбільшим здивованем і страхом було се, що я тепер, як монахиня мала віддавати своє тіло на їх звіряті забаганки та злочинні практиковання. Я обурилась на се і висказала їй сейчас мої перші вражіння які зробила на мене її промова, але она зовсім сим не змішалась, лише далі почала аргументувати прихильно до злочинств, представляючи мені се як чесноту милу Богу і чесну для мене. Попи, сказала она, не суть в такім положеню як інші мушкини, бо їм невільно женитись. Они жують по пустельному, і відрікають ся земского житя для нашого спасеня. Їх можнауважати за наших дійсних спасителів говорила она, бо без їх служби і молитов, ми не одержали прощення і мусіли быти до пекла. Тому се повинно быти нашим съвятим обовязком, відтягнувшись від съвіта, посвятивши нашій релігії і виповнити в кождім напрямі. Ми не будемо чутись пониженими, ані наші чутя не будуть за далеко умертвені, колиби ми хотіли сему спротивитись. Таке поступоване попів з монахинями мало быти міле перед Богом як она мене урочисто впевняла. Я аж тепер дізнала ся, яка я дурна і нерозважна, що віддалась в руки таких людей, які були кругом мене.

Після сего, що настоятелька мені сказала, я не могла сего інакше зрозуміти, як се, що від мене монахині жадають такога поведеня, як від тих уличниць і що моя будучність має бути повна ганьби та бридких злочинів. Коли я тепер єще біль-

Марія Монк стає монахинею.

ше обурилась на те все, що она мені сказала, тоді она мені заявила, що она зовсім не дивується мому обуреню, бо такі чуття і обурення звичайно повстають з початку, що многі монахині висказувались з таким обурінем як і я, але опісля они зов

сім змінили свої гадки. Она навіть сказала, що коли і она вступала до монашого чину то її відчути були такі самі як і мої. Сумніви, сказала она, суть найгіршими нашими ворогами. Они будуть змушувати нас до питань та пояснень на кождім кроці наших обовязків і будуть причиною наших вагань при кождім ділі. Они повстають з останків нашої недосконалості і всегда суть доказом нашого гріха. Наш одинокий спосіб, щоб їх позбутись, треба відкинути їх сейчас від себе, відпокутувати і висповідатись з них. Попи, наставала она, не можуть грішити. Се є неможливою річию. Все, що они роблять і бажають є справедливе добре і чесне.

Она сподіється, що я буду розсудна і буду виповняти всії свої обовязки всегда памятаючи на мою присягу і бути вірна моїй зложеній присязі.

Тепер она дала мені знова дещо пояснень, які єще більше роздражнили мої ніжні чутя і наповнили моє серце єще більшим страхом. Деколи родяться діти в монастири, сказала она, але їх сейчас хрестить ся і дусить ся. Сим осягається для них вічну щастливість; бо хрещені очищую їх від первородного гріха і виславши їх зі сего світу, заки они мали час поповнити який гріх, суть впущені сейчас до неба. Як щасливі є ті, сказала она, що помагають осягнути безсмертне щастя для тих маленьких немовлят. Їх душі будуть незвичайно вдячні тим, які вбили їх тіла.

В яке місце і між яке товариство дісталась, подумала я собі в душі. Як відмінним є монастир, яким я його собі представляла. Монахині уважала я за съвятих, а настоятельку монастира я убожала, а чим они дійсно є? А попи з поблизуко-го монастира, я маю причину думати, суть дійсно розпустницями, чим они є? Я тепер аж довідалась, що они часто заходили все те, що она мені сказала і повторяли все без найменьшого стыду або отягання, представляючи себе участниками в сих "монастирських чеснотах". І я мушу сказати прав-

ду, що все те не лишилось без наслідків на мій ум. Мої обурення почали мене опускати і я чулась оправданою, бо ставши монахинею, зложивши присягу, малам так поступати як від мене вимагала присяга і монастирські вимоги.

Досі я була кілька літ під впливом католиків, тому зовсім не звертала більшої уваги на Біблію, ані не чула щоб хто покликував ся на Біблію як авторітет. Але за се вчили мене ріжних приписів і своїм приміром вказували принимати все за неспориму правду, що говорить піп. Я ніколи не чула, щоб хтось підозрівав їх авторітет, або сказав свою гадку що до віри. Я довго була наражена на їх зіпсуті і збиточні вискази та запиті, яких уживали они при сповіди і вірю, що на те саме були наражені і інші дівчата. Я ніколи не мала відваги осудити таке поступованє попів при сповіди взглядом дівчат ані видати свій осуд о тім всім, бо кругом мене всі мене впевняли, що мої сумніви та осуди є нічо інше як виплив моїх гріхів.

Тим більше впевняли мене, що се все вскорі мене опустить а на їх місце прийде правдиве знанє і поширенє моого реалігійног съвітогляду. Щоб мене впевнити о всім, наводили свій досьвід і через се я чулась якась нерішена.

Я стала тепер якась дуже здегустована, коли відкрила безхарактерність тих осіб, які мене окружали і я була тепер дуже радо опустила монастирські мури і се монаше "святе житє", довідавшись про їх "святість" своїми власними очима. Але се було немислимє, тимбільше я почала відтягати від себе такі думки, як грішні. Хотьби навіть свою думку і хтіла я перевести в діло, було не можливе бо я була тепер в їх власті і се я відчувала. Хотяй тут було велике число монахинь але я не бачила ані одної з них, щоб в разі потреби могла надіятись на яку небудь поміч від неї. Тут було много, які вдавали свою приязнь взглядом мене але я на се ѹ не звертала богато уваги. Лише одна більшее зацікавила мене, про яку я вже згадувала а то Джені Рей, яка вистроювала много жартів, коли я ще була початковою. Але, як я сказала, нічого не було принадного нї в її лиці, нї формі, нї в способі, щоб она притягнула мене до себе. Она говорила зі мною незвичайно по приятельски і коли побачила мій опір на балаканя на-

стоятельки і других монахинь, незвичайно зруечно шепнула мені до уха кілька слів, коли всі балакали, щоб я на все згодилась, що они говорять, коли миє мені житэ. Се прошибло мене немов блискавка і по довшій розвазії рішилась залишити якийнебудь опір.

Тепер настоятелька провела мені три присязі, а по присязі завела мене до кімнати між монахині. Незадовго дзвінок задзвонив на обід. Монахині стали в ряд парами в такім самім порядку як йшли рано з каплиці, лише мене і мою товаришку поставлено на переді. Так стояли ми хвильку з руками зложеними на грудях з головами похиленими вперед, а з очима впойїними в підлогу. В тім одна стара монахиня явилась в две рах ї дальні, плеснула руками на знак, щоб йти. Ми рушили з місця і під час ходу почалисъмо шепотіти літанії. Так прийшли ми до дверей ї дальні.

Тут пари поділились на два ряди і так, що з правого боку пішли на правий бік стола, а з лівого на лівий. Тарілки були вже розложені на столі а коло кожної тарілки був ножик, виделець і ложка завинені разом в серветку звязані полотняною стяжкою, на якій було вписане імя кожної властительки. Мій таріль, ніж і проче були так само завинені як інших а на стяжці знайшла я моє нове імя "сьв. Юстина".

Тут стояли ми всі доки не покінчили свої літанії. Відтак стара монахиня, якої місце було на кінці стола від сторони дверей, відмовила осібні молитви перед мясом і дала знак, що мож сідати. Я не памятаю, що було тоді на обід, але дуже часто ми мали зупу і мясо. Коли дещо лишилось мяса з обіду то його приправлювано і на вечеру. Кожного дня була назначена одна монахиня до читання науки з книжки, яку давала настоятелька. Тому і сим разом піднялась одна і почала читати з поданої книжки, коли ми всі їли в мовчанці обід. Монахиня, яка читає під час обіду лишається опісля і єсть свій обід сама.

Як лише котра скінчила свою їду, сейчас обвинувши ложку, видельці і ніж і звязавши їх стяжкою складала руки на груди і так сиділа далі. По їді стара монахиня сказала коротку молитву і ставши дещо з боку вдарила в долоні і ми вимаширували зза стола в такім самім порядку як вмашірували.

Тепер йшли ми як перше зі спущеними головами або до каплиці або перед скляну баксус, де з воску стояло вироблене дитя Ісуса.

Нічого важнійшого не сталося аж пізно по полудни. Коли я сиділа з іншими монахинями в спільній кімнаті о. Дуфресне викликав мене зі середини, кажучи, що хоче зі мною поговорити. Я предчувала що він хоче від мене але не съміла не послухати. В приватній кімнаті обійшов ся він зі мною в брутальний спосіб.

Ввечір ужили мене і двох других попів в такий самий спосіб. О. Дуфресне прийшов опісля знова і я була змушенна лішитись в його товаристві аж до рані.

Мене впевняли, що того рода поведене попів в нашім монастири ніхто не відкрив і чогось подібного ніхто по них не сподівався. Тому я відкриваю се, хотій много маю причин, щоб і се затаїти. Сі власне причини змушують мене не відсланяти близші подробиці тих каригідних вчинків, про які я в горі згадала. Тому згадала я про них лише дуже поверховно, загально.

РОЗДІЛ VII.

Денні церемонії. — Джені Рей.

Рано пів до семої дзвонить дзвінок, щоб ми вставали. Старша монахиня, яка сповняє нічну варту, сейчас вимовляє піднесеним голосом:

“Вважайте йде Господь”. На се всі монахині відповідають “Ходім стрінути Його”.

По сімі ми сейчас встаємо і з як найбільшим поспіхом збираємось. Коли вже вбрані, стаємо парами зі зложеними на грудях руками. На даний знак рушаємо і йдемо до спільній кімнаті і тут уставляємо лицем в сторону настоятельки. По сім хрестимось, вклякаємо і цілуємо підлогу. Відтак далі на колінах відмовляємо довгу молитву, починаючись словами “Святий Христе, спасителю мої душі”. По сім відмовляємо Господню молитву. “Отче наш”, відтак “Богородице” і інші.

По сїм повтаряємо 10 приказань і много інших молитов призначених на рано. Всі сї молитви відмовляємо на латинській мові, з чого я не розуміла ані одного слівця. Навчилась їх на память відмовляла як знала.

По сїм йшли літанії, також по латині. Сї літанії повтаряли ми також дуже часто і в день. Відтак наступали молитви на стрічу дня, по сїй молитві ми згинались і починали наші умові молитви, які тревали около півтора години. Сї послідні мали бути великою значіння, бо як нам говорено, що одна монахиня спаслась ними. Сї умові молитви складались так: Насамперед через 5. мінут читала нам настоятелька, над чим ми опісля роздумували через 15 мінут в мовчанці. Відтак она знова читала через такий самий час і ми знова так само довго роздумували. По третім читаню ми відмовляли специальні молитви, якими просили прощення наших гріхів.

Через сих півтора години я страшно змучилася, будучи через цілий сей час на колінах, зігнена в троє. По сих роздумуванях ми випростувались на колінах і далі відмовляли молитви і літанії на закінчені сих церемоній. По сїм ми йшли на масу, яка відправлялась в монастири що дня. По масі ми йшли парами до їdalні на сніданє. Тут починались знова такі самі церемонії, як при обіді які я вже описала. По сніданю ми йшли до спільної кімнати де о 9-ій годині починалась наука. Під час науки кожда сиділа при якісь роботі. Наука тревала до 10 год. Коли о 10-ій годині розніс ся дзвінок, ми працюючи могли тепер дещо між собою розмовляти і то лише про дозволені предмети. Нашій розмові прислухувались старі монахині, які сиділи при кождій групі. Пів до одиницятої знова дзвонив дзвінок, се був знак на перервані розмови. З умовчанем дзвінка переривалася наша бесіда і ми відмовляли через пів години літанії і латинські молитви.

В 11-ій год. розносив ся знова голос дзвінка, се був клич на обід. Тепер ставали ми в пари, складали руки на груди і з похиленими головами йшли поважно до дверей їdalні. Коли перша пара зближалася до дверей тоді проводяча монахиня била в долоні, даючи знак, щоб мачати пальці в съяту воду при дверах і хреститись. Зробивши се пара за парою входила до їdalні відмовляючи знова літанії.

По обіді ми входили парами до спільної кімнати і тут ря-

дами вклякали на підлогу. Під час сего клячіння стара монахиня читала "Прикрости нашої съв. Марії". По сїм ми відмовивши деякі короткі літаниї цілювали підлогу і вставали до нашої роботи.

Тепер було вільно нам дещо побалакати між собою але лише на дозволені теми. По сїм наступали літаниї а відтак через одну годину булисъмо заняті шитем.

О 2-їй год. починалась пополуденна наука, яка тревала до третьої Під час сїї науки ставала стара монахиня по середині і задавала нам питання з катехізму. Котрі добре не відповідали мусіли клячати на сухім горосі і то на такім числі гороху, яке було чисто речень в роздїлі, з якого їх питано. Клячати мусіли через час науки. Здаєсь, що се не велика кара. Однак она є майже не до видержаня на час одногодинної науки. Коли я клячала на горосі, мені здавалось по якімсь часі, немовби мені хто шпильок напхав поза шкіру, від чого мене зовсім опускали сили і я мліла.

О 4-їй годині ми бралисъ знова до роботи розмовляючи між собою. По півгодинній розмові, працюючи починали відмовляти літаниї. О 5-їй год. відмовляли "молитви про нашу совість" "молитви по сповіді", "молитви перед причастем" і "молитви по причастію". По сїм продовжали ми свою роботу аж до смерку. Відтак починали ми ті самі молитви що рано лиш без "умових." Але замість сих довгих молитов ми робили обрахунок нашої совісти.

Переглядали нашу совість чи ми поступали через цілий день так, як рано собі постановили.

Коли наші обрахунки скінчилися, а котра не поступала як повинна, впадала на коліна перед настоятелькою і просила прощеня а відтак і кару. По наложенню кар ми знова відмовляли літаниї і йшли на вечеру.

При вечері були такі самі церемонії як при обіді, лише крім читання науки. По сїм йшли до каплиці а з неї знова до спільнної кімнати де ми далі відмовляли молитви, повторюючи їх по три рази а навіть і більше.

По скінченю молитов ми цілювали підлогу і тепер через пів години вільно було нам дещо порозмовляти між собою і то лише на позволені теми.

По пів до девятої дзвонив знова дзвінок. Тепер відчита-

но нам дещо з книжки про "Роздумуваня", щоб наші уми мали о чім думати під час безсонних годин. По відчитаню відповідного уступа ми виходили зі спільнотої кімнати, мачали пальці в святу воду при дверах, хрестилися і йшли до спальні по парі.

Положившись до ліжка ми відмовляли по французькій отсю молитві: — "Мій Боже, Тобі передаю моє серце". — По сім стара монахиня йшла зі свяченого водою і скроплювала наші ліжка а ми при сім хрестилися.

В девятій год. юще раз обзвивавсь дзвінок і котрі не спали шепотіли в послідне літанії.

Коли мене принято як монахиню мала я тепер о много більше нагоди обсервувати Джені Рей як передтим. Она по-водилася зовсім відмінно від прочих. Она була, як я вже згадувала, велика женьщина, зовсім не приманьчива з лиця, а незвичайно простацька своїми рухами. Не богато звертала уваги на свій стрій, була неспокійна і всегда невдоволена. Она ніколи не була тиха а все щось мала до говореня Се булоб дуже тяжко подати вірний опис сеї дивної жінки, одягненої в монашу одіж, звязаної такою самою присягою як інші, привичайної до такого самого житя як інші а зовсім не повинувалася приписам як інші.

Дуже часто мож було її видіти при книжці, нараз кидала книжку і бралася до шитя; кидала шиті і ходила сюди то туди, заглядаючи до всіх кімнат, то знова заходила до нас по-правляла нашу одіж і робила такі міни, що ми аж присідали від съміху. Що було найцікавіше, що ніхто не звертав на ню богато уваги, навіть сама настоятелька дивилась на все через пальці.

На Джені Рей я завважала, що она була незвичайно лагідна і гречна для тих монахинь, котрих она любила, а кпила собі з тих, котрих она не любила, або котрі її образили.

РОЗДІЛ VIII.

Опис монастиря. — Вправлюванэ до брехнї. — Обдурюванэ відвідуючих монастир. — Як попи виробляють свій авторитет.

Тепер я загально опишу середину монастира Чорних Мо-

нахинь, крім кількох кімнат, яких я ніколи не бачила. Справді, час і всякі поправки можуть дещо змінити нутро монастира, но все таке оно є неможливе, щоб мож його так основно змінити, щоб не мож колись переконатись о правдивості їх слів, коли люди ввійдуть, щоб оглянути сї съв. печери мук.

Перший поверх.

Починаючи від західного крила в напрямі до Нотр Дейм ул. —

- 1.) Каплиця для монахинь.
- 2.) Обширна спільна кімната.
- 3.) Іdal'ня, яка є юще обширнієша від спільної кімнати.
- 4.) Спільна кімната до роботи.
- 5.) Спільна кімната на молитви. Тут є осібний переділ на обрахунок совісти, якого деколи уживається на замикані монахинь.

6.) Назад сї кімнати є досить обширна кімната, яку уживається лише в неділі.

7.) Побіч сї кімнати є мала кімната на відпочинок, звідси виходить двоє вікон на улицю.

8.) Зі сї кімнати ведуть двері до воскової кімнати, де є много воскових фігур. Сї фігури не є призначені на продаж. Дуже часто ми заходили сюда і молились до сих фігур.

9.) Рогова кімната, де передержувалось медецини.

Далі нам вступ був строго заказаний, тому не знаю які там були кімнати і на що они були призначені.

Другий поверх.

Починаючи від західного крила, так само як на першім поверсі суть слідуючі кімнати:

- 1.) Спальня для монахинь зі сходами на перший поверх.
- 2.) Мала спільна кімната.
- 3.) Мала почекальня досить стрійно прибрана. Сюда ведуть сходи з подвір'я. Сими сходами заходить лікар до монастира і в сї почекальні задержується, доки його пустять даліше.
- 4.) Кімната для слабих монахинь.
- 5.) Поза кімнатою для слабих є мала незанята кімната з двома переділами де часто в день збирають ся монахинї.
- 6.) З сї кімнати йдуть двері до другої незанятої кімнати

де знаходить ся лише стіл і кілька крісел.

7.) По правій стороні є кімната призначена для монахинь слабих на заразливі хороби.

8.) Мала кімната з ліжком і заслоною, призначена на оглядини слабих монахинь.

9.) Побіч є мала кімната, яку уживається на склад овочів.

10.) По другім боці є кімната, куди заходять старі монахині і настоятелька.

11) Поза цею кімнатою є ще дві кімнати для слабих монахинь, а іменно одна кімната для монахинь, які очікують уродин, а друга кімната для монахинь вже по породі.

12.) Слідуюча кімната є мала, в якій очікує піп, щоб охрестити новонароджені діти, нім їх замордується. Звідси йдуть двері до двох кімнат, до яких вступ є остро заказаний і куда я не мала нагоди заглянути.

13.) Одна з них є призначена на "святе назадництво" або іншими словами, є се кімната для заражених попів.

14.) Друга кімната є доступна для слабих попів здається на проходжене ся.

Сюди вели секретні сходи, якими попи могли дістатись зовсім неспостережено до монастира.

Як вправлювано нас до брехні?

Нераз настоятелька ввійшовши до спільноти кімнати починала такими словами: — "Тут прійшли родичі тої а тої початкуючої, ходіть зі мною і допоможіть мені в цій байці".

Відтак она подала нам зміст брехні, яку она видумала на обдурене родичів, а ми мали тепер сфабрикувати все потрібне на доповнене цієї брехні в як найкрасший спосіб. I се було оправдане, бо такої брехні вимагала наша св. справа, як нас учену.

Такі сцени відбувались дуже часто, коли чужинці приходили довідались про свою знакому, яка була початкуючою ще, або вже завельованою монахинею. Тоді настоятелька, з прираною поважною міною, оповідала відвідуючим несответні речі про відвідуючу, як про її поведене, так і її характер а навіть і її замилуване до монашого св. життя. А все те представляло правду до гори ногами. Де було потрібно нашого потвердження, там ми, після вказівок настоятельки, найурочистіше не лише все потверджували, що настоятелька наговори-

ла а навіть і дещо доповняли як могли найкрасше, щоб вивязатись з брехні як найзручнійше і найправдоподібнійше.

Деколи настоятелька повірювала перепроваджені таких справ для тої монахині, яка вміла найлучше брехати і найкрасше з брехні вивязатись. Однак щоб мати таких вправлених до таких річей, то ми нераз мали осібні на се вправи.

Нераз настоятелька ввійде між нас і з поспіхом заявити: "Хто може сказати найлучшу байку?"

Ціль сих вправ — була брехня і нераз ми цілими годинами студіювали як найспритнійше можнаб збрехати. На сю тему ми одержували інструкції, науку, промови. Одним словом ми студіювали спосіб брехні. Нас інформовано, що брехня се головна річ для нас і є великої ваги для нашої справи.

Нераз піп, який проводить інструкціями на визше згадану тему, розлючений нашою нездарностю до брехні кричав: "Що, монахиня твого віку, а єще не знає ріжниці між звичайною а релігійною брехнею?"

Відтак він розпочинав цілий виклад над ріжницею між одною а другою брехнею.

Брехня, говорив він нераз, з цілею зашкодити другому, щоб вийшло на особисту нашу користь, се є гріх. І така брехня вимагає покарання. — Але брехня, сказана на добро нашої церкви чи монастира, є заслугуюча на нагороду. І ми говорячи таку брехню виповняємо наш обовязок.

Того рода науки, про брехню, ми слухали дуже часто. По такій науці починалась практика, в якій ми брали всі живу участь.

Часто родичі або приятельки початкових заходили до монастира, щоб їх відвідати, або що найменьше довідатись о їх здоровлю. Але дуже рідко коли настоятелька позволяла їм бачитись. Звичайно звинялась сим чи тим, при чім старалась зробити на відвідуючих як найкрасше вражінє. В такім случаю видумувала она сейчас якусь прихильну історію для тої особи, яку відвідуючі мали охоту бачити, виражаючись про ню як найкрасше, а ми, які були присутні, мали все те потвердити в як найбільше переконуючий спосіб.

Дуже часто таке обдурювані відвідуючих віддавно нам монахиням, тоді ми пописувались після наших найлучших

здібностій і сил. А обдурити відвідуючих монастир добре і без найменьшого підозріння не є так легка справа, як може хтось думавби собі Но ми були спеціально треновані і учени до таких справ, тому вивязувались з нашої задачі майже всегда вдоволяючо. Котра з нас вивязувалась як найкрасше при обдурюваню, та позискувала для себе симпатию настоятельки. А позискати для себе симпатию настоятельки, було цілею всіх монахинь, бо сеуважалось за щось найбільшого в монастири.

Коли хто прийшов до монастира відвідати когось, тоді на стоятелька питалась, хто може нині плести найлучші дурниці? Котра монахиня зголосилась, ту посылала настоятельку до відвідуючих а ми спішили туда і собі, щоб в сих брехнях її піддержувати. Тут ми всі старались вивязатись в брехні перед чужинцями як найкрасше, тим більше, що ми вірили, що настоятелька підслухує нас зі секретних закутків, як ми виповняємо наші обовязки.

Нераз ми вправлялись до таких брудних наших "обовязків" а сі вправи розпочинались в сей спосіб. Настоятелька ставши посеред нас кликала: "Хто може сказати нині найлучшу брехню". Тоді одна з нас виступала наперед, кліпнувши оком і махнувши головою, давала знак, що она готова. Се було щось страшного, коли хтось з "грішного сьвіта" був на той час в монастири і приглядав ся сій сцені "побожних" монахинь. "Вел, починай і старайсь як найкрасше можеш", говорила "а ви всі слухайте і будьте готові присягнути на се".

Відтак по скінченю бесіди, всі присутні монахині присягали на все те, що бесідниця булаб не наговорила.

Звичайно по таких вправах, звертано нам увагу, що ми ніколи не повинні звертати найменьшої уваги на себе самих, але памятати се, що ми, цілковито посвятилися Богу. І щоб від нас не жадано для Його хвали, ми мали як найскорше сповнити. Годі мені обговорювати всі подібні інструкції і науки, якими нас в монастири гудовано, бо деякі були такої злочинної закраски, що годі тут про них і згадувати. Але я хочу, щоб читачі зрозуміли, в якім положеню та обставинах ми знаходились і до яких цілей ми були вживані. Нас не лише вживано до роботи, молитов та до виповнювань всяких кар під позором, що се наші съвяті обовязки взгляdom нашого Сотво-

рителя, але жадано від нас і таких річей, як нам також говорено, необхідних для нашої посвяти для Него. Попів ми уважали за слуг Божих, які були назначені Божою волею, щоб учили нас наших обовязків, увільняли нас від гріха і провадили до неба. Без їх помочи ми не були б в силі тішитись Божою ласкою і наколиб они не приготували нам сакраменту, ми не могли б ніколи доступити вічного щастя. Принявши се за правду, ми не могли спротивлятись жадним іншим жаданям, які малибись зробити для них чи через них. Коли ми не раз звертали увагу настоятельці, що се чи те попа діло є кримінальне, то настоятелька говорила нам, що піп робить під безпосередною згодою Бога і через се не може грішити.

Розуміється, що тим самим не мож було спротивлятись жадним іншим забаганкам та вимогам попів, бо они, як безпосередні слуги Божі, не могли нічого іншого жадати, як лише се, що було добре і справедливе.

Противно відмовити тому, що они просилиб, уважалобись за гріх. Того рода науки впоювано в нас і того рода ми переходили вправи, під покришкою, що се все вимагає від нас наша релігія і наше пожертвованэ. Всякі забаганки попів взглядом монахинь — мало бути на "хвалу Божу". Всякі брехні зроблені перед звідуючими монастир — мало бути на "хвалу Божу". Всякі мордерства поповнені в монастири над новонародженими дітьми, мало бути на "хвалу Божу". Всяке злочинство поповнене попами чи монахинями, за яке державний закон каравби шибеницею, мало бути після монастирських розумінь на "хвалу Божу".

Другою важною точкою в монастирськім житю, як взагалі в римо-католицькій церкві є сповідь. На сповідь звертано також не мало уваги. Нас учену звертати точну увагу на наші думки, чи ми виповняємо точно наші монастирські правила, памятати на наше посвяченэ і визнавати всі, навіть найменьші гріхи чи то перед настоятелькою чи попом.

Нас перестерігано перед наслідками затаеня якогось гріха на сповіди. Щоб нас держати в безнастанній боязni перед наслідками затаеня гріха на сповіди, оповідано нам всякого рода випадки, які мали статись з тими монахинями, що не визнали на сповіди всіх своїх гріхів.

Одна монахиня, говорено нам, затаївши на сповіди один

гріх померла нагло, недіставши від нікого розгрішеня. Її сестри-монахині зійшлися разом, щоб помолитись за її душу але ся монахиня явила між ними і заявила, що нехай они надармо не, трудяться бо їх молитви не мають для її душі жадної вартості і більше її шкодять як можуть помочи, бо її прощене э неможливе. Значить ся після монастирських наук, що молитви для виноватої душі не лише, що не помогають, але ёще попихають глибше в пеклї; і се подавано нам за причину, чому католики ніколи не молять ся за протестантами.

Авторитет попа був безграницій, він був всім, а спротивлене ся попови мало бути щось найгрішнійшого і непростимого. На се також звертано нам богато уваги. Один з понів оповів нам раз на катехизмі таку історію:

Один чоловік помер не заплативши попови стілько грошей, скілько сей був зажадав від него перед смертию. Прийшовши сей чоловік на другий сьвіт, засуджено його до чистилища, де він мав так довго печись, доки не віддасть попови решту грошей. По якімсь часі позволено сему чоловікови вернутись на сей сьвіт і взяти на себе людське тіло. Прийшовши сюда він став на службу до богатого чоловіка. Він працював тепер від раня до вечера а тимчасом в нім горів надземский огонь, якого ніхто не бачив. Але коли раз був він вже в ліжку, донька богача в слідуючій кімнаті занюхала смерід сірки. Поглянувши через шпару в стіні, побачила його цілого покритого огнем. Она повідомила про се свого батька а сей на другий день випитав ся сего чоловіка про причину сего огню і на привелике здивоване довідав ся, що в него робить чоловік, який потайно терпить муки чистилища за се, що не заплатив відповідно суми попови. Сей газда дав тепер йому відповідну суму грошей, яка ёще належалась попови, а коли сей чоловік доручив сї гроші попови, сейчас пішов до неба. Піп не може дарувати жадних грошей, які йому належать ся, бо сї гроші не э власностю попа але Бога.

Коли я сповідалась, то мені говорено, щоб я нічого не таїла перед попами, бо они дуже добре знають, що э в моїм серцю, але сего не скажуть, бо се э моїм обовязком висповідатись з них. Я навіть вірила, що попи суть обзнакомлені з моїми гадками і навіть їх боялась, тимбільше, що они говорили, що мають силу положити мене трупом однією словом.

РОЗДІЛ IX.

Приниманэ Індіянок на монахинї за гроші. — Страшні відкриття в півницї. — Яма до паленя немовлят. — Тайні сигнали попів.

Будучи довше вже монахинею, я довідалась, що більше монахинь називається одним і то таким самим іменем. Моє імя съв. Юстина носило ёще двох монахинь, імя съв. Mariї пять монахинь, съв. Монро три монахинї і двох початкуючих.

Кількох монахинь було Індіянок, які вступили до монастира єще перед мною. Будучи убраними в монаше убранє не мож було їх і відріжнити. Одно лише мені впало в око, що настоятелька була дуже гречна взглядом них і інші старі монахинї незвичайно їм догаджували. Опісля я довідалась, що ті монахинї — індіянки мали навіть деякі полекші і привілзї, яких не посідали інші монахинї. Ціль сих привілзї, було се, щоб монаше житї їм як найбільше упріэмнити. Нераз застновлялась я над сим чому се така ріжниця між нами монахинями і через довший час не могла собі сего пояснити.

Многі Індіяни дуже поважали попів і вірили в се те, що они говорили і учили. Попи нераз заохочували гарні і богаті доњки Індіян, щоб вступили до монастиря і представляли се як велику заслугу перед Богом і щастї для родини. Щоб осягнути сю заслугу перед Богом і щастї для родини Індіяни платили попам великі гроші за принятї їх дочек до монастира. Батько, одної Індіянки, заплатив настоятельцї таку вагу срібла, яку важила його доњка, коли єї принято до монастира. Сей Індіянин мусів продати все своє майно, щоб зібрати сю потрібну суму. Се зробив він під впливом науки попів, бо він вірив, що коли його доњка вступить до монастира, стане "святою" то не лише поможе йому своїми молитвами але і всїй прочії родинї.

Монахинї—індіянки були нераз ужиті для нашого розвеселеня, особливо тодї, коли ми впадали на дусї або сум та обоятність обнимав наші серця. Тодї настоятелька приказувала їм скидати свої монаші убрання а вбиратись в свій індіянський стрій, що нас вводило в вир съміху.

Між монахинями—індіянками я особливо одну добре па-

мятаю. Була се съв. Гиполита, не та, яку замордовано в так брутальний спосіб і про яку описано в іншім місці. Ся съв. Гиполита була дуже смирна і незвичайно боязлива.

Три чи чотири дни, по моїм принятю, настоятелька післала мене до пивниці по углэ, даючи мені ясні вказівки куди йти і де знайтиуглэ. З лямпою в руці пустилася я вузкими сходами на діл і скоро знайшлась на голій землі. Кругом панувала така тэмрява, що я не могла відріжнити землі від муру, ані величини переділу, в якім я знаходилася. По якімсь часі мій зір присвоїв ся з темнотою і я почала дещо відріжняти. Я побачила, що стіни се солідний камінь і склеплінэ не дуже високо понад моєю головою.

Йдучи після даних вказівок завважала я в стінах малі двері по однім і другім боці і то незвичайно здорові і грубо зелізом оброблені і крім сего зелізною штабою заложені. Ся зелізна засува була сильно запущена одним кінцем в мур на грубім зелізнім сворині. Другий конець сеї засуви, також по затарасованю дверий, входив в мур і тут його закладалось штабою з зеліза, яка спадала з гори.

Минувши сї двері ввійшла я до пивниці досить обширної ла вже деревляна підлога. На сї підлозі знаходились ріжного вида кільця, купа деревляних стовпків, ріжного рода линви і інші приряди до тортур. Перейшовши се місце, знайшлась я знова на голій землі.

Далі ввійшла я знова в немов коритар, де по боках були більші і менші переділи, позапирані дверми, але вже не такими сильними. Крім сего, сї двері немали малих отворів як попередні і не засувались зелізними штабами.

Трохи дальше по лівій руці побачила я сходи, які вели звідси до гори, зараз коло сходів знова побачила я троє дверий, по одній і другій стороні, подібних до перших, яких я вже описала.

Минувши сї двері ввійшла я допивниці досить обширної де не було підлоги а земля була біла, з чимсь змішана, на що я звернула свою увагу. Йдучи так далі, я завважала, що сеї білої мішанини є щораз більше і більше аж доки не прийшла до місця, де вся земля була покрита сим білим, немов снігом. Тут побачила я велику і глубоку викопану яму, яка зовсім не була чимнебудь прикрита і в яку мож було дуже легко на по-

темки впости. Ся яма була яких 12 до 15 фітів в проміри і по самій серединії сеї пивницї.

Ся біла мішанина була порозсипувана кругом сеї ями, а по обох сторонах ями були навіть цілі білі насыпи. Сі насыпи були і в інших місцях і що звернуло мою увагу, що сеї білої маси мусить ся тут богато вживати. Я була дуже цікава, що се таке біле може бути і пощо його тут в пивниці так богато. Тому при сьвітлі лямпи почала сїй білій масі ліпше приглядатись і переконалась, що се vapno. Я догадалась, що ся яма була призначена на погребуванэ немовлят, які приводили на сьвіт монахинї а сим vapном посыпалось сї подушені жертви монашого житя, щоб они в пивниці не гнили і не смерділи.

Се було страшне відкритэ, але оно тепер не робило на мене великого вражіння, бо я була приготована через часті поучуваня на такі а навіть і більше страшніші річи в монастири. Я вже була перейшла стілько проб, що мої чуті було вже зовсім притуплене і майже без вражінь. Я починала вірити, що оно інакше і не може бути в монастири і моя совість була заспокоєна.

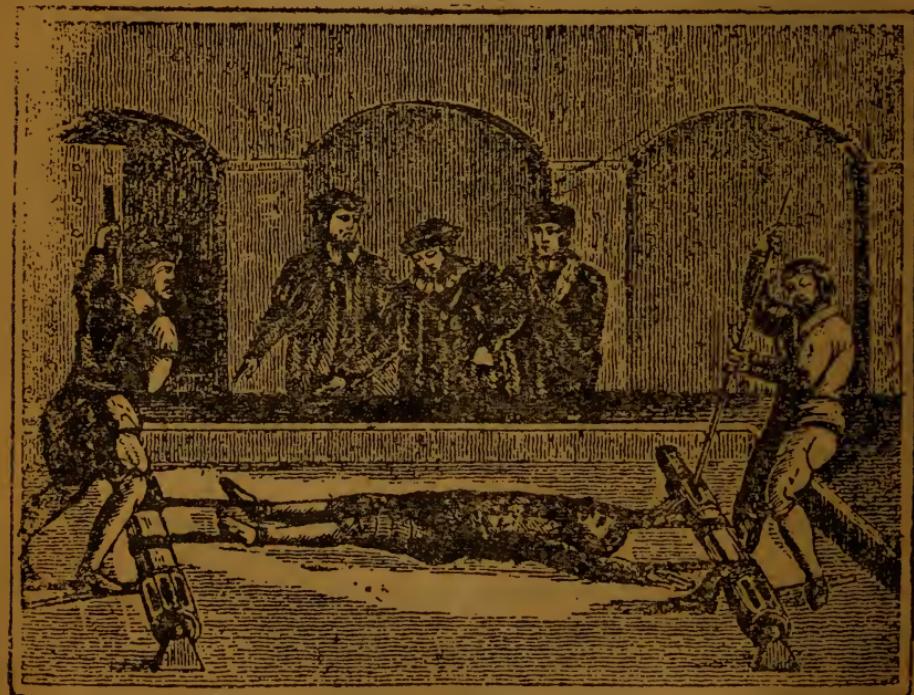
Я лишила се місце з тяжкими думками про сї маленькі не винні жертви монастирського житя, які знаходились в сїй бездонній ямі. Рівночасно нагадала собі науку настоятельки, що хотяй тїла сих маленьких жертв палить vapno в сїй ямі, то їх душі тепер знаходять ся в вічній радості, завдяки благородності наших попів.

Минувши сю яму ввійшла я знова до вузкого коритара, по якого боках були двері. Поза сим коритаром було знова ширше місце де знаходились в однім куті трохи ярини а в другім углэ, за яким я шукала. Зі сего переділу виходили закрітовані вікна на улицю, через які вкидувалось все потрібне до монастира.

Прийшовши сюди я набрала скоро угля і спішилась чим-скорше опустити сей страшний підземний монастирський цвинтар, тимбільше, що мене почав прошибати якийсь страх і мені почались предвиджувати помордовані дїти і їх жалісний плач.

Будучи дївчиною, а до того ёще вихованою монахинями, представляла собі монаше житї і самий монастир, як місце

подібне до неба. Місце, де нема нї людської злоби, нї земских спокус, нї найменьших неправильностей християнського житя. Де, пливе чисте як слеза житї, повне небесного спокою і ангельської радості. Монастир представляла я собі тодї як імітацію неба на землї. А чим в дійсності сей монастир є? Збіговиском злочинців, кримінальників, які прикрилися монашими шатами та з молитвою на устах мордують дітий а відтак скидають їх до отсего льоху, який я що йно відкрила. Сей колись уроїний монастир-небо був в дійсности найстрашнішим пелом, де панувала зрада, брехня, доноси, съятотацтво найдикші оргїї та найстрашніші мордерства.

Мордованэ невинної жертви.

Мене учено і впоювано в мене, що піп, се слуга Божий і все, щоб він не робив, виповняє волю Божу і як такий не може ніколи грішити. Чиж треба більшого блазеньства, як того рода ученї? Чиж їх кождий крок, кожде діло, кожде слово, не було як раз противне волї Божії і Його заповідій? Чиж

хотьби і мордованэ невинних дітій, яких они були батьками, може оправдувати їх, як благородне діло? Та я знаю, що мордерства не лише Божий закон не оправдує але навіть людскийшибеницею караэ. Тому я не могла повірити тим монастирским наукам, що попи не можуть грішити і що все то, що они роблять є чесне і оправдане.

Між першими інструкциями, які дала мені настоятелька по належному монаших шат, були такі, щоб приготувати мене взглядом попів і їх візит до монастиря в заказані години. Се не є секрет для нікого, що попи заходять і виходять з монастира монахинь. Кождий пояснює собі тим, що они заходять туди, щоб сповнити свої релігійні обовязки. І коли хто бачив через цілий день як з улиці сьв. Павла заходили і виходили попи зі сего монастира, то нікому і до голови не приходило щось невластивого. Але як би так хто був підглянув десь коло півночи, як монастирська фіртка то втвіралась то замикалась а з неї висувались попи з підкоченими ковнірами до гори і з затягненими капелюхами на уха, то бувби иньшої гадки. Кождого часу вночі піп міг задзвонити і давши відповідний знак сейчас монахиня-ночи отвирала йому фіртку.

Сей знак, який служив вночі попам до порозуміння ся з монахинею-ночи, був певного рода свист зроблений при помочи язика і зубів і при отвореню губ. Монахиня-ночи ніколи не спішилась до отвірання фіртки на саме дзвонене аж доки не почула сей дивний знак. Почувши сей свист по дзвоненю, она вже знала що се за нічний пташок. Давши собі подвійний знак спішила до фіртки. Настоятелька привязувала до сих інструкцій незвичайно богато ваги а особливо до виучування мене сих сигналів. Я мала опісля многої нагоди до уживання їх, особливо під час нічної служби. Тоді дзвінок не затихав і я одержавши відповідний сигнал отвирала попови фіртку і він йшов куда хотів.

Книжки, які ми одержували до читання під час нашого їдженя походили з бібліотеки настоятельки. До сеї бібліотеки вступ для монахинь був остро заказаний. Настоятелька сама, давала нам деколи дещо до читання і то після свого власного вибору. Найчастійше давано нам "Історию Риму", "Історию церкви", "Ангел Хоронитель", "Житі Святих" в кількох томах, "Дияльоги", розмова між протестанським доктором, якого

названо Др. Д., і католиком, на тему віра, і в якій то розмові католик мав побити Др. Д. Крім сего давано нам книжки "Про монастир", "Обрахунок совісти" і інші подібні.

Одно дивне, що нам ніколи не лише що не давали Біблії, але я навіть її в монастири не бачила за цілий мій час початковання і монахования. Новий Завіт, був читаний не більше як три до чотири рази на рік і то лише ті стихи, які були вказані настоятелькою.

Ми монахинії ніколи не мали його в наших руках, щоб могли там читати де нам подобалось. Прс протестанську Біблію виражувалось як найгірше і називало її як найстрашнішою книжкою і яку простолюдин ніколи не повинен брати в руки і її читати.

РОЗДІЛ X.

Забобони. — Епископ має силу гасити огонь съяченою водою
— Як сповідю приглушувалось голос совісти.

В нашім монастири, то э Чорних Монахинь, пеклось дуже часто много хліба, який деколи на порученэ попів давалось бідним.

Крім сего робилось тут і съвічки, які продавалось до костелів. До робленя съвічик посидалось фізично найсильніші збудованих монахинь. Мене посилано до тої кімнати де робилось съвічки, щоб читати занятим при роботі монахиням лэкциї та катехиз.

Головно вироблялось в нашім монастири шкапліри. Э се кавалок шматки вовняної чи эдвабної, до якої э причіплені два шнурочки і якими то привязується до шиї сей шкаплір.

На одній стороні шкапліра ми виробляли щось в роді по-двійного хреста (++)а по: другій стороні букви I. H. С. Що сї знаки мали представляти то я не знаю. До такого виробленого в монастири шкапліра привязувано много сили в робленю чудес. Коли діти перший раз йшли до причастія, то одержували звичайно по одному шкаплірови.

Нам оповідано дивні річи про силу, яку посідають шкапліри. Такі дива про шкапліри звичайно оповідали нам попи на катехизмі чи лэкциях. Я тут хочу подати дещо з тих попівських оповідань.

Одна римо-католицька служниця, котра затаїла дещо із своїх гріхів на сповіди, так гипокритично поводилась взгляdom своєї пані, що та думала про ню, як про найвірнійшу служницю. Она навіть перед сповідаючим попом так вміла вдати побожну, що той навіть наділив її шкапліром.

По якімсь часі, як він нагородив її сим шкапліром, один съятий з неба повідомив його в сні, що съятий шкаплір не повинен находитись на шиї такої великої грішниці і він повинен бути сейчас відібраний і звернений до костела назад. Тої самої ночі ся грішна служниця лежала зі сим шкапліром на своїй шиї і її знайдено рано мертву і то з відділеною головою від кадовба. Шкапліра коло неї не було, його знайдено аж на другий день в костелі на своїм місці.

Загально вірено, що злий дух не може стерпіти такої съятої річи на своїм слузі, тому той самої ночі, коли попови снилось про сей шкаплір, тоді сам злий дух здирав сей шкаплір зі своєї жертви і то так напрасно, що силкові нитки, якими сей шкаплір був привязаний на шиї, відтяли слузі голову. Відтак своєю божескою силою мав дістатись на своє місце до костела.

Другу байку оповідали нам попи таку: Один бідний римо-католик мав бути полонений через эретиків. На своїй шиї він мав съятий шкаплір. Коли Бог побачив, що він не уйде полону і мусить попастись в руки эретиків, чудом зняв шкаплір зі шиї і уніс його високо понад голови эретиків. Побачивши се эретики не лише, що не полонили сего католика але і самі навернулись на римо-католицьку віру. А було їх поверх сотки.

Коли я вже була завельованою монахиня, тоді настоятелька повідомила мене про тайний підземний хідник, який йшов з нашої пивниці аж до другого монастира. Хотя я часто була в пивниці нашого монастира, але не могла віднайти криївки сего тайного хідника. Аж якийсь час опісля, коли я мала провинитись, хотя я сама не знала нічого про свою провину, мусіла на колінах іти сим хідником разом з другою монахинею. Опісля не лише настоятелька накладала на монахині того рода кару але часто і попи і то без найменьшої причини. Монахиня, яка зі мною відбувалася кару, привела мене до пивниці, недалеко того місця, де кидано малі діти до ями і посипувано

вапном і вказала мені двері, якими сей хідник був замкнений. Тепер доперва довідалась, чому я перед тим не могла сих двох пізнати. Они були квадратові, майже 4 фіти від землі і так само помальовані як стіна а крім сего нічого не відставали від стіни а були майже вмуровані і рівні зі стіною. Крім сего двері не отворились до середини пивниці а до хідника. Відтво-ривши двері, ми клякли на голі коліна і почали повзти сих підземним хідником, відмовляючи відповідні молитви. Коли ми осягнули другий конець сего хідника, отворили двері і знайшлись в пивниці другого монастира. Тут на стіні ми ви-писали свої імена побіч доси великого числа імен, яко знак, що ми відбули свою кару і завернулись назад на своїх колінах до нашого монастира. Опісля, я єще нераз відбувала таку кару, про що я згадую на іншім місці. Також монахині з того другого монастира заходили сим підземним хідником до нашої пивниці. Але їх паломництво сим хідником не було в роді кари, але зі страшнійшою цілию.

Нас часто впевнювано, що в нашім монастири лучають ся часто чуда. І щоб впойти се в нас, забрало много часу і терпеливости не лише настоятельці але і попам. Настоятелька часто оповідала нам богато про Непорочну Марію, котрої тлінні останки мали знаходитись в монастири. Зі сих останків був лише порох, який ми дуже убожали і навіть не мали відваги гнянути на них нашими очима. Часто про сі останки оповідали нам дивні речі, що нас єще гірше наповняло страхом. Ко-ли піп мав оповідати нам про силу сих останків так для на-шого монашого житя, як взагалі для сьвіта, то насамперед оповідав нам сю історию:

Один піп в Єрусалимі мав привид, в якім йому сказано, що будинок, в якім мешкала Марія, має бути перенесений з того місця в інше. Сей піп сумнівав ся, чи сей привид по-ходить від Бога і знахтував його. В короткім часі, сей буди-нок десь подів ся і аж тепер піп зрозумів, що сей привид по-ходив від Бога. Образ сего будинку переховується єще досі в монастири і нам його нераз показувано.

Крім сего оповідали нам попи про свою силу, яку они по-сідають. І так оповідано нам, що на однім корабли, який роз-бив ся і мав затонути зі всіма подорожнimi, був вратований одним попом задля одної родини, яка в послідній хвилі мала

навернутись. Відтак двох синів зі сеї родини посвятились попівському званю.

Також оповідано, що як в Квебеку повстав був великий огонь і вже много згоріло будинків, тоді епископ мав загасити його покропленем съяченої води. Нераз, коли горіло де, то ми дивувались пощо біч туди такому множеству фаэрменів, та всяких сикавок, та помп, коли епископ може загасити найбільший огонь, квартовою съяченої води?

Між іншими науками, які подавав нам епископ в монастири були сї:

Він говорив нам, що може вгасити як найбільший огонь своєю съяченою водою але лише тоді, коли бачить, що огонь загрожує католицьким будинкам. Ми в сї епископські слова вірили съято, але ніколи не бачили, щоб він біг коли до огню.

Съячена вода, яку епископ посвятив, мала мати далеко більшу силу чим вода посвячена звичайним простим попом. Сеї епископської води вживано при кропленю в ночі наших ліжок. Ся вода мала силу держати від наших ліжок злого духа. Коли була я вже монахинею, посилено мене читати та давати лэкций початковочим. А що лише кілька монахинь добре знали читати по англійськи, розумієсь і я була між ними, тому мене посилено туди дуже часто. Настоятелька посилаючи мене до них часто говорила мені так:

“Старайсь навернути їх — спаси їх душі — ти знаєш, що через се осягнеш висше місце в небі за кожду душу, яку ти навернеш”.

Я вже згадувала, що в монастири найбільшим гільтайом та збиточником була Джені Рей. Она то провокувала настоятельку, то висъмівала старих монахинь, то знова переривала жартами нашу найбільшу мовчанку і всіх вводила в съміх. Її саму мало коли карано, а за то, ми всі мусіли гірко відпокутувати. Найгірше виходила я на сїм съміху, бо розсьміявши раз, не могла від съміху повздергатись через довший час. Хотя я на себе дуже вважала, але не могла уникнути кар через съміхи та жарти монахинї Джені.

Також строго було заказано розмовляти нам монахиням між собою. Така розмова не лише уважалась за гріх але що гірше, потягала за собою острі кари! Я особисто не вірила, щоб за мою розмову стягала на себе гріх, так думало і більше

монахинь, а за се ми старались уникнути кар. Хотяй деколи мені прийшло на думку, що я переступаю правила, а се э гріх, то я сейчас потішалась сповідю, що під час сповіди скажу попови і очищусь від свого гріха і вини. Я думала і вірила, що зробивши гріх э о много ліпше висповідатись з него перед попом чим признатись до него перед настоятелькою, яка сейчас строго карала. Тимбільше, що хотяй і піп накладав також кару, але ся кара, то э відмовлюванэ пять чи десять "Богородице Діво", э о много лекше, чим приміром йти на голих колінах в підземнім хіднику, чи цілювати підлогу, цілювати настоятельці ноги а крім сего просити о прощені всіх монахинь і виставлятись на съміх та встид. Ми всі воліли сповідатись з наших гріхів перед попом, бо знали і се, що піп буде мовчати про наші гріхи і ніколи не повідомить про них настоятельку, бо йому сего невільно. Того рода очищуванэ з гріхів я знайшла найлекшим і найпевнійшим. Хоть деколи моя совість була сим занепокоєна, що таке поведені не э гідне, то' пригадавши собі на науку, яку нам подавано і в яку ми всі вірили, совість чулась оправданою і була спокійна.

РОЗДІЛ XI.

Мордованэ монахинї Францішки. — Мордерці попи з монахинями. — Як мордовано невинну жертву.

Тепер хочу оповісти про одно мордерство в монастири, в якім брала я участь. Я думаю, що се зовсім непотрібне для мене оправдуватись, чому я брала участь в сім мордерстві, так само непотрібне булоб моэ оправданэ що до мої участі і в інших подібних ділах. В монастири мусить ся робити те, що кажуть а не те, що хотілобись. Тимбільше, що все, що є сказане зробити настоятелькою чи попом, ніхто не съміє розбирати чи оно годить ся чи ні, бо се булоб проти нашого монашого званя і нашої зложені присяги при вступленю до монастира. Тому все те, що сказано робити роблять монахинї без найменьшого застереженя, тому і моя участь в сім мордерстві э сама собою оправдана.

Було се около пять місяців я стала я вже дійсною завельованою монахинею. На дворі було холодно вже, здаєсь се

було в місяці вересні або жовтні. Одного дня настоятелька післала по мене і по кілька інших монахинь, щоб ми прийшли до одної кімнати. Там застали ми вже епископа і кількох попів враз з настоятелькою. Настоятелька заговорила до нас незвичайно розказуючо і голосно, она сказала:

“Йдіть до кімнати, обрахунку-совісти і приволочіть сюди на гору съв. Францішку”. Нічо більше не було треба додавати до сего розказу, який видала нам настоятелька, щоб не зrozуміти на що оно заводить ся. Тимбільше, що до сего розказу она додала такі міни і рухи, що мене пройшло жахом. Не мало здивувало мене і се, що монахиня съв. Францішка мала робити нині в кімнаті “Обрахунку Совісти”. Се була кімната, куди ми заходили до обраховання наших гріхів перед кождим причастієм, або тоді, коли якась почувалась до зробленя якогось гріха. Далі се, що настоятелька видала нам такий острій розказ і се, що она ужила спеціального слова “приволічи” яке в француській мові э о много острійше чим приволічи, по четверте і се, по що тут зібрались попи з епископом, а по п'яте, чому як раз притягнути так гарну і молоду монахиню съв. Францішку. Мені сейчас майнула гадка по голові, що тут заносить ся на щось страшного. Чим би провинилася ся молода монахиня і то так страшно, що мусить стати перед так жорстокими судіями і приняти їх страшний засуд.

В першій хвилі я стала немов оголомщена, але сейчас опамяталась і пустилась за іншими монахинями.

Кімната “Обрахунку Совісти”, до якої ми спішили була на другім поверсі і бачила не одно страшне діло. В сїй то кімнаті знаходилась съв. Францішка, яка вже від довшого часу була нервова та меланхолійна. Я знала, що она має причину такою бути, бо дуже часто була виставлена на такі практикованя, про які мені годі і згадувати бо ми були всї подібно трактовані але не так часто.

Коли прийшли ми до кімнати “Обрахунку Совісти”, то я була одна з тих, які ввійшли до середини. Всї ми туди не могли ввійти, бо кімната не могла більше помістити чим пять осіб. Молода монахиня стояла на середині кімнати, не була она старша чим 20 літ, з ясним волосом, синіми очима і дуже гарно-приманююча з лиця. Я заговорила досить легким але зара-

зом і рішучим тоном “сьв. Францішко нас післано по тебе”. Три других також промовили до неї досить лагідно, лише дві прочих заговорили до неї незвичайно шорстко. Бідна криатура обернулась до нас з дуже лагідним але прибитим зором, не окажуючи найменьшої не охоти ані боязни.

Не заговорила ані слова але поступивши дещо вперед віддалась нам в руки. Слези покотились по моїм лиці. Я не сумнівалась ані мінuty, що она предчуває свою судьбу з рук тих чорних “судіїв”, тому не лякалась смерті. Її приведено ёще до сходів, які йшли в гору, але тут то вже вхоплено її за руки і одіж і майже тягнено до гори, то є виповнювано розказ, даний настоятелькою. Я положила і свої руки на ю та-кож, але о много лекше чим інші, та помогала тягнути її. Я не съміла сего не робити, бо мій відказ був би її не спас ані навіть не спинив її виволіченя на гору, а був би лише спричинив мені тяжку кару, бо котра небудь з моїх товаришок при найближшій нагоді булаб мене прискаржила.

Через цілу дорогу а навіть і на сходах, съв. Францішка не сказала ані одного слова, ні не робила найменьшого опору — йшла як вівця на заріз. Коли ми ввійшли з нею до кімнати, до якої ми мали її “притягнути”, моє серце немов перестало битись. Епископ, настоятелька і пять попів як Бонін, Річардс, Саведж і двох і других, котрих ім'я я ёще не з нала, були вже готові до розсправи.

Коли ми привели нашого вязня до кімнати, отець Річардс почав давати її питання, на які она холодно і прибитим голосом відповідала. Я не можу тепер повторити ті питання, які її отець Річард давав, бо я була тоді напів притомна і не знала що роблю і що маю робити. Я була страшно пригноблена і прибита і коли була зрадила свої тодішні чутя, які мене опанували взглядом тих мордерців з посьвяченими головами, то хто знає чи не спідкалаби була мене така сама кара як мою невинну сестру-монахиню. Як лише ввійшла я до сеї кімнати, так всунулась в кут по лівій стороні від входу, і коли б не стіна від вікна і дверей, які мене майже держали, хто знає, чи я булаб встояла на своїх ногах під час сего суду. Сі стіни спасли мене перед виповідженем моїх гадок і чутя. Они своїм холодом впливали усмиряючи на мої взбурені нерви. Коли б не їх холод, то хто знає чи я булаб нині між живими і хто знає чи

сі злочинства монастирських мурів були відкриті.

Коли холод усмирив мої взбурені і прийшовши дещо до себе, почала я розбирати дещо. Я завважала тепер, що отець Річардс старався уменьшити вину, вязня, бо давав її такі питання, що могли витягнути від неї деякі корисні відповіди. Він запитав її між іншим, чи она не жалує тепер того, що говорила, (она була зраджена одною монахинею) чи она не воліла бути замкнена в пивници, чим понести сю кару, яка її грозила. Але епископ скоро перервав ці питання, що було доказом, що її кара вже давно назначена і з якої она не мала висмикнутись. На деякі поставлені питання она зовсім не відповідала, на інші заявила, що она зовсім не відкликає те, що сказала. Она вкінці заявила, що радше умре, чим малаби дивитись на мордовані її невинної дитини.

“Се досить, скінчти з нею!” крикнув епископ.

Двох монахинь сейчас кинулись на неї, і після вказівок настоятельки були приготовані до виповнення засуду.

Она далі задержала холодно-кровність і виглядала як вівця між вовками. Інші, які також брали участь в цім страшнім мордерстві, були так само неохочі як і я, лише деякі були задоволені з такого мордовання. Їх поведіння вказувало на їх жадобу невинної крові. Але з між всіх присутніх найбільше нелюдяною оказалася сьв. Гіполита. Она вибрала для себе найгірші функції в цім кровавім ділі і виповняла їх з найгіршою зажерстю та варварством. Она вхопила книбелю і зі силою впхала їого в уста нещасної монахині і почала його пхати як найдальше в горло. Зробивши се, вхопила патик, до якого кінців був причіплений кінцями пасок. Сей пасок заложила бідній жертві на горло і позад голови почала патиком обертати, через що пасок почав скричуватись і здушувати горло сьв. Францішки.

Тепер перевернено її на ліжко, яке всій кімнаті знаходилось. Згадане ліжко, се рід твердого підвісшення, яке звичайно було закрите грубою заслоною з малим отвором, через який мож було з ліжка заглядати на кімнату. Тепер ся заслона була зісунена в один кут. Сю бідну монахиню, засуджену на замордовання, положено на се ліжко лицем до гори і сейчас привязано її до сего ліжка шнурками так, що она не могла аї ворохнутись. В одній хвили кинено на ню тепер друге по-

дібне ліжко на яке сейчас кинув ся з цілої сили піп Бонін. За ним пішли і монахині і то так много як знайшлось місця на горі.

Робили все що могли, щоб не лише бідну жертву вдусити між обома ліжками але навіть і роздусити. Одні вставали на ноги а відтак зі всеї сили скакали на бідну дівчину, інші підскакували на колінах, а всі прочі старались знайти який-небудь спосіб, щоб як найлучше мож було видусити з бідної жертви послідний віddих. Таке мученя відбувалось з найбільшим запалом, і мені здавалось, що бідна съв. Францішка вже чисто розмагльована, а сї мордерці ёще з неї не злазили. Мені здавалось, що таке мордованэ їх вдоволяє, а навіть справляє приємність, бо торошили свою сестру а сего не бачили, бо они товклисъ всї на ліжку під яким она була придусина до другого.

Нелюдський піп, Бонін.

Справді і я брала в сїм страшнім мордерстві участь, але я була сим всїм вголомшена і не знала що роблю, робила що другі робили. Таке мордованэ тревало около 20 мінут. Коли вже мордерці припускали, що жертва мабуть розторощена і спросована на смерть, почали по одному відступати від ліж-

ка. Все було тихо і спокійно під ліжком. Не чути було найменьшої ознаки життя.

Тепер всі почали глумливо съміятысь зі замордованої монахині. Я стояла немові вкопана не понимаючи як слід того всіго. Деякі видячи мою журбу та здивовані почали і з мене насыміватись та заохочувати і мене до съміху. Одна з монахинь висъміваючись з нашої замордованої товаришки сказала: "Она булаб добра на католицку мученицю". Перевівши дещо часу на висъміваню зі замордованої, одна запиталась чи не спритати тепер вже тіло звідси? Настоятелька заявила, щоб тіло трохи так постояло.

По якімсь часі знято горішне ліжко, розвязано шнурки, якими привязано було съв. Францішку, знято тіло з ліжка і потягнено його монахинями до пивниці. Мені опісля сказали другі монахині, що тіло съв. Францішки затягнено до пивниці, де була та глубока яма, про яку я вже згадувала і там її вкинено, без якоїнебудь церемонії. Відтак прикрито його добре вапном і полято якимсь острим плином, якого ім'я я не знаю. Я бачила пізнійше нераз, як сей плин лято до сеї ями з великих фляшок, яких не отвирано а відбивано їм' шийки. Мені говорено, що сего плину вживают в Франції до полива-ня гробів, щоб здергати випари зі гнючого трупа.

По сей страшній сцені я не могла прийти до себе через довший час. Навіть эще тепер, коли нагадаю собі сю страшну трагедию, жах та мороз прошибає моє тіло. Через довший час я не могла спати, бо лише щобим задрімала, так сейчас стає мені перед очі съв. Францішку і цілій образ сего мор-дерства пересувається перед моїми очима.

На другий день по сім злочині опанувала всіх в монастири якась мовчанка. Ніхто не відзвивавсь голосно а всюди було чути лише глухий шепіт. Здавалось кождому, що невинна сестра стоїть зі спущеними очима між нами і кожда немові відчувала свою співвину. Ніхто не згадував опісля про съв. Францішку ані слівцем, і почали всі про ню забувати. Лиш я раз перекинулась з другою монахиною про съв. Францішку але ми далеко не запускались в бесіду недовіряючи собі взаємно. Ми знали обі, що съв. Францішку понесла таку страшну смерть через донос іншої сестри, тому ми обі боялись зради і залишили зовсім бесіду на сю тему.

Я ніколи не могла довідатись, хто то доніс про съв. Францішку до настоятельки, хотяй мала на одну підозрінэ. Ту саму монахиню підозрівали і інші однак ніхто не був певний. Все держано в великім секреті. Ми всі більше винували ту, що донесла, чим тих, що єї мордували, тимбільше, що ми всі знали як охоронятись одна перед другою.

Мене часто посылала настоятелька, щоб я йшла і підслухувала монахині і початкуючі, чи они не говорять що злого про ню. Нераз настоятелька говорила до мене: "Йди і підслухай, що они говорять по англійськи." Розумієсь, що я повинувалась її розказам але ніколи нічо не доносила на других. А коли я хотіла очиститись з невиповненя розказу, йшла до попа до сповіди і була чиста. А тимбільше, що я знала, що піп нікому про се не скаже і хотяй він дещо наложить мені покутти, то се нічо в порівнянню з тою карою, яку я дісталаб від настоятельки за невиповненя її розказу. Ми мали свободу вибирати собі сповідника, котрого ми хотіли, тому ми не сповідали одні і ті самі гріхи одному і тому самому попові.

Недовго по замордованю монахині Францішки, молода женьщина прийшла в монастир і просила о позволені з нею побачитись. Ся молода жінка була моя колишня товаришка і приятелька панна Люіза Бускет, з якою я колись разом учителювала в Ст. Деніс. Зі сего я додумувалась, що і съв. Францішка мусіла походити зі сего міста або з околиці. На її бажані видітись з монахинею Францішкою сказано коротко, що она померла.

По якімсь часі опісля єще деякі приятельки Францішки хотіли бачитись з нею, та сим вже сказано, що она померла славною смертию, а навіть сказано, що она перед смертию зробила небесні вискази, які навіть повторено перед товаришками, щоб їх вдоволити.

РОЗДІЛ XII.

Монастирські образи. — **Збиточниця Джені Рей.** — Як попу обходились з монахинями при сповіді. — **Джені Рей міняє фартушки монахинь.** — **Яблока.** — **Шпильки в постели монахинь.**

В одній обширній кімнаті знаходилися три великі обра-

зи які представляли, один небо, другий пекло а третий чистилище. Про маляра, який малював сі образи говорено в монастири, що він малював їх під впливом самого Бога, який хотів, щоб небо, пекло і чистилище були так представлені як они дійсно є.

Образ, який представляв небо, був найбільшим і висів на стіні напроти образів, які представляли пекло і чистилище.

Небо було представлена так: Монахині і попи знаходились на найвисішім місці з непорочною Марією над їх головами. Низше знаходився сьв. Петро і інші святі, а ще низше всі добри і вірні католики та інші.

Чистилище було представлена так: Оно було поділене на дві часті. В одній часті знаходилось множество малих дітей, які померли нехрещені, в другій часті знаходилися старші огороженні полуміннями огня, які очікували на своє викуплення чи то молитвами жуючих чи Службами Божими.

Пекло було представлена так: На образі були представлені людські лица як найстрашніше лише мож було їх представити. Люди всякого полу і роду були тут заступлені. Черти лица були так поведені, що переймали жахом кожного глядача. Очи немилосердно завернені, з лицем викривленим і стягненим. Деякі дикі звірі дерлись по головах терплячих запускаючи свої зуби і пазурі в їх голови і плечі. Інші вились по землі в страшних муках, деякі гризли здорові зелізні штаби, якими они були закратовані. Одним словом все було представлена як найстрашніше і що мусіло викликати на глядача прикре враження.

Особи на сих образах представлені незвичайно природно і я дивлячись на них, ніколи не була бім сказала, що они не живі. Враження, яке сі образи зробили на мене було незвичайно сильне. Нам монахиням показувано найстрашніше і найгорячіше місце в пеклі, куди йдуть ті монахині, що скинули свої монаші шати. Се було щось в роді остороги для нас. Се місце, призначене для таких монахинь, було навіть страшніше чим те місце куди йшли протестанти; бо їх уневинняло се, що они такими були через Біблію і своїх проповідників.

Деколи, будучи замкнена в сій кімнаті, молилася за ті душі, що були довго в чистилищі, які не мали нікого між живими, щоб помолитись за них. Перебуваючи в сій кімнаті, між

сими страшними карикатурами, прошибало мене якесь страшне чутэ, від якого я через довший час не могла увільнитись.

Раз замкнено до сеї кімнати Джені Рей, однак її сейчас звідти випущено, бо робила там такий страшний крик і ве-реск, що навіть деякі монахині радили настоятельці закнеблювати її. “Ні!” сказала настоятелька. “Йдіть і випустіть того чорта, звідти, бо она сама одна приводить мене більше до гріха як всі інші разом”.

Одного дня на катехизмі сїла Джені Рей позаду попа і почала виробляти за його плечима такі міни, що ми не могли здергатись від съміху. Тоді піп обернув ся до неї і промовив досить лагідно: “Ти не така пильна тепер при науці як колись була”. Коли щось подібного була зробила котра інша монахиня, то булаб покарана як найтяжче. Але Джені була виняток.

Деколи она держала до гори початкуочу букву, якою зачиналось імя попа, що учив катихізму і порівнявши його перед тим з якою особою в “пеклї” викривляла так лице, що ми не могли вздергатись від съміху.

Я пригадую собі, що одного разу она назвала одного нещасливця в “пеклї”, який кусав зеліні крати а вуж гриз голову а до того ёще був повязаний ланцами, отцем Дуфресним. Представляючи сего нещасливця за отця Дуфресного она договорювала — “Чи він не э цілком подібний до нашого отця Дуфресного, який прийшовши на катехізм, прибираєсь таку міну і починає свою науку сими словами: Діти мої, я бажавби, щоб ви жили як найсвятішим житем?”

Коли перший раз пішла я до сповіді вже яко завельована монахиня, то переконалась, що попи навіть сеї церемонії, яку они називають съв. сакраментом, не трактують так, як они повинниби, а поводять ся так безвстидно як при якій небудь іншій оказії. Сповідник сповідав нас монахинь або в кімнаті призначенні на “Обрахунок Совісти” або в кімнаті настоятельки. Тут ніколи не сідав він до сповіdal’ницї, як се звичайно буває в костелі, але сідав на крісло по середині кімнати. Тут не було нікого крім него і сповідаючої ся монахинї, тим більше що йому нараз нікого більше не було треба. Одного і того самого дня сповідалось звичайно більше числа монахинь, але до кімнати не можна було ввійти більше як лише

одній в той сам час. Інші за той час клячіли під дверми на колінах і мали відмовити приписані молитви, які забирали досить богато часу. Коли котра вже скінчила свої молитви і була готова до сповіди, та вставала з колін і входила до середини замикаючи за собою двері. Тепер ніхто навіть не съмів рушити за клямку, аж доки звідти не вийшла попередна.

Я не хочу оповідати, що діялось при такій сповіді де був молодий сповідник і молода монахиня, все що тут діялось, було під покришкою сповіди а опісля сповідник давав розгрішені від гріха і монахині здавалось, що она таки чиста. Але в дійсності тут більше робилось гріха як мож було простити, бо нераз діялись при сїй сповіді страшні річи і то кримінального характеру. Бо коли я сповідалась єще малим дітваком, то всякі зачіпки зі сторони сповідника уважались за жартобливі неправильності, та тут вже не те. Сї ніби жартобливі неправильності переходили в серйозну дійсність. Я не можу говорити більше виразніше про сю справу, бо моглаб обратити чесноту читача. Але я скажу лиш се, що найбільше кримінальні підозріня читача, не заподіють найменьшої несправедливості взглядом попів-сповідальників, бо їх злочинства і їх гріхи при сповіді ніхто не в силі пересадити.

Дехто може собі виробити понятє, що то діялось при такій сповіді, коли скажу, що навіть такі женьщины як мої сестри монахині, старались молити ся довше, чи що небудь робити, щоб не йти першою до сїї сповіди. Кожда старалась, щоб котра іньша а не она була першою при сповіді, так ся сповідь зі своїми додатками була нам обридла.

Через довгі і нудні дни наше положені було невиносиме. Безнастанні молитви і сиджені вбивали наше тіло, а поведення попів взглядом нас женьщин вбивало нашого духа. Наші чуття були без впливу а наше положені було невиносиме. Нічо, крім гумору Джені Рей, не могло нас розвеселити, та хоть на малу хвилину заворушиться з нашого меланхолійного лэтаргу.

Говорити про всі примхи та дивацтва Джені Рей не думаю, але згадаю лише про кілька. Як я вже згадувала, що она мене полюбила від самого початку і уважала мене за одну зі своїх приклонниць, тому мала я і більше нагоди пізнати лучше її характер.

Одного дня, коли она була в незвичайно настроєнім гуморі, покропила підлогу одної кімнати съяченою водою аж до мокра. Сим настоятелька дуже розсердилась і сказала, що Джені вихляпала стілько съяченої води, що нею мож було вибавити з чистилища много а много душ. За кару приказала Джені сидіти по середині підлоги. В тім надійшов один з попів, якого настоятелька повідомила про проступок Джені. Сей поговорив щось з настоятелькою на пошепки, почім настоятелька заявила Джені, що сим разом її за се даруєсь і щоб она йшла на своє місце.

Раз післано мене з Дженею прасувати хустинки і фартушки. Коли крім нас не було вже нікого більше, она сказала до мене: "ми э тут тепер вільні від наших монастирських припісів", хотій она знала, що се не правда, почала съпівати і не задовго і я прилучилась до съпіву. Так перебули ми тут час на съпіві замість на молитві. Я не сподівалась, щоб нас хтось підслухував, аж тут надходить настоятелька тай каже: "Гей, а то як". На се Джені холодно відповіла, що ми съпіваємо побожні пісні і на доказ сего покликалась на мене. Я налякалась потверджувати таку скрайну брехню, щоб одурити настоятельку, але що настоятелька сама вчила мене брехати і заохочувала не раз до брехні, а навіть і розказувала мені брехати, то, му я не отягалась довго а потвердила се, що Джені сказала, лише моэ потвердженэ не було дуже съміле. Настоятелька пізнала сейчас наш підступ і приказала йти на гору до кімнати "Обрахунку Совісти", де ми перебули аж до півночи без якої небудь їди. Тут розумієсь наш час не був незанятий. Він був добре занятий лиш не на обрахунок нашої совісти а на сварку. Мені Джені дала таку лэкцию, якої я єщє в житю своїм не чула. А вся лэкция опиралась на сім, чому то я вже монахиня, а єщє не вмію як слід брехати і не потвердила отверто тої брехні, яку она сказала настоятельці. Се, що я добре не брехала, її так розлостило, що она через два тижні не промовила до мене ані одного слівця.

Не довго по сім, як ми посварились, она обскаржилась мене, і я була покарана. Се дало мені причину, щоб я перепросила її. Она перепросила і мене за свої доноси і ми стали єщє лучшими приятельками як передтим .

Одною з найгірших кар, які накладано на нас, було питэ

води, в якій настоятелька вимила собі ноги. Ніхто навіть не думав съміягтись з такої карі, крім Джені, яка говорила, що она э певна, що вода, в якій настоятелька обмила свої ноги э о много лучша і чистійша чим з самого жерела.

В монастири э звичай, що найстарші фартушки подерті і полатані мали вбирати наймолодші монахині, а нові були при значені для старих монахинь. В чотирох слuchаях, Джені за-кralась в ночі до спальні, непідглянено монахинею-ночи по-міняла більшу часть фартушків коло ліжок і то так, що нові фартушки поставила коло ліжок молодих монахинь а старі і подерті коло старих монахинь. Наслідок був такий, що рано всі вбирались з поспіхом і ніхто-не завважав помилки. Помилку завважано аж при молитві; коли то всі монахині замість молитись почали одні других обглядати. Деякі вибухли на голос съміхом, а інші почали сваритись. Одним словом повстало дивне замішанé, яке тревало довший час. При роздаваню сих фартушків Джені дала найбільше подерті для старих і тих, котрих она не любила, всі її прихильниці одержали найновійші і я між ними.

Раз загубила Джені свою хустку від носа. Кара за се булаг така, що через 5 тижднів она мусіла цілком ходити без хустинки, без взгляду на се, що могло за той час статись з її носом. Про страту своїх хустинки она сказала мені і рівночасно просила мене, щоб я в дорозі на гору витягла хустинку котрій старій монахині з кишені. Се мені пощастилось і я замість одної дістала аж дві. Джені сказала, що одна забагато і небезпечно її тримати коло себе, бо можуть зробити трус. Незадовго почали дві монахині скаржитись про страту своїх хустинок. Джені побачила, що то готов занестись на трус, тому при найближшій нагоді впхала одну хустинку до сїмника в постели.

Коли почало холодніти на дворі, Джені скаржилася мені, що не має доброго нічного убраня. Але не довго по сїм, як она скаржилася, десь роздобула двоє теплих нових убрань з котрих дала і мені одно. Хотя я мала своє але приняла і се, яке я вбирала також йдучи спати до ліжка. Джені припускала що властительки своїх нічних убрань розпічнуть пошукуваня, тому вставши рано з ліжка сковала се крадене убране до печі що і мені радила зробити. Се робили ми що раня через цілу зиму. Бідні монахині, яким Джені забрала їх теплі убраня, му-

сіли зубами січи під час зимніх ночій, боячись зголосити свої страти до настоятельки. Они знали, що як хто вкрав, то добре і сковав і не легко буде їх віднайти, тому воліли мерзнути і мовчати, ніж зголосити свою страту тай ще кару дістати.

Коли на дворі почало тепліти, Джені взяла від мене се убранэ, яке мені дала і своэ і поставила непостережно на ліжка тих властителів, в яких она перед зимою "позичала." Сі побачивши свої нічні убрания назад на своїх ліжках, мабуть так само здивувались, як тоді, коли їх стратили.

Не довго по сїм, Джені десь роздобула цілий подолок яблок. Сї яблока занесла на гору до спальнї і висипала в моє ліжко. Збігши на діл, сейчас сказала мені про сї яблока. Розходилося тепер, як ті яблока зісти. Джені впала сейчас на думку, щоб піти до настоятельки і просити її о відпустку на "елевенс", то значить відмовляти через девять день відповідні молитви до якогось съятого, щоб той помог їм бути ліпшими побожнішими і т. д. Сю відпустку ми легко одержали і побігли просто до спальні до наших яблок. На наше велике здивованэ ми не знайшли в моїм ліжку ані одного яблока. Хтось забрав до одного. Джені почала перешукувати всі ліжка але нічого не знайшла. Тепер, щоб не зрадитись, ми почали наш "елевенс", але без яблок. Джені не могла переболіти такої великої страти і постановила пімститись за яблока. Всім тим монахиням, котрих она підозрівала, повпихала шпильки в ліжко. Коли надійшов вечір, всі мовчки почали класти спати, та нараз одна за другою переразливо почали пищати бо острі шпильки вбивались сильно в їх тіло. Перерванэ мовчанки стягнуло на них остру кару. А все те було, за Дженені яблока та наш "елевенс".

РОЗДІЛ XIII.

Джені Рей робить далі збитки. — Ходженэ в спаню. — Мітла духом. — Мінянэ ліжка. — Секретні двері в півниці монастиря. — Звірячі знущання попів над гарною молодою нововступницею монахинею.

Одного вечера, коли Джені за кару замітала спальню, зробила з мітли страхопуда. Вбрала она мітлу в біле полотно причіпила руки і страхопуд був готовий. Тепер поставила

сего страхопуда коло вікна, недалеко начіння зі съв. водою. Незадовго почали надходити монахинї до спальнї. Ввійшовши до середини коща йшла замачати пальці в съв. воді. Мачаючи пальці кожда завважила страхопуда, що її дуже перестрашило, але, що при входжуваню до спальнї всегда мала бути мовчанка, тому кожда, хоть переляканя, відходила мовчки. Таким страхом перенималась одна за другою але ніодна не виявила свого страху.

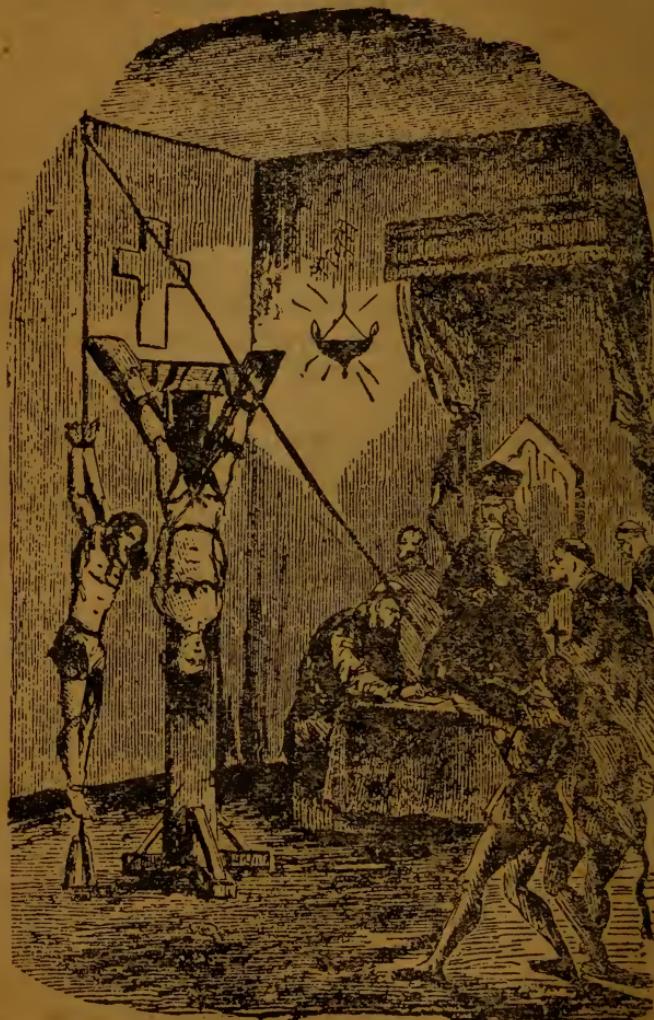
Ми всі вірили в духи, тимбільше, що не давно передтим померла була одна монахиня і кожда тепер в єїм страхопуді виділа помершу. Так в мовчанці перейшла вже була більша части монахинь, аж нараз одна, побачивши страхопуда, в голос закричала. Сейчас прибігла монахиня-ночи і запитала, хто се перервав мовчанку. Перестрашена монахиня сейчас призналася до зломаня мовчанки, але притім вказала і на причину. Коли вже всі монахинї ввійшли до спальнї, тоді Джені виступила відважно на перед, приступила до страхопуда, розібрала його і всім настрашеним, замість помершої монахинї показала стару мітлу.

Найбільше дивацтв вистроювала она ходячи в снї. Чи она дійсно спала і ходила чи лише сплячу вдавала, сего я певно не знаю. Принайменьше таке вражінє она старалась викликати на старі монахинї і настоятельку. Нераз вставши з ліжка зтягнула на землю декотру з монахинь і йшла дальше немов би она про нічо не знала. Звичайно стягала она з лішка ту монахиню, котру она не любила. Звичайно, коли Джені монахиню зтягнула на землю, ся впавши на підлогу з перестраху і болю починала кричати. Се значило перервана мовчанки, за що була назначена тяжка кара. Оно немов впадало в очи, що Джені вибирала такий спосіб на покаранє собі нелюбих монахинь. Щоби не зрадитись, она виповняла се спляче ходженє незвичайно майстерно. Бо коли лише завважала, що монахиня-ночи її обсервує, то або ставала неповорушно аж доки хтось її не доторкнув ся і тоді стріслась немов з лэтаргу, або вдавала, що она робить се несьвідомо..

Раз позволено нам на обід напитись соку з яблок. Всі пили сей яблочник крім Джені, який не дали пити за кару, а який она незвичайно любила. На другий день ми знова дістали яблочник. Коли почали пити, завважала кожда, що він ду-

же солоний, але ніхто нічого не говорив про се, щоб не переривати мовчанки. Так напились всі по трохи і ніхто нічого нікому не говорив, лише ті, що перші напились, приглядались з яким апетитом будуть пити інші.

Джені ніколи не спала на своїм ліжку в однім і тімсамім місці. Коли на дворі почало тепліти, тоді она відтягала ліжко

Тортурюванэ монахинь в півниці монастира.

яке стояло найближче вікна а тягнула туди своє зпід печі. Коли наближалась зима тоді знова тягнулась зі своїм ліжком близше печі. Ніхто з монахинь її сего не збороняв, бо в противнім разі була виставлена на Дженену пімсту, тому кожда її уступала.

Она ніколи не любила довго робити одно і то саме. Коли вже якась робота її накучилась, тоді зробила щось таке, за що настоятелька або давала її якусь кару, або наганяла від роботи. Коли она щось таке зробила, що і настоятельці було за богато, тоді она говорила, що она не знає що робить і починала сейчас молитись.

Я була призначена раз Джені до помочи в переставлюванню ліжок в спальні. Коли ми пересували ліжка, які належали до тих монахинь, котрих Джені не любила, тоді она говорила тепер ми відплатім ся їм за ті кари, які ми через них потерпіли. По сих словах витягала зі своїх сховків будяки і впихала в солому. Ввечір, коли будяки почали колоти, монахині пищали і тим самим, переривали спокій, за се мусіли они спати під ліжком аж до раня. Опісля на сповіди ми висповідались зі сего і відпокутували, але при найближшій нагоді робили опять те саме.

Джені найбільше не любила ті монахині, котрі мали бути всегда готові до підслухування інших. Також не любила она і тих, що були безпосередною причиною замордовання сестри монахині Францішки, а головно сьв. Гиполити, яка головно мордувати сьв. Францішку. Ми всі догадувались, що сьв. Гиполита мала підслухати сьв. Францішку і донести її до настоятельки. Про се впевняла мене Джені, однак се був лише здогад. Але за сей здогад-підозрінэ сьв. Гиполита не мало на терпілась через Джені. Коли Джені робила яку пакість то ніколи не оминула сьв. Гиполиту. Сьв Гиполита немов догадувалась, за що спадають на ню так часті кари і зносила їх терпеливо, немов хотіла відпокутувати за свою вину. Я дуже боялась сьв. Гиполити і оминала її здалека, я боялась, щоб і мене она не донесла настоятельці. З таким страхом оминали її і иниші, що сьв. Гиполита сама за вважала. Властиво ми всі боялись одна другої, бо доноси були на dennім порядку.

Про сьв. Гиполиту Джені виражалась як найгірше і яку при кождій нагоді висъмівала. Настоятелька завважала нераз,

що Джені не терпить съв. Гиполити і нераз її упоминала про се. Коли кпини зі съв. Гиполити були вже задалекі, тоді настоятелька пояснювала нам, що Джені є несповна розуму. Але чи дійсно настоятелька уважала Джені за таку то я сумніваюсь. Раз навіть говорила нам настоятелька, що она відісле Джені до Ст. Анні, тоэ до відпустового місця коло Квебеку, яке мало бути славне зі своїх великих чуд. Там слабі мали приходити до здоровля, сліпі бачити, а криві випрощауватись. Я бачила нераз цілі громади людей, які спішили туди на відпуст, які заходили нераз до монастира просячи о їду. Настоятелька говорила, що Джені напевно виздоровить як її туди післеться.

Але настоятелька її туди не посылала, бо мабудь, або сама не вірила, що Джені несповна розуму, або, що в Ст. Анні діють ся якісь чуда. Джені далі робила всякі пакости на старий лад.

Раз просила она настоятельку, щоб та позволила її їсти самій, коли ми скінчимо. Настоятелька дуже радо на се згодилася, поясняючи ся тим, що Джені не чується гідною засідати до стола враз з іншими.

Дуже часто Джені їла при столі настоятельки, з чого она була дуже вдоволена, бо діставала о много лучшу поживу чим ми.

Раз призначила настоятелька Джені до замітаня спільної кімнати. Джені була сим незадоволена і заявила нам, що она не буде довго замітати спільну кімнату, о чім ми вкоротці пересувдчилися.

Спільну кімнату огрівала в зимі печ, якої рури були пущені через підлогу нашої спальні. В літі сї рури забирають а діру, через яку йшли сї рури ніхто не забивав. Раз, коли ми вже всі положились до ліжок і відмовляли єще деякі молитви побачили нараз поломину, яка бухнула з долу через сї діри до нашої спальні. Ми перепудились сим, бо думали, що наш монастир горить і почали кричати. Через якийсь час повстало велике замішане перемішане з криками і зойками. Ми не втікали з монастира, бо нас учено, що нам ніколи невільно опускати самим монастира, хотіби навіть і під час огню, за се чекалаб нас незвичайно тяжка кара. Тому ми наробивши багато вереску почали бігати з одної кімнати до другої. Та се

тревало дуже коротко, бо полумінь зникла і ми почали приходити до себе. Опісля ми довідалися про причину сего огню. Сей огонь зробила Джені, коли замітала в долині спільну кімнату. А зробила она сей огонь в той спосіб: взяла трохи стрільного пороху, якого в монастири було подостатком, насипала в мітлу. Відтак сю мітлу з порохом впхала в діру, яка виходила до нашої спальні і підпалила сей порох запаленим папером. Порох бухнув до нашої спальні і спричинив не лише в нас але майже в цілім монастири велике замішанэ.

Згадуючи про порох, хочу пояснити звідки він в монастири взяв ся. Коли в місті вибухло раз заворушене під час виборів, донесено до монастира, що товпа має напасти на наш монастир. Сейчас звезено до монастира все, що було потрібне до оборони а між тим і порох. Однак до нападу на монастир не прийшло а порох і все оружіє лишилось в монастири.

Раз Джені попросила в настоятельки пера і паперу. Настоятелька дала її се і заявила, наколи она напишє дещо до своїх приятельок то мусить показати се настоятельці. Джені сказала, що она не думає писати листи але хоче зробити на папери свою загальну сповідь.

Коли виписала всії свої гріхи, занесла їх до попа. Піп перечитавши сї Дженені гріхи, не вірив, щоб она їх поповнила і сей папір з Джененими гріхами передав настоятельці. Ся зібрала нас всіх монахинь і відчитала їх нам, се були страшні гріхи, яких Джені ніколи не поповнила. Зробила она лише на се, щоб висъміятись зі сповіди і сповідників.

Наші ліжка були виложені вузкими дощінками, на яких спочивали сімники. Коли раз лише я і Джені знаходилися в спальні тоді она запропонувала мені, щоб переложити сї дощінки в ліжках. Се зробили ми скоро. Коли прийшов вечір, около дозен монахинь знайшлось до гори ногами на підлозі. Се спричинило богато замішаня і крику — а відтак кари. Хто се зробив, ніколи не відкрито. Опісля, коли ми обі робили обрахунок совісти, я сказала Джені, що хочу висповідатись з того гріха. На те Джені мені сказала: "роби як собі хочеш але вважай, щоб опісля сего не жалувала."

В монастири була одна стара монахиня, яка вміла оповідати дивні історії. Всі кликали її бабкою. Раз вночі Джені поміняла многим монахиням чипки, між ними і "бабці". Одна

з монахинь підглянула Джені, як она міняла чипки і коли рано повстало замішане, Джені була зраджена. "Бабка" наставила за се на Джені, але ся сим так розлютилась, що кинулась на "бабку" і вхопила її обома руками за горло. Кільканайцять монахинь кинулись "бабці" на поміч, а між ними були переважно ті, яких Джені найбільше не любила. Тепер Джені скористала з нагоди і серед замішаня деяких сильно потурбува-ла. Іньшим заявила, що як они дальше будуть на ню доносити то она їх убэ.

Дуже часто Джені розсмішувала нас під час молитви, а коли се почалось часто повторяти, настоятелька заказала Джені іти разом з нами на діл на молитву. Джені з сего скористала, бо коли ми рано вже молились, то Джені собі здорово засипляла.

Крім Джені і інші монахині вистроювали також збитки. Раз пригадую собі, коли ми були в каплиці, на богослуженню, куди був вступ вільний і для інших, сталося таке: одна з монахинь принесла зі собою з монастира щось дуже смердячого і те причипила до хлопячого капелюха, який лежав коло лавок. Незадовго надійшов хлопець взяв свій капелюх і пішов по каплиці, розносячи смерід. Се завважали інші монахині і одні затикали ніс а другі заходились від съміху. Вкінци завважала се настоятелька і приказала хлопцеви вийти з каплиці.

Деколи настоятелька посылала Джені до початкуючих, щоб їх вчити молитви на англійськім язиці. Деколи учила она молитви з цілковитою повагою, але деколи робила собі кпини з молитов. Бувало заче молитву як слід а скінчить її з насьмішкою, від чого початкуючі, що розуміли по англійськи не могли здергатись від съміху. Одну з таких Дженевих молитов я собі пригадую а починалась она так: —

"О Боже любови — подивись Ти з гори на сю індичину курку!"

Одного зимового дня післала настоятелька Джені розпалити огонь. Коли она звідти вернула, заявила нам, що она змерзла в пальці і більше не думає йти палити. На другий день пішла поголоска по монастири, що Джені вчера при розпалюваню огня набавилась хороби, від якої стратила розум.

Ми всі, з котрими Джені говорила вчера, съміялись з Джені

неної штучки і догадувались, що она пустила таку байку, щоб трохи в ліжку пополежати. Однак настоятелька здається догадувалась про підступ Джені, бо заказала давати її якунебудь поживу. Коли в день я відвідала Джені, она просила мене, щоб я принесла її дещо зісти бо готова вмерти з голоду. Я радо на се згодилася, але не знала як її поживу принести, щоб мене хто не підглянув. Тоді Джені порадила мене, щоб я під своїм убранем припняла панчоху і там набрала дещо іди. На се я згодилася і зробила так як мені Джені порадила.

Одна річ, яка не подобалась мені, було се, що Джені сварилась з тими монахинями, які здобували собі прихильність настоятельки. Бувало она доти з ними сварить ся, та виробляє їм всякі пакості, доки між мини а настоятелькою не прийде до якогось непорозуміння.

Через якийсь час Джені спала напроти мене. Нераз вночі потихонько встане і всунесь під моє покривало, щоб дещо поговорити зі мною. Тоді оповідала мені про всі збитки, які і кому она нині зробила, або кому думає зробити.

Нам давано в монастири дещо мила до митя але не багато. Коли Джені завважала, що її мило вже минається, брала мило де лише побачилá. Раз потягнула настоятельці таки досить великий кавалок. Се так обурило настоятельку, що та зарядила загальний трус всіх монахинь. Коли мене вже обшукали тоді Джені неспостережено впхала мені се мило в кишеню, а коли вже і її обшукали, витягла се мило назад так само спритно як і впхала.

Говорячи про наш монастир, я не можу подати много цікавих річей і його ріжних тайн, бо булам в нім за коротко, щоб про все, довідатись та зі всім запізнатись. Колиб я мала тепер Джені при собі, то она додалаб не одну цікаву річ, про що я нічо не знала.

Джені була довший час в монастири, підглядала все, підслухувала всіх і знала про всі тайні криївки монастира та їх ціли. Она була съвідком не при однім злочинстві та мордертві, та могла сказати про монастир та .“святе” житє в нім много а много цікавого.

Она нераз підслухувала ріжні розмови попів з настоятелькою, она не одно діло підглянула через шпарку в стіні, чи через дірку при дверах. Нераз брала і мене зі собою але дуже

рідко, бо я сего боялась. Коли я щонебудь підглянула через намову Джені, то при найближцій нагоді сповідалась зі сего перед попом. Нераз Джені кликала мене до підгляненя чогось, або хтіла мені дещо сказати, що она підглянула, то я говорила її, щоб мені нічого не говорила, бо я мушу з того сповідатись. Тоді Джені звичайно казала: "Се о много лучше з тобі зі сего висповідатись, чим мені." Она знала, що я сповідаючись могла лише сказати, що чула се чи те і зовсім не подавати імені того, хто мені се казав.

Раз намовила мене Джені, щоб я йшла з нею до кімнати настоятельки підглянути там щось дуже цікавого. Прийшовши крадцем до кімнати настоятельки, ми укрилися під софу. Незадовго надійшла настоятелька і через довший час когось визирала, але ніхто не надходив. Настоятелька сим знетерпливилась і забралась а ми знова неспостережено вийшли звідти.

Раз пішла я за чимсь до пивниці і зайшла в таке місце, куди дуже рідко заходила. Переходячи туди я зашпорталась о щось на землі і впала. Тепер при помочі лямпи почала шукати за тим, через що я впала. На моє здивованé побачила я на землі якесь досить велике зелізне кільце. Коли приглянулась єщe близше, побачила, що се кільце причіплена до маліх квадратових дверей. Мене зібрала цікавість, на що суть сї двері на підлозі, тому піднесла їх за кільце до гори і побачила під ними отвір зі сходами.

Я хотіла приглянувшись близше сему дивному отворови в підлозі, але моє съвітло було за слабе і я побачила лише кільканайцять ступнів в глиб а більше нічого. Мене огорнув тепер якийсь дивний страх а до того єщe налякалась, щоб хто не підглянув мене, тому замкнула назад двері і скоренько опустила се дивнє місце. З початку я не могла представити собі на що слухти сей тайний підземний хідник, але коли подумала, що попи звідкись являють ся в монастири в ночі між нами і не знати куди зникають, хоть фіртки ніхто не отвирає ні замикає, прийшло мені на думку, що сей хідник певно веде до духовного семінаря, де перебуває богато попів. Тепер подумала я собі, що сим хідником приходять они до пивниці а відтак з пивниці до кімнати настоятельки і то кожного часу, звідки вже можуть йти куди хотять. Нераз бувало таке, що

попи скорше були в наших ліжках ніж ми і я нераз дивувалась як зайдли они сюди, коли я їх не бачила.

Опісля я переконалась, що мої здогади були правдиві, бо опісля нераз стрічала я попів в тій стороні пивниці. Тепер аж зрозуміла я, що сим підземним хідником лучать ся дві "побожні" інституції, духовний семинар зі своїми духовними отцями і наш "непорочний" монастир зі всіми "святыми" монахинями.

Довгі і утяжливі денні молитви, праця і пригноблене моого духа, а до того часті кари і безнастанне віддаване моого тіла, встид, обурене моє сумління, яке час від часу єще в мені відзвивалось, все те довело мене до такого стану, який я словами не в силі описати. Насамперед, моя стать згорбилась від безнастанного корчення ся при ранішніх молитвах, де всегда найменьше півтора години треба було зі зложеними під собою ногами, зігненою в крижах і зі заверненою головою в один бік, перемучитись так довгий час. Справді така поста виглядала на досить побожну, але она була не до видердання. Деколи в такім положенні много монахинь засипляло, що і мені нераз лучалось. Коли мені зібралось при такій молитві на спане, я спускала голову дещо близше до підлоги і гарно передрімалась. Коли рознісся голос до вставання, він мене будив і я напів спляча ледви зводилася до гори. Того рода молитва, думала я, вистарчаюча, коли не знищити моє життя, то що найменьше його сильно підорвати.

Під час таких умових роздумувань не лише я засипляла але і інші монахині. Нераз сповідалась зі сего, що спала під час роздумувань, тоді піп радив мені, щоб я вкололась шпилькою, коли під час роздумовань збирається мені на сон. І нераз робила се але і таке надприродне повздержуване не богато помогало.

Моє строгое замкнене в монастири і бажане дихнути вільним свіжим воздухом, було тяжко відбилося на моїм слабім здоровлю, коли була не старалась заняти свій нудний час якоюсь роботою. При роботі минав день за днем місяць за місяцем і через се не дуже відчувала свого замкненя.

Тепер хочу оповісти про одну подію, яка стала в монастири коло п'ять місяців по сїм як я стала дійсною монахиною.

Раз повідомлено нас, що одна з початкових незадовго

возьме вельон і ввійде як монахиня між нас. Рівночасно з сим повідомленем сказано нам, щоб в наших молитвах ми згадали про ню, щоб она з вірою і пожертвованем віддалась съятії справі. Нічо більше не сказано нам, що она за одна, який її вік, імя чи народність. Всіх подібних случаях нічого більше не говорено, а монахині аж тоді дещо більше дізнавались про нову монахиню, коли її побачили між собою. Але і тоді не звертано на ню богато уваги, хиба коли через довший час не могла погодитись з нашим "съятим" монашим житєм.

Коли надійшов день її вступу між монахині, нічим він не ріжлив ся від інших днів, хиба, що сего дня ми мало що робили а більше відпочивали. Не богато з нас навіть мали охоту йти до каплиці на сю урочистість а воліли сидіти по кутах та дещо між собою порозмовляти.

Наша нова сестра, коли її представлена нам, то є "непорочному" товариству зложеному зі "съятих" монахинь, виглядала на дуже молоду дівчину. Я ніколи не довідалась про її первісне імя, ні про її минувшину. Она вибрала собі тепер імя съв. Марта, як імя монахинї.

Її приведено між нас рано і через цілий день була якось не своя. Таку меланхолійність завважала я майже у кождої ново-вступившої монахинї. Така меланхолійність тревала довше або коротше, залежало від усposоблення монахинї. Навіть настоятелька, як я вже згадувала, говорила мені, переходила такий самий стан і звела таку саму внутрішну борбу. Коли надійшов час спаня, она ввійшла до нашої спальні враз з нами. Ліжко для неї призначено в куті не далеко від мого. В коротші всі монахині були вже в ліжках і запанувала мертвaтишина. Я не спала юще а відмовляла деякі перед спанем молитви, коли почула від сторони мої нової сусідки приглушенні серце-роздираючі стогни. В одній хвилі всі монахині заворушились на своїх ліжках. Деякі почали перекидатись словами, а інші почали висказувати своє негодоване, а навіть деякі почали кричати з обурення і страху. Всякі розкази монахині-ночи на нічо не здалис, бо, коли зойки і стогни на ліжку мої нової сестри не втихали, всі монахині в спальні юще більше обурились і почали кричати.

Я почула тепер на ліжку мої нової сестри якийсь дивний мужеский голос змішаний з зойками та стогнами съв. Марти.

Я не знала, котрий то піп може бути в ліжку мої сестри, хотяй бачила о. Квіблевого, зі семинара в кімнаті настоятельки, коли ми спішили до спальні. Я лише припускала, що то мусить бути він, бо ніхто інший не міг єще так скоро прийти. Незадовго явилась в спальні настоятелька і в острій команді приказала мовчанку. Тепер приступила близше до ліжка мої сусідки і приказала її мовчати, бо як не послухає, то скаже її закнеблювати. Відтак відходячи сказала єще: "ти не є ліпша від других і коли не послухаєш будеш відслана до пивниці."

До монастира принято було другу дуже молоду дівчину серед незвичайно дивних обставин. З цілою сею подією я була добре обзнакомлена, бо в приниманю сеї дівчини і я брала участь.

Ся дівчина була доњкою одного богатого Канадийця. Коли она була якийсь короткий час в монастири як початкуюча настоятелька конечно забажала наложити на ю вельон і приняти її за дійсну монахиню, хотяй дівчина зовсім не мала на се охоти. Чому настоятелька хотіла її мати за монахиню і то в так короткім часі, годі мені певно знати. Здаєсь, що настоятелька сподівалась дістти більшу суму грошей від її богатого батька. Настоятелька всегда настоювала, щоб при першій найближій нагоді висвятити її на монахиню. Одного дня она навіть таке сказала: "Приймім її між монахині підступом а старому скажемо, що його доњка так віддалась монашому знаню, що навіть не бажала брати свого вельону публично".

Ми повинували розказам настоятельки і при кождій нагоді вмовляли в молоду дівчину, що монаше житє се повне посвята, яке приносить вічну радість. Ми оповідали її, що ми самі єсьмо дуже задоволені з нашого монашого, святого житя і за ніщо в сьвіті не опустили монастира. І оповідали про многі інші приятності, якими наділяє нас монастир. Говорили про все, що думали захотилоб дівчину до вступленя до нашого монастира.

Після її вступленя а радше по насильнім примушенню прийшов до монастира її батько. Насамперед настоятелька балакала з ним а відтак приклікала і нас до потвердження її видуманих байок про його доњку. Між іншими монахинями, які були приклікані до сеї брудної роботи була і я. Ми не

лише все те отверто потвердили, що настоятелька старому батькови наговорила, але навіть дещо більше додали і від себе

Сему старому чоловікови ми наговорили, що його донька, яку ми всі дуже полюбили, вже від давна бажала стати монахинею, але що она була незвичайно покірна, тому воліла взяти на себе монашій вельон без якихнебудь церемоній та съвідків. Се найкрасше съвідчить про її пожертвованэ та віданэ ся съвітому монашому житю, за що певно чекає її вічна нагорода. Через її поведенэ і самопосвяту чекає її саму як і її родину велике небесне добродійство, яким не многі можуть повеличатись. Я навіть додала від себе, що кожда родина, з якої вийде піп чи монахиня осягають вічне щастє в небі а навіть тут на землі суть вивисшенні понад других. Старий батько вірив кождому нашему брехливому слову, а сі наші хвали-би навіть так на него поділали, що він заявив нам готовість зложить більшу суму грошей, як звичайно за вступ до монастира вимагалось. Наша ціль не була іньша як лише ся, щоб як найбільше видерти від старого батька грошей. І мушу признатись, що оно нам і вдалось, бо коли старий відходив з монастира, заявив, що він вкоротці зайде знова але вже з грішми, що він незадовго і зробив. Настоятелька була незвичайно сим вдоволена, що її вдалось більше грошей видурити від него як сподівалась. Она була дуже добра для тих монахинь, які брали участь в обдурюванню старого, а головно для мене, де я відограла головну роль.

Бідна дівчина ніколи не довідалась, що її старий батько приходив до монастира довідатись про ю, а тим менше могла довідатись про його одуренэ і вимантенэ від него більшої суми грошей. Ся бідна, одурена дівчина а відтак съв. Марта була єще в монастири, коли я його покинула.

Монахиня Марта була дуже молода як на монахиню, бо мала лишеколо сїмнайцять лїт. Але наймолодшою дівчиною, яку принято до нашого монастира за монахиню, була одна чотирнайцять лїтна дівчина. Мені оповідали про ю, що попи через довший час не давали її спокою і она не віддержанала такого монашого житя і мала від сего збожеволіти.

РОЗДІЛ XIV.

Епископ з настоятелькою. — Замкнені монахині в півниці. — **Тайні зносини з тими монахинями.** — Дивна съята в монастири. — Підступ настоятельки, щоб роздобути гроші.

Незвичайно богато уважалось на се в монастири, щоб на початкуючих як найбільше впливати в римо-католицкім дусі. До сеї роботи призначувано найздібнійших монахинь, яким вільно було уживати всяких средств, щоб лише осягнути свою ціль. Найтяжими до наверненя на римо-католицтво, були ті початкуючі, що походили зі Стейт. На них звертано особливу увагу але мимо всіх старань, впоїти в них католицтво, було дуже трудною задачою.

Нераз попи оповідали, що така сама трудність, коли не більша є і при навертаню на католицизм і мушкині зі Стейт. Коли случайно вдалось якому попови навернути якого Американця на католицтво, се уважалось за щось надзвичайного і сим попи дуже величались.

Оповідано нам часто, що епископови вдалось раз навернути одного Американця на католицтво. До сего прийшло так: Раз епископ проходжував ся в публичнім парку, коли якийсь чужынець почав епископом дуже займатись і йому зглядати в віча. На се звернув епископ свою увагу і прийшов до переконаня, що Бог посилає до него сего чужинця, щоб він навернув його на католицтво. На другий день, коли епископ знова зайшов до парку, стрінув в тім самім місци того самого чужинця, якому епископ від себе вручив листа. Сей лист написаний епископом так поділав на чужинця, що сей став католиком. Опісля епископ переконав ся, що сим наверненим римо-католиком був Американець.

Не лише попи але навіть і епископ не дуже заховув ся прилично навіть під час богослуження. Коли се люди були під глянули, то не знаю, що були собі про те богослужене та самого епископа думали. Одного дня я бачила епископа як він вбирав ся в свої епископскі ризи до богослуження. А що вбиране йому не дуже йшло легко, почав злоститись та кидати своїми ріжними епископськими додатками. Крім мене бачили се і інші монахині і одна з них сказала: "Здаєсь, що

епископ буде відправляти нині варияцку "масу." Інші вчули се і донесли настоятельці і ся монахиня була строго за сей висказ покарана.

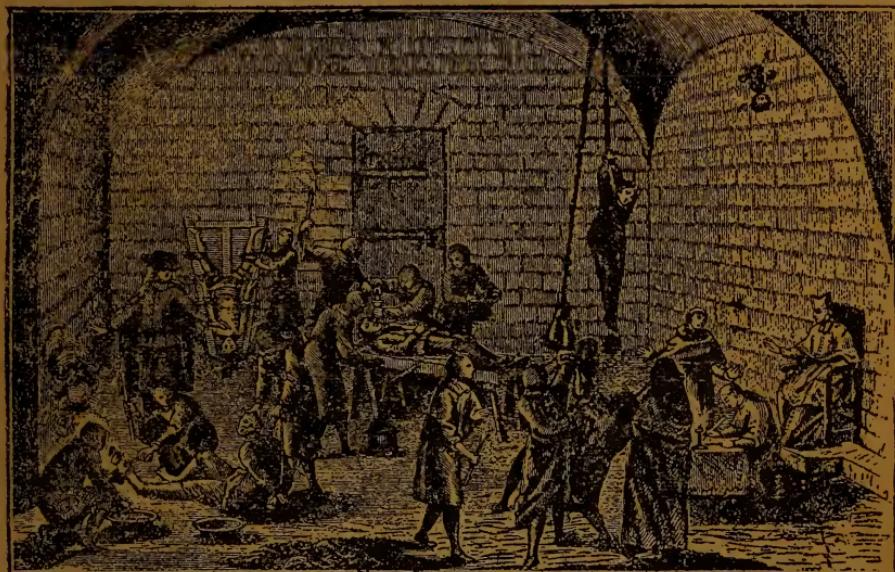
Я нераз думала, що епіскоп не поповняє таких кримінальних вчинків з монахинями, як попи. Але ся моя добра опінія про епіскопа скоро мене опустила, коли я сама на свої власні очі о сім пересъвідчилась.

Часто приказувано мені спати на софі в кімнаті настоятельки. Одної ночі, недовго по сім, як я почала тут спати, десь около пів до десятої задзвонив дзвінок, який висів над ліжком настоятельки. Настоятелька приказала мені йти до дверей і подивитись хто се дзвонить. Коли я лише вийшла з коритара почула сигнал, то є свист крізь зуби. На се і я відповіла тихим сигналом — "гом — гом" і отворила двері. Тут побачила епіскопа Лартика, теперішнього епіскопа в Монреалі. Він побачивши мене запитав: "Чи ти початкуючи чи вже принята?" Я відповіла що "принята". Тоді сказав мені, щоб його завести до кімнати настоятельки, що я і зробила. Прийшовши сюда, він сховав ся за заслону, якою було заслонене настоятельки ліжко. Тимчасом я знова положилася на свою софу. Дуже раненько, єще перед сходом сонця, настоятелька збудила мене і приказала вивести епіскопа.

Будучи довше в монастири почала я заходити до пивниці частійше, будьто за углэм, дровами чи за чимнебудь іншим. Я знала, що в пивници є замкнених дві монахині, але хотій часто була я вній, ніколи не вдалось мені віднайти їх місця замкнення. Аж раз, коли я була в пивници, побачила в одній закутині монахиню чимось заняту. На се я звернула свою увагу. Прийшла близше і побачила досить вузкі двері сильно оковані зелізом і уміщенні на сильних гаках, запущених в мур. Крім сего двері були затарасовані зелізною штабою, яка одним кінцем оберталася на сильній завісі а другий конець був запущений в мур, де закладалось зелізним сворішем. Понад дверми знаходив ся малий закратований отвір, яким впускалось до середини свіжий воздух. Сей закратований отвір замикалось зі вні скляним вікном.

Коли я зближила близше, почула, що ся монахиня з кимось шепоче через двері. Нехотячи переривати їй бесіди, звернула в бік і пішла по углэ. По якімсь часі, коли та монахиня

вже забралась з пивниці, я прийшла туди сама, з наміром докладно о всім пересъвідчитись. Прийшовши під сі двері, де була монахиня, почала дещо говорити. Зі середини відозвався приглушений голос, якоїсь монахині, яка там була замкнена. Я старалась побачити бідного вязня але тюрма була така темна, що я не могла нікого побачити, лише чула голос, який виходив з одного кута тюрми. Я перекинулась з вязнем кількома словами і вийшла, боячись, щоб нас хто не підслухав.

Тортуровання і вішання в пивниці монастира.

Тепер в мені зродилася цікавість довідатись про монахинь-вязнів дещо близше. Раз при найближшій нагоді поспіталась съв. Ксавіри, за що ті монахині так мучать ся в пивниці. Але она здається сама не знала богато про се, бо сказала мені, що їх замкнено там за непослух взглядом настоятельки, епископа і попів. Опісля довідалась, що інші монахині знають дещо більше в тій справі. Одна оповіла мені, що дві монахині в пивниці суть замкнені вже через кілька літ і за той час они єще не бачили ясного сонця. Про імена монахинь — вязнів і їх дійсну вину, я ніколи не могла довідатись. Одні го-

ворили, що они не хотіли повинуватись правилам монастира і жаданям настоятельки, інші казали, що они посідали великі маєтки, яких не хотіли записати на монастир, а ще інші говорили, що їх за се замкнено до пивниці, що боячись, щоб не бути вагітними, за ніщо в сьвіті не хотіли віддати свого тіла попам.

Я дуже часто будучи в пивниці говорила зі сим чи тим вязнем, але не запускалась далеко в бесіду. Деколи хотіла довідатись дещо більше про замкнені одної чи другої, то звичайно сей чи той вязень був дуже маломовний і зовсім не хотів відкривати своїх провин. Я сему не дивувалась, коли подумала про їх положені та про тих, що їх окружали. Кожда з них говорячи зі мною, робила на мене вражені людини зломаної на душі і тілі. Я завважала була, що з ними говорили часто ті монахині, як приносили їм іду під час обіду.

Деколи чищено сі келії, де перебували вязні і лише тоді отворяно двері від келій. При подаваню іди, двері не отворялись, а подавалось її через віконце над дверми. Мені говорили інші монахині, які занимались чищенням сих келій, що в келіях не було нічого крім підлоги і в однім куті жмені соломи, яка служила на леговиско для вязня.

Раз будучи в пивниці запитала одну замкнену монахиню, чи она чого не потребує. Она відповіла: "Скажи Дженні Рей, що я хочу видіти ся з нею на хвильку, нехай зайде до мене, коли годна висмикнутись." Коли я вийшла на гору передала сей переказ Дженні. Дженні показала м'єні відповідний знак, який я мала зробити на будуче, колиб котра передала до Дженні подібний переказ.

Знак сей складав ся з прижмурення одного ока і махнення голови. Вкоротці Дженні через нікого не спостережена вирвалась з гори і відвідала в пивниці одну жертву. Я завважала, що Дженні не була така зла як виглядала. Она була незвичайно милосердна і все була готова прийти з помочию покривдже ним. Она знала, що сі бідні жертви в пивниці терплять голод, тому при кождій нагоді старалась дещо потягнути зі стола при обіді і занести замкненим до пивниці. Пізнійше і я помагала її дістати зі стола дещо іди, яку она перше переховувала по закутинах а відтак при першій нагоді бігла з нею до пивниці. Деколи і я носила іду і тоді дещо починала говорити з

увязненою монахинею. Одна мусіла бути дуже гарно образована бо по англійськи говорила так добре як і по французьки. Нераз, коли я хотіла дещо більше з нею поговорити, то она мабуть зі страху на перебуті кари опоминала мене, щоб я з нею довше не говорила. Коли я таки далі продовжала свою бесіду, тоді она бувало каже: "Ой, там хтось йде — йди забирай ся геть". Як довго ті монахині мали бути єще замкнені, ніхто з монахинь сего не знат і не знала і я. Я була нераз цікава приглянувшись близше сим монахиням, хоть бодай знати, як они виглядають але через темноту в келіях не могла їх добре бачити. О скілько я їх могла видіти, то они виглядали єще на досить молодих, лише замкнені витиснуло на них страшно своє пятно.

Я не була єще довго завельованою монахинею, коли раз зажадала я від настоятельки, щоб позволено мені висповідатись перед "святим добрим пастирем", то є перед якоюсь таємничою, безіменною монахинею, про яку чула я, будучи єще початковою: Я знати кілька монахинь, які сповідались перед цею таємничою особою, яку називано "св. добрим пастирем", а навіть чула, що до неї ношено убраня тих монахинь, які були слабі і котрі сей час виздоровіли, коли о їх убрані доторкнувсь сей "святий пастир". Я хотіла конче висповідатись з кількох гріхів, які тяжіли на моїм сумлінню, а яких за ніщо булаб не виявила ні перед настоятелькою ні жадним попом.

Настоятелька приказала мені трохи почекати, доки она не переконається, чи "святий пастир" є готовий мене приймати. По якімсь часі повідомила мене, що я можу зайти до кімнати сего "св. пастира". Я ввійшла до досить обширної кімнати де було 12 ліжок і то так широких, що на них можна було спати вигідно двом особам. Тут мали спати старі монахині, яких було за мене в монастири около двайцять чотири. В однім углі сеї кімнати була скляна шафа, яка не мала жадних дверей ні якогонебудь іншого отвору. По середині сеї шафи стояла ся свята монахиня в гарній одіжі і незвичайно сильно завельovaná, через що зовсім не мож було побачити лица сеї святої. Она стояла, бо місця було так мало, що не позволяло їй усіти. Коли я приближилася близше до сеї скляної шафи, она рушилась але нічого не говорила. Я впала на

коліна і почала виявляти свої гріхи, просячи сего "съв. пастиря" о увільненя мене від сих гріхів і від деяких моїх злих склонностий до гріха. Мені здавалось, що она слухає мене пильно, але не промовила до мейне ані слова. Моя щира сповідь перед сею дивною особою в склі, так вплинула на мене, що я залялась ряснimi слезами. Навіть коли вийшла зі сї кімнати то єще через довгий час заливалась горячими слезами. Мені здавалось, що я почула якесь звільнене і якусь полекшу на сумлінію, що мене утвердило, що моя прошба зістала вислухана. Опісля я нераз єще заходила до сповіді до сї безіменної монахинї і за кождий раз чулась більше вільна від гріха і менше склонна до поповненя якого. Се виробило в мені велику повагу і пошану для сї съятої в склі монахинї, яку я почала убожати а навіть до неї стала молитись.

Одно було мені якесь дивне, коли я опісля заходила до сї кімнати, щоб замітати і порохи стирати, що в сї скляній шафі тепер не було нікого і нігде ся шафа не мала жадного отвору, куди можна було влізти або вилізти. Мимо мого найстараннішого огляненя я нічого не завважала, щоб можна було сю склянну шафу якось відтворити. Се зродило мені думку, що ся безіменна монахиня мусить перебувати в небі, а сходить лише тодї, коли хтось хоче перед нею висповідатись. В мені тому така гадка зродилася тепер, що нас учену в монастири, що деякі монахинї задля свої посьвяти осягають се щастє, що єще за житя перебувають більше в небі чим на землі. І ся монахиня, перед якою я так іциро сповідалась мала після мого власного висновку бути одною з тих щасливих.

Деколи в день заходив між нас піп і учив нас дещо съпівати. На сей наш съпів звертано много ваги і він відбувався деколи досить поважно і урочисто, але деколи сей съпів сходив на якусь шопку. Бувало учену нас съпівати лише якусь арию без якихнебудь слів, що було товчком до ріжних не дуже монаших жартів. Така наука съпіву виглядала більше на іграшку чим на церковний съпів. Джени Рей уважала такий съпів як за якийсь спорт і нераз нас підчас съпіву добре розсміяла. Джени мала гарний і сильний голос, тому чути її було понад всіх. Деколи она не починала съпівати разом з іншими монахинями, тодї звичайно настоятелька кликала в сторону Джени "Джени, а ти чому не съпіваеш?" На се Джени мала сейчас

якесь оправданэ, через що она не съпіваэ.

Коли настоятелька була не вдоволена зі сего оправданя і таке прикаже Джені съпівати, тоді Джені затягне таке по англійськи, що ми від съміху аж поприєїдаємо. Настоятелька нічого не розуміла по англійськи і богато було монахинь, які та кож не розуміли сего язика. Тепер ёще, коли згадаю, як то Джені під час найпобожнішої пісні затягне таке, що монахині і в інший час ніколи не годилобись съпівати, а не то під час церковного съпіву. Одну таку Дженену пісню я собі ёще тепер пригадую, а починалась она так: "Я би вже бажала, щоб ся раз віддати, нічо не робити, много гроший мати". Нераз настоятелька завважає, що Джені не съпіваэ те, що інші і закличе: "Джені та ти не съпіваеш добре." Та Джені сей-час поясняла настоятельці, що она те саме съпіваэ по англійськи, що ми съпіваємо по француськи.

Кождої неділі ми причащались, тому в суботу робили ми наш обрахунок совісти. По перегляненю нашої совісти ми просили одна другу прощеня за всі ті шкандали, які ми вирядили від минувшого причастя. Настоятельку перепрошували також і рівночасно просили її о позвolenі нам запричащатись. Настоятелька питалась кождої з осібна, чи не затаїла котра гріха, а коли одержала заперечуючу відповідь, давала позвolenі.

В суботу учили нас попи катехизму, але наука ся звичайно сходила на оповіданя якихсь історій або на звертанэ нам уваги, щоб ми при кождій нагоді заохочували початкуючих до браня монашого вельону. Тому нераз попи говорили нам таке: "Чи ви не чуєтесь щасливими, що ви втікли від грішного съвіта і эсьте певними вічного щастя в небі? Але памятайте, що много бідного народу жиє ёще на съвіті. Кожда початкуюча, яку ви намовите до вступленя в монастир і до приняття на себе монаший вельон, придбає вам більше заслуг в небі. Оповідкте їм як щасливими ви чуєтесь в монастири."

Раз під час моого побуту в монастири, настоятелька зробила підступ. В монастири був один старий образ, якого оцінювано на 50 дол. Але, що сей образ був виставлений через довший час до публичного огляджування, тому почалась лущити з него фарба і ніхто не хотів купити його за півдармо. Раз відвідав нас один старий піп з фармів, який був трохи в підхме-

ленім стані. Настоятелька постановила одурити сего старого, пяного попа. І коли він забрав ся вже з нашого монастира до семинара, де він тимчасово перебував, настоятелька впала на такий плян. Она прикликала нас і сказала: "Ми післім сей образ сему старому попови до семинара і присягнено, що він купив його."

Ми всі згодились на сей геніяльний плян і сей образ запаковано і відіслано слідуючого раня до попа, як його власність і зажадано від него заплачення. Він вкоротці прибув самий до монастира і виявив своє здивоване, що йому приписано куплене такої річи, якої він ані не потребує ні навіть не бажав колинебудь мати.

Настоятелька вислухала його заяву з незвичайною терпеливостию, а відтак таке заявила йому, що він вчера купив його і зажадав відісланя до семинара, де мав заплатити за него. Відтак ми всі обступили його і съято присягли, що так дійсно було, як настоятелька говорить і що ніхто не послиавби йому образа, коли він його не був купив. Се цілковито зломило старого попа. Він був певний, що ми говоримо правду, бо якжеж мож було інакше думати, коли се сказала настоятелька монастира, що оно так а не інакше і на що всі съяті монахині з монастира присягли як найурочистійше. Він вкінці признав нам слушність, що оно інакше не могло бути і заплатив.

РОЗДІЛ XV.

Чаще відвідуване монастира попами. — Їх злочини. — Їх "святий відворот." — Їх штучки на вбиване совісти.

Деякі попи з семинара заходили до нас до монастира в день і в ночі а деколи навіть по кілька раз на день. Я запізналась з ними майже зі всіма, хотій в семинари і в монtréalськім окрузі було їх поверх півтора сотки. В їх поведінню взглядом монахинь було дещо ріжниці, бо одні були цілковитими розпустниками і не виходили з нашого монастира, інші заходили лише час від часу. Але ані один з них не був тим, чим він з обовязав ся бути, то є вірним своєму съященичому званю. Деякі були так здегенерованими розпустниками, що читач не в силі собі сего уявити. Вчинки, які поповняли

они в монастири, були найстрашнішим так способом, як їх поповнюваню, як і самі собою. До сих діл уживано звичайно монахинь під загрозою найтяжких кар чи навіть смерти. Жад на монахиня не могла спротивитись забаганкам попів а віддавалась їм проти своєї волі і то так часто як попи собі бажали. Где було тій монахині, котра була молодою і вродливою (инших до монастира не приймається), така або зрозуму сходила або гинула з обезсилення. Загально беручи монахині, се були жінки позбавлені зі всякої чесноти та почуття встыду і бездушними рабами настоятельки і попів.

Імен деяких попів я зовсім не знала, хотій їх часто бачила. Звичайно кликано їх лише "мій отче", а про імя якогось ми аж тоді довідувались, коли він купив щось в монастири і дав свій адрес, куди йому куплену річ відослати. Коли котра монахиня довідалась припадково про імя якогось попа, тоді його імя передала одній другій. Деяких попів ми знали чи бачили єще передтим нім вступили до монастира.

Много річий, про які я згадую, можуть виглядати комусь як неправдиві., бо читач мусить вірити тепер лише мому слові. Однак я вірю, що вкоротці съвіт довідається о правдивості моїх слів, коли комусь з людій вдасться зайти до висше згаданого монастира і наочно о всім переконатись. Але, щоб читача утвердити в правдивості моїх слів, хочу навести про попів кілька фактів які суть знані людям, а головно в Монреалі. Загально є знакою річию, що попи залишають на якийсь час свої духовні обовязки і десь немов зникають. Одні пояснюють собі тим, що піп виїхав тепер на вакації, на відпочинок, інші знова думають, що піп віддав ся релігійним студиям чи навіть духовному роздумуванню. Така відпустка для попів триває три тижні і більше.

Се є факт, про який я знала нім єще вступила до монастира, що сей чи той піп є на відпустці, або як нам говорено на "святім відворті". Се був висказ, який містив в собі деяще релігійної закраски на се, щоб укрити перед съвітом дійсну ціль. Коли по такій "релігійній" відпустці піп знова явився в костелі чи на улиці, то мож було пізнати по нім, що ся відпустка зовсім не вплинула на него додатно а противно. Він виглядав тепер гірше на лиці і був якийсь дуже нервовий. Се пояснюють собі ті, що не знають нічого про дійсну ціль його

відпустки, як наслідок його молитов і посту, під час духовних роздумувань, ті зноваж, що знають дійсну ціль таких вакацій, дивують ся, як мож так дурити легковірних парафіян. Дійсна ціль таких відпусток вже було раз відкрита в Канаді і наробила много сензаций. Я є компетентна говорити про сей предмет і заслугую на довірэ, бо з ним добре обзначомлена, бо я була монахинею в монастири “Чорних Монахинь”.

Попи, через своё неприродне і розпустне житэ, суть наражені на полові слабости, які змушують до безпроволочного лічения ся. Такі заражені попи не лічать ся нігде по публичных шпиталях але заходять до монастирів і тут лічать ся.

В монастири “Чорних Монахинь” були приватні кімнати для таких слабих попів які ми монахині називали “кімнатами съятого відвороту”. Богато заражених попів лічилось в нашім монастири, під час моего побуту в нім. Їх доглядають звичайно старі монахині і настоятелька. Для таких попів вариться тоді осібні страви, зложені головно з ярини, де додається дуже мало мяса. Коли робить ся які мясні страви для сих попів, то лише з найсьвіжішого мяса. В сих кіматах є всичкого рода ліки а навіть і спеціяльні інструменти до відповідних операцій.

В той час, коли я опустила монастир, в сїй кімнаті “съв. відвороту” лічив ся о. Томбі.

Я нераз думала про се, як тяжко завелась я через вступленэ до монастира. Я думала втічи від съвіта і його спокус. А де я попалась? Чи не до нори найбільшого зіпсути і всяко-го злочинства. Щож можна говорити про съятість монашого житя і самопожертвованэ ся монахинь съятій справі, коли тут ані одробинки не було навіть нічого людського не то съятого. Съяности чи небесного спокою не знайшовби був тут ані на лік — оний перед съвітом чванять ся тим. І нам початкуючим представлювано житэ монахині в монастири як наслідуванэ житя съятих, яке ё повне щастя і небесної радости. Так представлювано нам житэ монахинь, так представляють собі ёще навіть нинї деякі люди. А в дійсності чим монастир ё? Чи не ё він гірш побіленого гробу, який маэ зверха гарний а навіть приманчівий вид а в середині повно повно гнилизни і смроту.

Все те, що представлювано на початку чим, було нічого іншого як замасковані дійсності і одурені молодих несвідомих дівчат. Замість небесного спокою знайшла я тут шайку тайних шпійонів, замість побожних роздумувань, знайшла я тут повно мордерст, замість відречення ся сьвіта, знайшла я тут найбільшу розпусту. Одним словом се не був монастир а якась деморалізаторсько-розвищацка нора, замаскована перед людским оком монастирським муром, фарисейством і монашими шатами.

Щоб убити в нас всякий опір проти того рода "побожного", монастирського життя, противставлювано нам безнастано ріжного рода поучування та впоювання в нас, що всякий сумнів чи критика того що діялось в монастири є смертельним гріхом. Пояснювано нам, що всякі зростаючі в нас сумніви, є випливом нашого грішного стану та браку досконалості монахиня повинна приймати все без найменьшого спротивлення ся і сумніву, без взгляду чи се годить ся чи ні. Се має бути цією кождої монахині віддавшої себе на службу римо-католицькій церкві. Нам звертано увагу і на інші наші недомагання, але они не були так важними як наш сумнів. Монахиня ніколи не сьміла сумніватись, бо всякий сумнів зі сторони монахині уважавсь зломанем монастирської присяги, а зломані такої присяги потягало за собою найтяжчу і непростиму кару. Найлучшим лікарством на наш сумнів, говорено нам, є сповідь, тому кожда монахиня повинна сповідатись зі свого сумніву без найменьшого застереження. Коли сповідник наложив на котру кару за її сумнів, то така кара повинна бути як найточніше виповнена. Одинокі средства, щоб позбутись з наших сумнівів, є умертвляти наше тіло і убивати наші сумніви в їх зародку. Щоб того рода науки вкорінити в нас, уживано до сего ріжних средств. Звичайно оповідано нам дивні і страшні історії, щоб утвердити в нас боязнь перед сумнівами. Одну з таких дивних історий хочу тут подати, яку оповів нам один з попів на нашім катехізмі. "Одного дня" говорив нам під добре знаний добродій Н. Н. з Монреялу проходжував ся коло римо-католицької катедри, коли побачив він самого сатану як роздавав розкази своїм злим духам, куди они мають йти і що робити. Коло сатани було велике число злих духів, які одержавши розкази чим скорійше спішились на приказане

місце. Сей добродій хотів довідатись, куди і за чим висилає сатана своїх слуг, тому укрив ся і прислухувався всему. Сатана висилає своїх слуг до ріжних частий міста з ріжними вказівками і опімненем, щоб як найскорше вивязались для него зі своїх задач. Також пригадував їм сатана, щоб довго не забавлялися і виповнивши свої ~~п~~припорученя, мерщій верталися зі справозданем свого успіху. Незадовго почали злі духи збігатись назад і здавати йому рапорт зі свого посланництва. Але старий сатана видно всім тим не був задоволений, бо роззлостиив ~~ся~~ і остро приказав їм вертатись в місто назад. В тій хвилі надійшов один дух з монастира "Чорних Монахинь", який трохи припізнів ся був. Він почав оповідати, що в монастири "Чорних Монахинь" працював він тяжко через сім літ, щоб намовити одну монахиню до сумніву і по великих трудах діпняв він свого аж тепер. Суворе лице сатани розяснилось і він незвичайно урадований промовив до злих духів ось так: "Ви не зробили ані половини своєї роботи, він зробив більше як ви всі разом".

Мимо сих всіх старань, того рода байок, страху і кар сумніви нас таки не опускали. Я нераз сама застарівлялась над моїми сумнівами і часто старалась позбуті їх, чи то переривала їх в самім зародку зродження ся, чи висповідувалась з них, але дивлячись на все, що діялось кругом мене в монастири, ніяк не могла від них увільнитись. Такі самі трудности мали і інші монахині і наших сумнівів нічо не могло викорінити, ні жадні історії, ні кари ні навіть мордерство сьв. Францішка. На деяких і те все не робило найменьшого впливу, бо деколи навіть не хотіли зносити терпеливо кар, які через сумнів на них наложені. Бувало при виповнюваню кар, одні отверто висказують своє невдоволене, інші навіть зовсім їх уникають.

Мабуть мої читачі будуть дивуватись мені, чому то я вірила в такі дивні і чудацькі речі, яких нас учені в монастири. На свою оборону скажу я се, що ми всі знаходилися під таким впливом і в такім окруженні, по друге, ми не мали найменьшої нагоди довідатись про науку якоїсь іншої релігії. Все, що нас учені, ми приймали за найсьвятіші правду, потверджувану всякими попівськими, чудацькими видумками, бо про нічо лучшого і красшого нам годі було довідатись.

Ми думали, що наша релігія се найкрасша і найправдивійша, а все інше, то диявольська сітка, бо попи давали нам науку і всякі поученя так хитро і майстерно, що нам виглядало, що они все те не вивчились з книжки але якась зачарована сила мусить їм диктувати. На всякий наш запит они всегда мали готову відповідь, примір і всякого рода авторитетні докази. Крім сего знали они богато всякого рода анекдоток і ріжних історий, якими они часто послугувались, щоб укріпити в нас свою науки. Мені здається, що они були мистцями в своїм фаху, бо навіть в найтяжких случаях они вміли так закрутити, що всегда виходило їх на верх. Декому може здаватись, що він би ніколи не піддавсь їх впливом, колиб бачив в тім їх підступ або неправду. Те саме і я тепер думаю, бо утікла зпід їх впливів та зачаровань, але колись, то не лише стратила якийнебудь здоровий осуд про все, що діялось кругом мене, але під їх впливом були сліпим оружієм в їх руках. Мені тепер здається, що в їх руках ніхто не міг би бути безпечний. Коли ви пішли хоть принаймі два рази до їх сповіди, то я певна, що ви інакше думали, як тепер. Они мають такі вже випробовані способи до опутання свої жертви, що попавши вже раз в їх сіті не так легко мож з неї увільнитись. Коли зайти з ними в якунебудь розмову, то они так спритно закрутити сюди і туди і так спритно тим чи сим потвердять, покличуться на якихсь людей, назвуть їх і по імені, яких готов привести на потверджене і так на всі боки приглядять і приплещуть твій запит чи спротивлене ся і так засліплять твій ум, що навіть не дадуть прийти тобі до слова. А до оманення і засліплення зрячих людей в них є на се ріжні способи і средства, о чим переконалась я сама, бо як они засліпили мій ум так думаю що они отуманюють і засліплюють уми много інших.

РОЗДІЛ XVI.

Мордованэ народжених дітей в монастири. — Балаканя в спаю. — Щезненэ настоятельки. — Забобони в монастири.

Я пригадувала вже, що зараз по сїм, як я стала дійсною монахинею, поінформовано мене що в монастири час від часу мордується ново-народжені діти. Одного дня була я в приват-

ній кімнаті для слабих монахинь, коли приглядалась мордованю таких невинних дітей. Я зовсім не знала, що того дня будесь мордувати ново-народжені діти, а зайшла сюди зовсім припадково: Було се около місяця по тім, як замордовано сестру Францішку. Двоє малих ново-народжених близняків, дітий съв. Катерини, принесено до попа, який знаходився в кімнаті хрещення. В сій кімнаті була настоятелька, я і кілька інших старих монахинь, яких кликано цьотками. Всі ми були присутні так під час церемонії хрещення сих близнюків як і їх мордовання.

Насамперед нім піп перевів хрещене сих немовлят, поляв на їх головки дещо оливи, як се звичайно робить ся при хрещенню а відтак слідувало і само хрещене. По охрещенню сих близнюків, одна стара монахиня брала їх на свої руки і дусила одно за другим. Дусила їх в той спосіб, свою долоню клала на уста, а пальцями обнимала ніс немовляти і сильно притискала. Потримавши так свою руку через кілька мінудитя з браку воздуха синіло і душилось. Вдусивши одно, брала ся стара монахиня друге дитя і дусила його в той сам спосіб як перше. Найменьшого звука не було чути, при душенню сих малих діточок, ні плачу, ні харчіня. Здається, що се був найлучше випробований спосіб, бо і душене саме виконано незвичайно зручно і скоро. Одно, що вразило мене при сім мордерстві, се холоднокровність присутніх монахинь, які приглядались сему мордерству так холодно-кровно як на представлению драми в театрі. Се съвідчило, що они суть частими видцями таких жорстоких операцій і що їхоко і чутє суть на такий вид призвичайні. Тіла подушених немовлят забрано о після до пивниці і вкинено до тої ями про яку я вже згадувала, де їх посипано непаленим вапном.

Опісля я також була раз присутна при мордованю третього немовляти, в тій самій кімнаті, але про близші подробиці сего морду не хочу згадувати, щоб сим спомином не роздирати моого власного серця.

Се було два випадки, де я приглядалась мордованю новонароджених дітей. Оскілько мені звісно, то ніхто не скривався з затаєнem сих мордерств і нікому не заборонялось, коли котра з монахинь мала охоту бути при мордованю сих немовлят. Також ніхто не таївсь зі сим навіть перед ново-вступив-

шими монахинями, а противно, при їх вступі навіть особливо їх про те мордованэ інформовано, як приміром сталося зі мною. На таке мордованэ навіть звертано особливу увагу, як на діло незвичайно заслугуюче перед Богом, бо охрестивши дитя, очищувалось його з первородного гріха і удушивши його сейчас по хрещеню малось для удушеної дитини осягати неба а подушені тіла вкидалось до ями в пивниці, де їх зідали хрещеню, а сейчас відсилалось їх душі на другий съвіт, — до небо, а подушені тіла вкидалось до ями в пивниці, де їх зідали вапно. Під час моого побуту в монастири замордовано троє дітей, на яких мордованю я знайшлась припадково, тому вірю, що під час того самого часу мусілось замордувати більше, о чим я зовсім певна. Скілько їх там замордовано то я напевно не знаю, бо мені було се байдуже і дождого случаю не числила, але після сего, як мені інъні монахинї говорили, то можу напевно припускати на 18 до 20 немовлят, яких замордовано під час моого побуту ї спритано до сеї ями в пивниці.

Одним наслідком, з вичерпання наших тілесних як також і умових сил, було балаканэ під час спання. Се було съмішне а заразом і болюче, чути як спляча монахиня повтаряэ з поспіхом свої денні молитви по кілька раз на ніч. Се було наслідком безнастального напруження нашого ума, чи то в пильнованню себе в цілоденнім поведеню, чи запамятованю довжезних латинських молитов, яких ми зовсім не розуміли, чи навіть в виповнюваню всякого рода правил, щоб через одно як слід невиповненэ не наражатись на всякого рода кар, які єще більше мордували наше тіло і вбивали нашого духа. Тому не дивниця, що коли надійшла ніч, то тут і там на ліжку відзвивались сплячі монахинї повтарюючи все те, що они через день перевули.

Час від часу настоятелька видячи наше вичерпанэ давала нам тоді один день на відпочинок. В такий день ми не так богоато молились як звичайно і не займались жадною роботою. Молитви відмовляли ми ті самі лише рано і ввечір і по кождім ударі годинника, весь прочий час ми переводили на забавах і розмовах. Ми могли балакати тепер про все, крім минувшини нашого життя так в монастири як і поза монастирем. Де-коли забави переривав нам прибувши піп до монастира, який вимагав від нас, щоб ми враз з ним съвяткували його уро-

дини, чим ми неконче були вдоволені.

Кільканайцять монахинь, померло під час того як я була в монастири. Скілько померло їх я певно не знаю, але в пропорції до числа всіх монахинь, які були в монастири, то померші творили великий процент. Смертність в монастири була дуже велика, шпитальна кімната була всегда повна слабих монахинь.

Коли яка монахиня померла, тоді її тіло убиралось так як за життя і клалось її в каплиці в захрестії в сидячій поставі, з книжкою в руках.

Тоді є вільний вступ для посторонних людей, які заходять до каплиці і молять ся перед помершою монахинею. Від всіх монахинь в монастири жадається тоді много молитов, які мається відмовляти за помершу сестру, щоб її вибавити з чисти лица. Нас учено, що чим більше відмовить ся молитов, тим скорше видобудеться помершу з чистилища, наколи її душа там знаходить ся, коли ж она знаходить ся в небі, то її не потреба наших молитов. Але, оно о много лучше є відмовляти за помершу як найбільше молитов, бо если она є в чистилищи то она потребує їх, коли ж нема її там, тоді наші молитви не пропадають даремно, а зараховують ся для наших приятелів. Если ми і приятелів не маємо в чистилищи, тоді наші молитви йдуть на рахунок тих померших, за якими нема кому помолитись.

Деколи настоятелька опускала монастир на годину або й більше, але коли і де она, пішла сего ніхто не знов з монахинь. Про неприсутність настоятельки довідувались аж тоді, коли она повернулась. Я припускаю, що она ходила на попівську фарму, яка є дещо поза містом, коло Лехіна дороги і належить до семинара. На се припущення я маю дещо доказу.

Одного дня була я припадково в кімнаті настоятельки, коли она звідкись що лише повернула. Прийшовши лише до кімнати, почала висказувати своє негодоване, що в її кімнаті такі старі і бідні меблі, коли на попівській фармі, найбідніше умебльована кімната, має далеко красші і вибагливіші меблі, чим її настоятельки монастира, найлучший.

Одного дня зайдла я до кімнати настоятельки, щоб докинути до печі дещо дров. Тут застала я одного попа, який скаржив ся на брак грошей і на се, що люди чим раз менше

дають і то не лише йому але і іншим попам. Найбільше ёще, говорив він далі, можна нині зібрати гроший за відпусканэ гріхів а найменьше за молитви, бо съвіт нині вже такий робить ся, що люди волять самі молитись чим за молитву платити попови.

Одна з найдивнійших річей, які стались за моого побуту в монастири, було нечайне щезненэ десь настоятельки. Она зовсім не оказувала найменьшої слабости, ні навіть найменьшого недомагання. Всю свою роботу виповняла она як звичайно і не оказувала найменьшої ознаки, що її завтра вже між нами не буде. Нам здавалось, що она зовсім не сподівалась сего, що сталося як і всі інші монахинї. По укінченю наших щоденних праць і молитов в звичайний час ввечір, она звільнила нас, щоб йти на спочинок точно в той сам собі питомий спосіб. На другий день, коли задзвонив дзвінок, ми встали, убралися і як звичайно пішли парами до спільної кімнати на наші ранішні молитви і вправи. Тут на наше привелике здивованэ, знайшли ми епископа з одною старою грубою монахиною, замість нашої настоятельки. Епископ привітав нас короткою промовою а відтак представив нам стару монахиню і заявив, що она є нашою новою настоятелькою і завізвав нас, щоб ми повинувались її розказам так як і її попередницї.

Женщина, яку нам епископ представив за нашу настоятельку, була одна з наших найстарших монахинь, съв. Ду. Она була куца але дуже тлуста монахиня, з напухненими ногами, через що она ледво ходила. Она дуже мало ходила а коли мусіла йти, то її хід виглядав більше на коченэ чим на ходженэ.

Про нечайне зникненэ нашої старої настоятельки ніхто нічого не говорив і ніхто дійсно не знав де она поділась. Загаль но вірили монахинї, що її на приказ епископа замордовано. Що мало бути причиною такого кроку ми нічого не знали, хотяй деякі монахинї мали ріжні здогади і певні докази на се. Про зникненэ нашої настоятельки, я нераз старалась дещо близьше розвідатись, але ніколи не могла осягнути щось певного. Однак я вірю, що такого майстерного зникненя доконав епископ Лартик, який мав тут необмежену владу і много ріжних способів до сего. Джені Рей, як звичайно, ніколи не перепускала таких дивних подій, щоб дещо близьше про се не зі

говорити і дещо лучше їх не освітити. Одного дня в спільній кімнаті сказала она на голос при всіх так: "Я йду до пивниці і буду полювати за моєю старою настоятелькою".

"Мовчи Джені!" Говорили її на се деякі монахині, "бо будеш покарана".

Майже всі монахині в монастири були дуже забобонні. Такими робили їх монастирські науки. Деякі були так забобонні, що кождий шум, звук, гук а навіть яканебудь ясність наповняла їх великим страхом. Се було причиною наших безконечних наук, в яких представлювано нам силу духів і їх появу на сей сьвіт. В найменьшій дрібничці монахині предвидувавась якийсь дух. Такий забобон був нераз причиною великих занепокоєнь в монастири. Одного дня сиділа я при праві фартушків враз зі старими монахинями і всі ми шепотіли літанії, коли нараз вбігла до нас дуже неспокійна сьв. Агнеза, приступила до одної найближче мене монахині і почала шепотіти її до уха. Се було так близько мене, що я все чула дуже докладно, тимбільше, що перестрашена сьв. Агнеза досить голосно шепотіла, що в пивниці, звідки она що лише вернулась, чути якісь надлюдські зойки і стогни. Се було досить для мене, щоб бути так само перестрашеною як сьв. Агнеза. Я не думала, щоб в монастири являлись якісь злі духи, тому, що всюди стояла свячена вода, якою навіть скроплювано всі монастирські закутки. Справді говорено, що одна лише монахиня, яка вмерла без сповіди, заходить деколи до монастира, але се дієсь дуже рідко, бо її відганяє сьв. вода. Мені здавалось, що сі зойки і стогни в пивниці, походили від якоїсь нечистої сили, тому і боялась я більше заходити до пивниці. Я постановила собі довідатись дещо більше про сі стогни в пивниці від перестрашеної монахині. При найближшій нагоді, під час нашого відпочинку, я запиталась її про сю справу, але ся замість вдоволити мої цікавість, заявила мені з обуренем, що я всегда приводжу її до переривання мовчанки і без якого небудь пояснення лишила мене і пішла між інших монахинь.

Одно було дивне в сім монастири, що жадна монахиня не знала нічого про другу ані не могла нічого довідатись. В моїй кімнаті було много монахинь з якими я жила через чотири роки, але за той час я нічо не довідалась ані про одну з них. В сім монастири була одна монахиня, про яку я бажала дещо

розвідатись, але оно було не можливо для мене навіть довідатись хоть про се, чи є она їще в монастири і чи жиє. Ся монахиня була дочкою одної богатої родини, про яку моя мати мені дуже часто говорила, ще перед моїм вступленем до монастира. Родичі *сєї* власне монахині називались Лафает і мешкали на узгірю Треблів. Розуміється, що она при вступленю в монастир прибрала собі імя якоїсь сьвятої і в сім була власне трудність відшукання її.

Ще перед моїм вступом до монастира чула я, що одна монахиня втікла з монастирських мурів. Про се запиталась я раз настоятельку, що она і потвердила, але як она втікла, через що і як називалась, настоятелька нічого не хотіла мені про се сказати.

РОЗДІЛ XVII.

Щезання монахинь. — Холера. — Бізнес на сувічках через холеру. — Напад на монастир. — Дивний каптур.

Я не в силі подати числа, скілько за мого побуту в монастири щезло монахинь, але можу напевно сказати, що около п'ять або її більше. Одна що десь поділась монахиня, була дуже молода і називалась сьв. Пір. Я знала її добре бо она відбувала разом зі мною свій початковий час. Її щезнене було дуже нечайне і де она поділась, ніхто нічого не міг певного сказати. Одні говорили, що она втікла з монастира. Я в се не вірила, бо колиб оно дійсно так було, то не лишила була деяких найпотрібнійших своїх речей. Се справляло мені здогад, що з нею мусілось стати щось страшнійшого.

Друга монахиня, що щезла десь з монастира, називалась сьв. Павліна. Монахині говорили собі, що она нагло померла. Що спричинило її так наглу смерть нікому не вільно було нічого говорити, через се не много мож було в сій справі довідатись. Про нечайне зникнене *сєї* чи тої монахині нам зовсім нічого не вільно було говорити. Коли і як щезла якась монахиня, то ми лише знали зі сего, що нині була з нами а завтра її вже між нами не стало і більше її вже ніхто не бачив і нечув про неї. Джени Рей бувало зробить лише замітку по щезненю монахині, що вже робить ся місце на якусь

нову. І се було дійсно правда, бо по зникненю якоїсь, сей-час приймалось одну з початкуючих і то майже того самого дня. Я нераз чула, як Джени говорила до нововступившої: "коли ти між нами явилась, то якась вже мусіла зникнути".

Заливанэ водою жертві, щоб дістати потрібні зізнання.

Се э досить неприємно мучити когось а єще неприємній ше бути самій мученій та туртурованій. Коли якась монахиня не хотіла віддатись добровільно тортурам тоді уживано сили. Наколи яка монахиня немогучи здергатись від зойків та сто-

гнів, тоді, щоб не чути її плачу та ламентованя поза мури монастира, уживано кнеблів. Кнеблів в монастири було дуже много, яких також уживано дуже часто. Бувало монахині посварутъ ся між собою, або навіть пічнуть бійку, тоді приношено кнеблі і всім запихано їх в уста.

Коли які не давались, тоді такі вязано і так закнебльовано. Нераз цілими дозенами кнебльовано і звязувано до купи.

Таке кнебльованэ не обминаэ майже жадної монахинї, не обминуло оно і мене. Раз привели мене монастирскі інтриги до такого обуреня, що я зовсім забула, що я монахиня. Тоді звязано менї назад руки а в уста вложене кнебель і то з такою силою, що покалічено менї губи і уста, звідки дзюрком поплила кров.

Таку кару накладано на монахинї, щоб змусити їх до покірності. Коли кнебльованэ не помогало, тоді уживано ёще тяжшої кари а навіть замикано таких в півниці.

Одного дня я розlostила настоятельку трохи більше як звичайно. Тоді настоятелька приказала замкнути мене в півниці. Мене закнебльовано, звязано і потягнено до півниці і тут кинуто мене до одної келї і замкнено. Відтак я попросила одну монахиню, щоб та прислала до мене настоятельку. Коли ся прийшла, я перепросила її і она випустила мене зі сего замкнення.

Що було причиною моого кнебльовання і замкненя в півниці і як його переведено, хочу оттут коротко подати. Того самого дня, коли мене замкнено до півниці, я і Джені змовились були, щоб пімститись на одній монахинї. Сей наш заговор підслухала одна стара монахиня і донесла до настоятельки. Се так обурило настоятельку, що она приказала замкнути мене сейчас до півниці. Я не хотіла йти добровільно до півниці, тому настоятелька приказала мене звязати і силою туди затягнути.

Проти вязаня я боронилась завзято, але коли мене сили в борбі з кількома монахинями опустили, тоді звязано мені руки по заду і то в той спосіб, що звязано до купи великі пальці, відтак долоні, опісля лікті, а вкінци обведено мені груди скіряними пасками і сильно все те стягнено до купи.

Се вязанэ переведено так сильно і напрасно, що скіряні

ремені вгризлись мені в тіло, від чого єще і нині маю знаки. Від болю я не могла здергатись, щоб не плакати і кричати, тому мене закнебльовано. Кнебльованэ переведено так само жорстоко, при чим покервавлено мені уста. Тепер звязану і за кнебльовану вхопили мене монахинї і потягли до пивницї, де кинули мене немилосердно на голу землю і напів притомну замкнули в холодній і вогкій келії. Щоб я звідси не втікла, в случаю, колиб мені вдалось розмотати з моїх повязань, заложено двері від мої келії зелізною штабою і зарегльовано своєрінем. Коли з першого болю прийшла я до себе, побачила, що лежу на голій, вогкій землі. Я не могла рушитись, на се не позвалияли мені мої ремені. В келії було зовсім темно, лише через віконце над дверима вкрадалось дещо съвітла.

Як довго лежала я так напів притомна не знаю, але припускаю, що довгий час. Мені здавалось, що я згину тут з умучення. Ремені тиснули мої руки і груди а кнебель розпирав мені уста. В келії вже цілком почало темніти з чого я догадувалась, що настала ніч. Тепер почались насувати мені ріжні гадки і питання, чи довго я тут буду, і чи довго я годна в такій звязаній поставі жити. Мені здавалось, що як мене не розвяжуть, то я не дочскаю раїя. Ремені здержували мені обіг крові а кнебель, в устах здержував мені віддих. Серед сих моїх страшних думок, почула я, що хтось відсував зелізну штабу і отворяє тяжкі двері. В дверах зарисувалась якась стать і промовила до мене тихо але дуже лагідно. По голосі пізнала я, що се Джені Рей, яка не забула про мене в сїй тяжкій хвилі. Она викралась неспостережно з між монахинь і зайшла до пивницї, щоб відвідати мене. Побачивши мене в такім невідряднім положеню, витягла мені сейчас з уст кнебель і заявила, що она готова все мені зробити, щоб лише освободити мене зі сїї печери. Джені заявила мені, що она піде сейчас на гору до настоятельки, впаде перед нею на коліна і буде просити її, щоб она випустила мене звідси. На таке я не хотіла згодитись, але попросила лише Джені, щоб пішла до настоятельки і сказала її, що я хочу з нею говорити. Не довго по сїм, як Джені вибігла від мене, почула я кроки настоятельки. Настоятелька прийшла до мене до келії і запиталась мене, чи жалую перед Богом за се, що я зробила. Я потакнула на се. Тепер настоятелька дала мені довгу лэкцию про се, як то я своїм поведенем

образила непорочну Марию і т. д., а вкінці запиталась мене, чи я готова перепросити всіх монахинь за сей шкandal. Я згодилась і на се. Тоді настоятелька веліла мене розвязати і випустити зі сеї вогкої нори. Прийшовши на гору до спільнотиї комната, кинулась я на коліна і так повзла від одної монахинї до другої і просила кожду з осібна о прощенї і молитву.

З ран, які одержала я тоді при вязаню і кнебльованю, маю ёще і до нинї, головно на грудях, де скіряні паси врізалися були в тіло. В устах знова завдано менї болючі рани кнеблем.

В монастири кнебльовано мене нераз і при кождім кнебльованю ранено мої уста. Деколи кнебльованї переводжено дуже жорстоко а то з поспіху, щоб як найскорше здергати плач чи зойк монахинї, щоб' хто не почув се з поза монастира. Коли котра монахиня добровільно не далась закнеблювати, то тоді кнебльовано її силою, то є впихано її кнебель в уста силою, при чім дуже часто лапалось кнеблем між зубами губи і їх тяжко ранилось. Раз впихано менї силою кнебель в уста, а що кнебель був заскалений, тому кнеблем витято менї на пів цяля губи і сей знак маю я ёще і нинї. Але найгірше поранено менї уста при кнебльованю, коли кнеблем вхоплено мою долішну губу поміж передні зуби і тоді вирвано майже цілу передну часть губи, яка не заросла а лишилась так до нинї. До кнебльовання монахинь уживано звичайно старших монахинь, які здається дуже охочо сповняли сю роботу, а навіть тортуровані своїх сестер справляло їм певного рода приємність. Деякі зі сих старих монахинь дійшли були в кнебльованю до досконалості і їх вживано до сеї катівської роботи в найтруднійших случаях, де монахиня, яку малось кнеблювати, була дуже сильною і завзято боронилася.

Про одну з потрясаючих подій, що стала в монастири єще перед моїм вступом, оповіла мені Джені Рей. Се було на новий Рік. По звичайних ранішніх молитвах і церемоніях настоятелька поблагословила нас і кождій подала руку, заявляючи при тім, що на нинішній день она одержала небесну силу, щоб нею нас нинї поблагословити. По сїм роздано нам дещо овочів та деяких присмак, чим ми були більше вдоволені як всім іншим.

Тепер Джені і я усіли в спільнотії комнаті в таке місце, де

були ми дещо заслонені перед оком настоятельки і інших монахинь. Справді близько нас сиділа через довший час одна стара монахиня, але коли ся десь вийшла на довший час, Джіні почала оповідати мені про отсю подію: —

До монастиря вступило було дві сестрі враз зі своєю сестрінницею. Відбувши приписаний час як початкові, всі три одного і того самого дня взяли на себе монашій вельон і стали дійсними монахинями. Ще будучи початковими, були они дуже побожні і оказували велику ревність стати монахинями і зажити съвятим монашим житем, як они собі його представляли. Але недовго по сїм, як они стали вже монахинями, одного раня знайдено їх всіх трох на своїх ліжках зимними трупами в калюжі своїї власної крові. Я сама бачила сї трупи, говорила далі Дженні, хотяй про се самовбійство нікому не вільно було нічого говорити і нікого туди не впускано. Всі три монахині поповнили самовбійство в той спосіб, що поперетили собі ножем на руках жили. Що найдивнійше було се, що в ночі жадна монахиня не чула найменьшого голосу, нї зойку, нї стогну, а навіть ніхто не підозрівав, щоб монахині до чогось подібного могли допуститись.

З якихсь причин, про смерть сих трох монахинь то не лише не повідомлено публіку але і не много монахинь про се довідались. Тіла всіх трох самовбійниць затягнено в ночі потайки до пивниці і тут кинено їх до ями, про яку я вже кілька раз згадувала і як звичайно полято їх якимсь їдким плином і посыпано вапном.

В монастири були ми цілковито відтяті від съвіта, о діялось в съвіті, ніхто з нас нічого не знав і що діялось поза монастирськими мурами, ніхто зі съвіта не міг нічого довідатись. Дуже рідко довідувались ми, що діється в съвіті, хиба в якихсь надзвичайних випадках. За цілий час моого побуту в монастири, довідалась я лише в трох випадках. Два рази дійшли до монастиря слухи зі съвіта під час холери, а раз під час розрухів в місті, Монреяли. Під час обох наворотів холери до міста, довідались ми з того, що папа видав розпоряджені, що хто хоче втічи від холери нехай палить на ту інтенцію воско ву съвічку і як довго буде съвічка горіти так довго буде пречиста Діва відганяти від него слабість. Таке розпоряджені дали нам много роботи, бо хто живий був в монастири, був день

і ніч занятий при виробі воскових съвічок. Розумієсь, що монастир зробив тоді гроші на съвічках, але ми всі ледво дихали від безнастанної праці. Коли лише перша особа захорувала в місті на холэру, цілий Монреял запалахкотів від воскових съвічок. Навіть в нас в монастири горіла воскова съвічка для кожної монахині. Тепер проголошено папський розказ зі всіх католицких амвон і в цілім місті почав ся попит за восковими съвічками. По склепах не було великого запасу съвічок, тому почато добуватись до монастира. Тепер все в монастири взялось до роблення съвічок і почались гарні жнива. До монастира спроваджено много воску, і спроваджено ріжні кітли на топленэ воску і все потрібнэ. Молитвами та всякого рода монастирскими церемоніями ніхто тепер не занимав ся, на те тепер не було часу.

Видно, що наші воскові съвічки не богато настрашили холэру, бо в місті почало мерти кожного дня більше людей. Справді холера не загостила до нас до монастира і на се вказано нам, що наш монастир маэ якусь велику ласку у Marii бо она стереже нас від сеї страшної язви. Се скріпило в нас велику віру в Mariю і її добре серце для нас. Що вхоронила нас, чи Mariя, чи воскові съвічки, чи се, що ми в монастири сиділи всегда замкнені і нікуди не ходили, але ми вірили, що в сім э рука Mariї через наші горючі воскові съвічки.

Коли в Монреялі вибухло заворушенэ під час виборів, тоді донесено до монастиря, що на монастир готовить ся напад. Се нас незвичайно занепокоїло і ми почали боятись самі за себе. Настоятелька видала розказ, щоб приготовлятись до оборони. Зі всіх тайних сховків в стінах і півниці почато знати порох і оружіэ і все проче, що було конечне до оборони. Все те діялось під надзором самої настоятельки.

До нападу на монастир не прійшло, бо як говорено нам, що військо сему запобігло.

Я згадувала вже про деякі кари, які ми монахині нераз відбували. Тут хочу подати про деякі, про яких я єще мабуть не згадувала. Справді не навиджу я всі кари, які ми мусіли ви повняти в монастири, бо згадуючи про них можна б образити моральні чувства читача, але подам лише найпримітивнійші.

До найпростійших і найлекших кар належить цільованэ ніг інших монахинь. До тяжших належить клячінэ на горосі

і всипуванэ гороху до черевиків під час ходу, лазенэ на голих колінах в підземнім хіднику, який лучив наш монастир зі сусідним монастирем. Деколи давано нам їсти за кару се, що ми найбільше не любили, приміром мені часто за кару давано їсти чісник. Деколи закладано нам грубу линву на шию і так мусіли ми сідати до нашої їди. Дуже часто давано нам угри за кару до їдженя, бо ми знали, що ся риба живить ся в ріці съв. Лаврентия лише стервом. Давано пити нам воду, в якій настателька обмила собі ноги. До эште тяжших кар належало випіканэ знаків на нашім тілі горячим зелізом, бити себе аж до крові перед вітarem скіряними нагайками. Майже кожда монахиня маэ на своїм тілі повно знаків від сих монастирських кар.

Деколи монахині мусіли стояти через якийсь час з витягненими скісно в гору руками, що було наслідуванэм Ісуса на хресті.

Дорога до хреста — се э кара — яка складається з бичовання свого тіла і молитов. Щоб сю кару відбути, треба від двох до трох годин часу. Сю кару ми дуже часто відвували, особливо перед тим, як мали йти до каплиці на богослужженэ.

Деколи ми мусіли за кару спати на голій підлозі з одним лише накривалом на собі або в присутності настоятельки мусіли глодати кавалок скла з вікна аж до пороху.

Часто накладано нам на груди і на рамена скіряні паси, вибиті цвіочкиами, які сильно вгризались в наше тіло і дуже його ранили.

Деякі кари були так жорстокими, що монахині за ніщо в съвіті не хотіли їх виповняти і боронились перед ними зі всіх своїх сил. Тоді приходило до драстичних сцен, при чім силою змушувано монахиню до виповненя сеї кари. При такім насильстві змушуваню починалось все криками, зойками і стогнами бідної жертви а кінчилось часто проливанэм крові. Всякі крики і зойки зі сторони мученої кінчив кнебель, якого уживанэ було на деннім порядку. Сих кнеблів було много в монастири і ріжного вигляду і величини.

До найтяжших кар належало накладанэ на голову каптура. Такий каптур був зі сильної і грубої скіри, темно-червоної краски і який дуже добре пристав до голови. По затягненню на голову такого каптура, стягалось його ремінцями під

бородою і защіпалось на пришку. Перед закладанем сего каптура на голову, звязувано насамперед руки монахинї позаду, відтак кнебльовано її уста і аж доперва тепер затягано на голову сей каптур. Звичайно бралось дещо менший каптур як була голова і через се треба було його сильно затягати на голову. По затягненю каптура, монахиня сейчас падала в напів притомний стан і звичайно була в такім аж доки сей каптур не стягнено з її голови.

Я сама мала сей каптур на своїй голові і то більше як раз. Що є причиною, що сей каптур спричиняє такий страшний біль, я не маю поняття. Я ніколи не мала нагоди мати в руках сей каптур і його в середині оглянути та довідатись про причину сих невиносимих болів.. Розумієсь, що я ніколи не по зволила наложить собі добровільно сей каптур а боронилась до послідних моїх сил. Однак думаю, що ніхто не бувби в силі оборонитись перед сими старими монахинями, яких уживаю до сеї брутальної роботи. По затягненю силоміць сего каптура на голову, сейчас обнимав монахиню наглий біль і то так страшний, що з початку починали брати сильні конвульсії, а відтак впадала кожда в безпритомність. І колиб його тепер не стягнено скоро, то монахиня могла впасти трупом. Я не думаю, чи є яке людське эство, щоб могло видержати хоть одну годину сей каптур на своїй голові. По сїй карі, біль голови не уступав і через кілька день, а крім сего цілій органічний систем відчував наслідки сего каптура через довший час. Щоб уникнути накладання сего каптура на мою голову, я булаб зголосилась на не знати яку кару не раз, але ніхто не міг нї випроситись, нї вимолитись від сїї карі, коли раз постановлено кого нею покарати.

Я не була дуже фізично сильна, тому не довше як до десять мінут стягано мені сей каптур. Хотяй стягано мені по так короткім часі, то біль не уставав з моєї голови і через кілька день. Я нераз думала, що як би так лише пять мінут потри мано довше сей каптур на моїй голові, то я або стратилаби розум, або таке попращалась з житєм. Нераз мої болі голови були так страшні і так довго тревали, що прикладано до мої голови сувіжі капустяні листки на скорочені моїх болів.

Всі монахинї боялись дуже сїї карі. Коли лише довідалась котра, що її мають за се чи те накладати сей дивний скі-

ряний каптур, то починала відразу кричати та мявчіти дивни ми голосами. Але таку несмирну і непобожну монахиню сей час кнебльовано і тогді вже мож було робити з нею, що хто хотів, більше зойку нї крику вже ніхто не почув з її уст. Джени Рей говорила мені, що через сей каптур вже кількох монахинь зійшло з розуму. Так страшній болі спричиняв сей каптур що через скіру виступала краплями кров і здавалось, що як би тає сей каптур потримано на голові яких пятнайцять до двайцять мінут то не лише кров але і мозок вискочивби.

Сей червоний, скіряний каптур накладано навіть за такі образи, як обмите рук без позначення і то сейчас на місци, в присутності всіх монахинь.

РОЗДІЛ XVIII.

Відвідування монастира попами і то так часто як лише собі бажали. — Їх оргїї з монахинями. — Папський розказ до злочинів. — Відкритя умираючої монахині.

Я згадувала вже, що в монреальськім окрузі є около 150 попів, яких достарчає семінар в Монреалі і які дуже часто приїжджають до Монреалу, а єще частійше відвідують наш монастир. Всі они мають вільний вступ до нашого монастира і можуть заходити сюди кождогод часу, в день чи вночі.

Сеї нагоди они зовсім не забувають, а заходять так часто як лише можуть тоді ми монахинї, памятаючи на нашу монастирську присягу, мусимо віддаватись на ласку і неласку сих нелюдських попів. Виявляти без встидні діла, які поповнювали тут в монастири з монахинями і над монахинями, не думаю, бо се не є моя ціль, тимбільше, що се забралоб богато часу і місця. Згадую лише про сі безчесні оргїї, які діють ся поза монастирськими мурами, мимоходом, а близьше описувати їх не ду маю, бо се моглоб образити не одну чесну людину.

Всі злочини, які поповнювалось в монастири, були закриті перед съвітом, монастирськими мурами. Ніхто мабуть до си не вірив, що якийсь наочний съвідок втіче з монастиря і подасть съвітови ті злочини, які тут діють ся під покришкою побожності і монаших шат. Ніхто мабуть зі сих чорних злочинців і не думав, щоб їх діла вийшли коли на денне съвітло і люди мали довідатись про їх безчесні імена. Зі всіх місцево-

стий зізджались попи до нашого монастиря до поповнювання безвистидних і кримінальних діл. А навіть приїзджали до нас попи з таких далеких місцевостей в Квебеці як: зі съв. Кароля, зі съв. Дениса, зі съв. Марка, зі съв. Антона, зі Чамблів, з Бертира, зі съв. Івана і інших.

Як несподіваним буде се моэ відкритэ для них, з монастира з такого безвихідного місця, звідки веде лише одна до рога — а се дорога до гробу. Они думали, що суть безпечними в поповнюваню всяких злочинів з нами, уживаня нас для своїх цілий і то так часто, як лише собі бажали і виповнювали сї злочини в такий безвистидний і дикий спосіб, що найбільший брут не бувби до сего спосібний.

Сї розпустні оргїї відбувають так в день як і в ночі і то без найменьшої церемонії, укриваючи при тім своє імя а каза но лише кликати себе "мій отче". Будучи між стінами сего кри міналу-смерти, де зойки, стогни, калічені і мордовані невинних жертв, ніколи не доходять до слуху людей, ніколи нікому і на думку не прійде, щоб від съвіта, людій, закону, справедливости мож зажадати якоєсь помочи чи увільненя зі сї диявольської сїти. Та немов эще на глум, сї чорні варвари говорять, що се безнастанне нищіні нашого тіла, нашого здоровля, нашої дівочої чести, се релігія і то навіть мила Богу, а всї злочини поповнювані на монахинях і маленьких ново-народже них діточках, маэ навіть бути після них, великою заслугою перед Богом.

Деколи вимагано від нас добровільних мук, на доказ на шої самопосьвяти. В тій цілі піп нераз заохочував нас в своїй науці а опісля бувало питати так: Тепер, котра з вас маэ досить любви для Христа і проколить свої лиця шпилькою?"

Деякі вставали і зовсім холоднокровно перепихали шпильки через свої лиця. Деколи піп вимагав, щоб ми повторили се колені кілька раз, наслідок був такий, що щоки многих монахинь цілковито закервавились. Колиб тепер піп не спамятав деяких монахинь, то сї калічили би себе аж до цілковитого умученя а навіть і смерти.

Много інших предложеній роблено монахиням до добровільного тортуровання себе а навіть і до таких безвистидних, яких годі мені тут згадувати. Монахині виконювали і сї і то по кілька нараз. Таким бесчесним тортурованням дівочих ча-

стий приглядались залюбки попи враз з настоятелькою. Хто винайшов той безчесний спосіб мученя і тортуровання сих частий тіла, годі припустити. Се тортурованэ було чимсь страшним і нелюдским, оно переходило всякі граници людского чутства і гідности. Се було щось такого, про що ніхто эще не чув і не бачив, крім сих попів, що заходять до монастиря.

Нераз настоятель духовного семинара зайде до монастиря і повідомить нас монахинь, що він одержав розказ від папи, щоб зажадати від монахинь, які суть найбільше віддані бо жій справі, щоб они поповнили на собі сї специальні тортурованя, які суть вельми великої заслуги перед Богом. Відтак йде опись сих "спеціальних діл" і як їх маєсь поповнювати в присутності нас всіх монахинь. Мені здаєсь, що навіть найбільше морально-зіпсuta і здегенерована людина не малаб відваги говорити про те своїй найближшій особі, а не то настоятель духовного семинара перед пів соткою монахинь. Які се були спеціальні жаданя від папи, годі мені тут близше пояснити, бо се моглоб образити найнизше впавшу людину. Зі взгляду на справедливість э моїм обовязком сказати і се, що між нами знаходились монахинї, що радо виповняли сей папський розказ з цілим завзятем.

Нова настоятелька. Ріжниця між вдачою і характером старої а нової настоятельки була велика. Попередна настоятелька говорила 'нераз, що она любить богато ходити, бо хід повздержуэ її від отовщеня, тому через цілий день вганялась по всіх закутках монастиря, розказувала, наглядала, під слухувала і давала нам ріжні вказівки і поученя. Я ніколи не бачила її бездільною або хоть би умученою, а противно була незвичайно активною і при тім дуже холоднокровною і жорстокою. Найдрастичніші сцени не робили на ню найменьшого впливу. Свою холоднокровність она головно показала при мордованю съв. Францішки.

Нова настоятелька була дуже тлуста а тим самим незвичайно лінива і тяжко поворотна. Здавалось, що она неходить а котить ся і то дуже повільно. В нагляданю монахинь була дуже лінивою і найменьша дурниця її мучила, а крім сего була дуже боязлива. Здаєсь, наслідки з минувшого житя не давали її спокою. Ночию она зривалась часто з ліжка говорячи, що бачить якогось духа в комнатах і т. д. Сама булаби ніколи не

спала в комнатах, а крім сего ніколи не гасила съвітла під час свого спання. Будучи єще монахинею, належала до найбільших шпійонів і донощиків в цілім монастири. Ми всі знали її під іменем сьв. Маргарети.

Вкортці по назначению її на настоятельку, приказала мені спати в її комнатах на софі. Одної ночі коли я спала, она кинулась до мене і з перепудження кричала "О, мій Боже що се? що се?" Я скочила з софи оглянулась по комнатах і не побачивши нічого, почала вплівати на ню, що в комнатах нема нічого і її мусіло хиба щось снитись. Але она впиралась, що якийсь дух держав її заслону, коли она хотіла її зісунути. Я обглянула докладно заслону і переконалася, що она зачіпилася на шпильку і через се не мож було її зісунути. Але всі мої пояснення на нічо не здались бо она таке вперто твердила, що то якийсь дух держав заслону. Она зажадала тепер, щоб я спала враз з нею на її ліжку, що я і зробила положившись в ногах на поперек через ліжко.

Якийсь час, перед моєю утечию з монастиря, була я занята в монастирськім шпитали. В монастири, як я вже згадувала є кілька комнат, призначених для слабих. До сего монастир ского шпиталя доходили лікарі з міста, однак думаю, що они ніколи не мали нагоди підглянути, щонебудь більше в монастири, як який небудь інший чужинець. Тимбільше, що сих лікарів ніколи не впускалось до приватних комнат монастиря де лічилися попи, або вагітні монахині очікували породу. Лікарі вступ був вільний лише до публичних комнат, де лежали слабі з міста, або до комнати де лічилися на звичайну слабість монахині. Сюди лікарі могли заходити кожного часу. До сих комнат принималось звичайно найбіднійших з міста а навіть і з околиці і тут доглядали їх монахині. Коли такий хорій чи хора виздоровіли, опускали монастир як найбільше добродійну і пожиточну інституцію і виносили найкрасше понятэ про монахині і їх съвяте повне пожертвованя житэ. Навіть і деякі лікарі можливо не були іншої гадки, бо они судили лише по тім, що бачили. Один з лікарів, які заходили до сего шпиталя в нашім монастири називав ся Др. Нелсон, який єще здається жив в Монреалі.

Коло одного року передтим, як я втікла з монастиря, призначено мене до служби до приватного шпиталя в монасти

ри і тут позіставала я майже до послідного дня. Тут мала я тепер незвичайну нагоду приглянутись терплячим і їх дивним хоробам як також обсервувати всіх, які сюди заходили і виходили. Я вже згадувала, що до сих комнатах вступ був заборонений і не много навіть з монахинь мали коли яку нагоду сюди зайти. Я не думаю, щоб яка з початкових могла коли сюди зайти, бо тут як я вже згадала і не всім монахиням був вільний доступ, але лише для старих і достовірних. Коли яка початку юча знала дещо про сї секретні монастирські комнатах і їх ціль, то довідалась про них лише случайно. Колиб якийсь монахині вдалось втечи з монастиря, яка булаб наочним съвідком в таких секретних монастирських шпиталях, то я апелюю до неї і прошу, щоб она подала съвітови до відома, що она там бачила і що там дієсь або щоб найменьше потвердила мої відкриття.

Одної ночі приказано мені сидіти при лішку одної старої монахині, съв. Кляри, яка йдуши сходами на діл, викрутила собі ногу і лежала в першій комнаті сего секретного шпиталя. Хотяй се не було нічого страшного, але сю стару монахиню се дуже непокоїло і она сподівалася через се близької смерти. Тому, щоб приготуватись до сї позагробової дороги, почала мені висповідуватись зі страшних діл, які она за свого монаховання перебула в сїм монастири. З початку мені здавалось, що она нѣсповна розуму і оповідає мені якісь страшні видумки і через се я з початку не богато звертала уваги на її оповідання. Але, коли я говорила з нею про дещо іншого і задавала її питання, переконалась, що она зовсім не є без змислів, тому почала звертати на її сповідь більше уваги. Сї її оповідання були так страшні, що я боялась згадувати про них не лише перед Дженею, але навіть і на моїй сповіді, щоб не обурити сим моого сповідника.

Раз хотіла я взяти лямпу з її комнати, щоб зі съвітлом зайти до другої комнати де також лежали другі слабі, але она на се не хотіла згодитись, просячи мене, щоб я сего не робила і не лишала її напотемки бо она не годна знесті темноти. При сї власне нагоді почала до мене таке говорити: —

"Я була съвідком при так многих страшних сценах в сїм монастири, що я не годна сама лежати а всегда хтось мусить бути при мені і мусить ся всегда съвітити лямпа. Я не можу

оповісти тобі все, що я тут бачила і пережила, бо оно тебе пе
репудило. То, що ти бачила се впорівнаню нічо зі сим, що я
бачила. Я приглядалась многим страшним мордерствам і мно
го гарних молодих монахинь вбито в сім монастири. Я раджу
тобі бути дуже осторожною — держи все для себе бо много
є тут таких, що готові тебе всегда зрадити.“

Що було се причиною, що она окказалась так доброю
для мене, подаючи мені таку щиру раду, я не знаю, хиба ма
бути було се, що я є пильно доглядала і ані на хвилину не
відступала від її ліжка. Передтим она була одною з нічних сто
рожів і всегда взглядом мене була досить холодна. Хотяй я не
була душа цікава довідатись про сії події дещо близше, то она
нераз сама оповідала як то страшно знущано ся над монахиня
ми і як їх в страшний спосіб мордовано — одних — говорила
она — кнебльовано — і так кидано їх до пивниці, де они се
ред страшних судорогів гинули з голоду — або опікали їх ті
ло аж до кости розжареним до червона зелізом і то так дов
го, доки мучена монахиня серед невиносимих стогнів не відда
ла Богу духа.

Одного дня післано мене до пивниці мити фляшки, з
яких виливалось якийсь дуже острій плин на тіла помордова
них монахинь і дітей. Тих фляшок було в пивниці дуже много
і стояли в куті в тій часті пивниці, де була ся яма, куди вки
далось помордовані трупи. При полоканю сих фляшок кілька
кропель цього страшного плину капнуло на моє убранэ і сейчас
випалило в нім діри. Мені здається, що сей плин називано вітри
олем, або якимсь подібним іменем. Деякі монахині говорили,
що сей плин не лише нищить тіла помордованих але і їх ко
сти.

Фляшки сії були темної краски і зроблені з грубого
скла. На дні були ширші чим при шийці і були досить великі,
здається гальонові.

Іншим разом приказано мені фарбувати деякі облі
злі шати, яких уживалось при похоронах і до сеї роботи дано
нам якийсь плин розпущений з водою. При сім' фарбованю на
ші руки цілком почорніли, але нам зараз дано якогось іншо
го плину, яким ми' насмарували наші руки і які по короткім
часі стали знова такими як були передтим.

Раз зайшла я до комнати обрахунку совісти і тут дуже

перестрашилась, бо побачила одну монахиню повішенну в сїй комнатаї до гори ногами. Ноги були привязані ремінним пасом до кільця в стелї, а щоб і убранэ з неї не спадало вдолину при вязано до тїла ремінцями. Голова мало що не дотикалась до

Припіканэ ніг монахинь аж до відданя духа.

підлоги. Її лице мало страшний вигляд, було майже сине як су кно і дуже струдоватіле. Її руки були звязані а в устах мала великий кнебель. Я приступила близше до сїй монахинї і на моэ привелике здивованэ пізнала, що се Джені Рей.

Се не був одинокий випадок вішання, бо не лише чула я

від інших монахинь, що вішанэ монахинь практикується в монастири, дуже часто, але навіть сама приглядалась вішаню двох монахинь съв. Гиполити і съв. Луки. Вішанэ мало належати до найстрашнійших монастирских кар. Я припускаю, що сю компнату до обрахунку совісти уживано через довший час до вішань, бо бувало, коли я єще була початкуючою, то ніколи не вільно було до неї йти, аж доки не одержалось на се від настоятельки позволеня. Коли я деколи тоді хотіла зайти до сеї компнати до перегляненя мої совісти і попросила о се настоятельку, то звичайно передтим нім настоятелька позволила мені, виходила десь і аж по якімсь часі вернувшись до мене, давала знак, що можу вже туди йти. Тепер приказувала мені зложить руки на грудях, спустити як найнижче голову і так йти і нікуди не оглядатись.

РОЗДІЛ XIX.

Підступ настоятельки і попів, щоб дістати маєток на церкву.

— Боязнь перед попами. — Сварка через гроші.

Попи мають своїх любовниць серед монахинь.

Коли я була ще початковою то між нами була молода дівчина з Тенері, що називалась Ангеліка Дурансе, з якою я близше запізналась. Она мала близько 18 літ, гарна з лиця і здорована. Она походила з багатої родини і її припадав гарний маєток. Около 7 місяців, як она вступила, сталося таке, що ме не дуже здивувало.

Раз післала мене настоятелька з двома другими початковими до кімнати, де лічилися початкові. Коли ми ввійшли до сеї кімнати, тут застали О. Саведжа і Боніна, які читали газету. На ліжку лежала початковача Ангеліка зі страшним виглядом. Її лице було чорне і неприродного вигляду, зір її був разячий а ціле поведення було переймаюче. Она нічого не говорила. Цілий вигляд її казав догадуватись, що она зійшла зрозуму. Настоятелька повідомила нас лише, що Ангеліка хоче мати нас за съвідків. Сейчас попи приступили близше ліжка і запитались її чи она хоче записати свій маєток на церкву. На се Ангеліка почала рухати своєю головою а навіть і цілім тілом, що годить ся. Тоді подано її перо, щоб доторкнулася його і підписалась. Она не читала, що підписує ані ніхто її нічо з паперу не читав. Коли її підпис був вже напапері сказано нам також підписатись, що ми і зробили. По сїм ми вийшли так само не спостережені Ангелікою як і ввійшли. Семені ясно було, що она не була при здорових змислах і зовсім не розуміла о що розходилося.

Кілька годин пізнійше закликано мене, щоб помочи спрятати її тіло. Коли я там прийшла з двома другими початковими, то застали настоятельку коло тіла, яка давала нам вказівки як забрати і уложить мертві Ангеліку. Тіло було дуже спухле. Ми зложили його до трунви і прикрутили шрубками. До 24 годин тіло почало розкладатись і його сейчас забрано.

Недовго по похороні прийшло до монастира двох братів Ангеліки. Коли їм сказано, що Ангеліка померла они обу-

рились на се, чому їх не повідомлено про слабість сестри. Тоді настоятелька почала дурити братів, що померша Ангеліка була золотого серця і не хотіла справляти гризоти своїй родині і воліла померти без їх присутності. "Пощож мала справляти она Вам біль" — закінчила урочисто настоятелька.

Я дуже боялась попів, які після, їх слів мали мати надземську силу. Я сповідалась раз перед попом Бедаром, який вже помер, сказала йому, що я маю' дещо на серцю але боюсь про се говорити. Тоді сей піп сказав мені піднесеним голосом: "Я маю силу зробити тебе трупом в сїй хвилї але я сего не зроблю ёще, ти йди сейчас до кімнати обрахунку совісти і роздумай чи не готова ти до виявлення мені свого гріха, якого таїш."

Я сим дуже настрашилась бо вірила, що они посідають таку силу вбити кожного одним своїм словом. Я пішла до кімнати обрахунку совісти тремтячи з перестраху.

Я згадувала попередно, що нам говорено і приказувано віддавати наше тіло попам, що для монахинї не є жадним переступком а благословеньством. Нам говорено, на примір, що посвятив ся Богу, ми не були своїми власними панами і наше тіло не належало до нас. Ми ніколи не съміли сумніватись, що до вчинків попів над нами, бо коли не попи, то ми ніколи не дісталибись до неба, бо не булоб кому гріхів нам відпустити і зробити причастіє.

Мимо всіх сих наук та поучень наша совість часто бунтовала і не годилась на таке монаше житї. Мимо всіх кар та страхітв совість в нас часто відзвивалась проти сих худобячих практик попів за що карано нас тяжко.

Одна з байочок, яку оповідали нам попи, що ніхто лише они мають право давати причастіє, була така: — Один піп іхав пустарами, коли перед ним явилось щось біле як голуб. Він догадував ся, що то мусить бути св. Дух, тому почав їхати за сим білим знаком. По якімсь часі сей білий знак завів його до хати в корчах і тут над дверми здеряв ся. Піп ввійшов до середини і тут побачив старого чоловіка на смертній постелі, який ёще не був хрещений ані не чув нічо про якуне будь релїгію. Піп охрестив його і чоловік сей пішов просто до неба.

Часто заходили попи до настоятельки за позичками.

Одним попам она радо зичила а другим не хотіла, витикаючи ім, що не віддали ёще тих, що позичили. Деколи через се приходило до сварок між попами а настоятелькою.

З настоятелькою сварив ся раз навіть епископ, який хотів забрати для себе срібні памяткові таблиці, які подарувала одна богата пані перед смертию на монастир. Настоятелька не хотіла дати сих таблиць епископові за дармо але домагалась стілько грошей, що дасть її за них золотник. Епископ нічо не хотів дати і почав кричати голосно до настоятельки, щоб она не забувалась з ким має до діла. Я чула сю сварку будучи в сусідній кімнаті і вийшла звідти коли між настоятелькою а епископом заносилось майже на бійку.

Раз чула я розмову між епископом а настоятелькою, де епископ жалував ся, що попи не платять йому його принадлежності. Настоятелька сказала на се епископови, що попи могли сплачувати все дуже легко, колиби они не були такими картярами та вітрогонами. Епископ жалував ся і на людий, що і люди не дають на Боже тепер так щедро як колись тому він мусить щось робити, щоб були гроші.

Раз завважала я одну монахиню, яку здавалось мені я здесь колись бачила і знала, я пішла до Джені Рей чи она не знає дещо про сю монахиню але она не могла мені нічого багато сказати, лише заявила, що ся монахиня за гроші купила собі монаший вельон. Я пішла тоді до настоятельки, бо моя цікавість була тепер ёще більша чим передтим про сю нібизнакому монахиню, щоб настоятелька позволила мені бачитись зі сею монахинею. Настоятелька згодилася на се але я мала бачитись і розмовляти з тою монахинею в її присутності. Тут я хотіла дещо довідатись від сеї монахині звідки она і т. д. Але она мало що відповідала або нічого. Коли я виходила від неї з настоятелькою, тоді она впхала мені кавальчик паперу, де повідомляла мене стрінути саму при першій нагоді. Не задовго така нагода лучилася коли то она всунулась під моє покривало і ми обі балакали через більшу часть ночі. Тепер я довідалась, що ся моя добре знакома, дочка одного шторника, яка не відбувала жадних приготовань ані вправа за гроши купила собі монаший вельон. До сего она мала свою причину, бо залюбилась в однім попі а сей її так порадив зробити.

При сїй нагодї здалобись згадати, що монахинї мають своїх спеціяльних любовників серед попів через що приходить нераз до великих шкандалів коли кількох монахинь закахається в однім і тім самім попові. Таке саме було і між попами в семинари, які нераз добре перечубились через свої любовниці-монахині, про що оповів мені один піп зі семинара.

Св. Клотильда вмерла звичайною смертию, коли я була там. Одна монахиня тішилась її смертию, бо як говорила она, що св. Клотильда забрала від неї всіх її любовників-попів. Попи, які заходили до нас монахинь, часто приносили ласощі своїм любовницям-монахиням, як цукорки, кеки, овочі і т. д. і давали се без відома настоятельки. Деколи попи робили своїм любовницям і цінні презента, чим монахині дуже тішились.

РОЗДІЛ ХХ.

Розпусні злочинства попів. — Сповідь як місток до злочинів. — Сповідь средство до роблення грошей. — Монахині перебирають за попів ходять з попами по місті.

Деякі попи, а головно роджені в Канаді, суть дуже дивачні в поведеню а цілком брутальними в розпусті. Велика частина катол. француських попів є чужинцями, які приїжджають головно з Франції. Сії приїздні з Франції се найгірша кляса. Найбільші каригідні і розпусні діла були їх витвором. Нераз сї попи, в підхмеленім стані, виповідали много зі свого життя чи пригод. Один піп говорив нам, що він знає одного попа на контрі, який держить спеціально для себе 7 монахинь.

Один піп говорив мені, що він має три дочки в Монреалі зовсім дорослих. Мамою сих його дочок була замужня жінка. Одна зі сих дочок, говорив він, часто сповідається перед мною, зовсім не знаючи хто я.

Інший піп оповідав мені, що один чоловік радив ся його, що йому робити зі сим, бо його жінка невірна йому. Да лі сей піп пояснив, що сей чоловік в сїй жалобі не був без причини, бо він самий звів його жінку на бездороже.

Один піп показував нам золотий годинник, і казав, що сей годинник вартує більше чим сто доларів. Далі оповів він

нам, що сей годинник дістав він на сповіді від одного сповідальника, який вкрав сей годинник у другого чоловіка. На сповіді, сей злодій признав ся до крадежи, тоді піп рішив, що годинник сей злодій має віддати давному властителеві але щоб властитель не довідав ся, хто вкрав йому сей годинник, тому піп рішив бути посередником між злодієм а властителем. Взяв сей годинник від злодія, але що піп нічо за дармо не робить, тому лишив собі сей годинник за свою пораду злодіїв. Сим ділом піп сей дуже хвалив ся і був гордий з того, що він так мудро вмів злодіїв сповідати.

Нераз попи, коли посходять ся до нашого монастира між нас, то цілими годинами оповідають свої пригоди при сповіді. Один другому дає інструкції і поради як собі поступати в сім чи тім випадку. Один піп дав другому 50 дол. щоб сей сказав йому, що одна молода жінка оповіла йому на сповіді, яку він мав добре знати чи навіть любити.

Нераз один просить другого, щоб сей сю чи ту молоду жінку прислав до него до сповіді чи то через її красу чи богаство. Бувало таке, що коли піп на сповіді задастя якусь покуту то богата жінка перед соромом волить дати попові більшу суму грошей чим своєю покутою виставлятись на сьміх перед другими.

Одного дня сказав один піп до другого, в моїй присутності: "Ти сповідаєш ту молоду жінку, і подав її ім'я, але она тебе не любить, бо ти її за богато цілюєш при сповіді. Она є богата і ти взагалі маєш за богато до сповідання заможних жінок, більше як тобі повинно припасти."

Одна монахиня, цьотка Сузана, оповідала мені, що она переbrана за попа іздила до Квебеку там до монастира в товаристві одного попа. Далі оповідала мені, що она обглянула той монастир добре і переконалась, що там нема такої дисципліни як в нашім, монахині суть вільніші і настоятелька не має там такої власти як в нашім.

Раз перебувала я в шпитальній кімнаті нашого монастира, коли побачила сестру Туркот, як прийшла звідкись в попівськім убраню в товаристві одного попа. Я часто завважувала, що деякі монахині опускали монастир переbrані за попів в товаристві попа. Куди они ходили до міста я не знаю але думаю, що до семенара. Звичайно такі переbrані монахині ви

ходили вечером на потемки, але деколи і в білий день.

Я сама три чи чотири рази помагала вбирати св. Флікс, в попівське убранэ, яка вечером кудись виходила в місто. Ся св. Флікс була одною з тих монахинь, що часто виробляла много бучі через свого любовника-попа, коли якась іньша з монахинь почала собі до него залицятись.

Місцем до перебираня ся монахинь за попів була кімната настоятельки і прибічна кімната, де була повна шафа попівських убрань.

Піп сказав мені раз, що він сьогодні має взяти три перебраних монахинь в місто але не знає як се зробити; Звичайно по одній виводив досі, казав він, і як три нараз вивести то не абияка штука, коли три нараз почали втікати в три ріжні сторони. Далі оповів він мені, що попа убранэ се найкрасша маска до виводження монахинь в ночі з монастира, бо хто може розріжнити женевщину від муцини в попівськім убраню? Тепер я маю вести три і коли чорти обізвались в сих бабах і они на першім розі почали втікати в три ріжні сторони то як би я міг їх тоді полапати.

Перебрані монахині за попів часто опускають наш монастир і десь перебувають нераз через цілі тижні.

РОЗДІЛ XXI.

Збитки монахинь. — За гроші роблять попи силою монахинії против їх волі.

Одна монахиня була з місцевости св. Марка і носила се ім'я також як монахиня. Її батько зайшов раз до монастира і зложив велику суму грошей, щоб ми всі монахині молились за него. Розуміється, що гроші зложив він в настоятельки. Однак крім грошей даних настоятельці за наші молитви він дав осібно 40 долярів з бажанем, щоб ми собі купили, що нам по добаєсь. Настоятелька повідомила нас, що се є проти монастирських приписів принимати того рода презента, але що се був добровільний даток щирої людини, то она позволяє пустити їх після нашого бажання.

Настоятелька доставила нам за сї гроші моласес, з яких ми наробыли цукорків, а крім сего позволила нам на свободу

діланя і балаканя між собою того дня. Деякі монахині які були спритними в робленю цукорків нарobili їх дуже много, однак всіх молосес за 40 дол. не зужили. Коли зближався час вечірної молитви, тоді Джені Рей зробила пропозицію, щоб дещо горячих цукорків наляти на крісло настоятельки як і двох других сварливих монахинь. Се зроблено сейчас. За кілька мінут, всі сиділи в своїх кріслах і почались мольби. При кінці настоятелька хотіла встати але не могла. Тоді зібрала она всі сили і встала але сейчас впала назад в крісло. Попробувала єще раз але з таким самим наслідком. Зі сего почали дуситись від съміху монахині. Коли і сих двох других монахинь почали підскакувати на кріслі, бо і їх шматэ прилипло до тяжких крісел, всі монахині вибухли съміхом наголос. Особливо від съміху заходилась Джені Рей, яка помагала настоятельці відірватись від крісла.

Нераз Джені Рей пічне на адресу попів сипати всякими оскарженнями про їх злочини в монастири в присутності всіх монахинь. Деякі монахині пічнуть ганити Джені за се говорячи: чи ти не встидаєш ся показувати так мало поваги для св. отців? " Тоді Джені відрубає: "Чому они не встидають ся пока зати якої небудь пошани для св. сестер?"

Найкрасшою нагодою до балаканя з Джені Рей була ніч. Тоді она неспостережно всунесь в моє ліжко і ми балакаємо цілими годинами. Щоб лекше могла в ночі дістатись в моє ліжко, то она притягнула своє ліжко напротив моого. Я була дуже цікава довідатись про минувшину Джені Рей. Однак коли лише звернула я свої питання на сю тему, то она сейчас почала говорити про щонебудь інше і ніколи не мала охоти мені про себе дещо близше сказати. Сей викрут Джені єще більше додавав мені цікавости довідатись про її історію але она дуже була балаклива на всі теми лиш не про свою минувшину.

Одного разу, коли она знов була в моїм ліжку, я знова почала допитуватись її про її минувшину. Она під напором моїх питань стала якась не своя і дуже меланхолійна. По довшім мовчанню почала мені оповідати таку історію про себе. Она мала любовника офіцира, який був адютантом при говернорі Канади. По довшім часі залицянь, она була певна що він з нею вженесеть. Раз зробив він її пропозицію, щоб поїхали о-

боэ до Монреялу. Коли они тут прибули він запропонував звидіти деякі будивлі а між ними і сей монастир. Коли они обое зайшли до монастира, він втік від неї а її силою замкнено в монастири. Она довідалась опісля, що се сталося після обдуманого пляну при згоді настоятельки сего монастира і попів, яким то сей офіцир заплатив за се велику суму грошей. В сей зрадницкий спосіб її замкнено тут між мурами, який она ненавидить більше як всіх чортів разом.

РОЗДІЛ ХХII.

Хитрий підступ до затягнення богатої і гарної дівчини до монастира.

Одну дівчину знала я від дитинства, яка за моєю дорою стала опісля монахинею. Була се панна Рос. Сама згадка про сю бідну дівчину спрявляє мені тепер великий біль і жаль, що я не мало причинилась до її нещастя, то э, до вступленя до монастира за монахиню. Панна Рос жила зі своєю мамою коло Монреялу, де мала велику земельну посілість. Панна Рос часто заходила до нас і ми обі разом бавились. Коли она підросла залюбилась в однім моїм кревняку але на вінчанэ їх її мама за нішо не хотіла згодитись.

Коли я вже була як початковуоча в монастири панна Рос, заходила і туди в відвідини до мене. Раз повідомила її, що маю дуже охоту стати монахинею. Сим она зацікавилась і просила мене оповісти її як мені подобається монастирське жите. Она просила мене щоб я подала її свою опінію але вірну, бо від мої заяві буде залежати чи она вступить і собі до монастиря чи ні. Она жадала від мене щиру правду. Она говорила мені, що я вже довший час в монастири і можу знати яке в нім жите. Справді я дійсного монастирського житя тоді эще не знала. Початковою представляєсь так само рожево монастирське жите як і якінебудь іншій особі зпоза монастира. Тому знаючи вдачу панни Рос я не хотіла нічого говорити її про монастир, нії намовляти нії відраджувати хотяй в дійсності я булаб бажала мати свою товаришку при собі. Коли я вже стала монахинею, раз нагадала собі про панну Рос, яка була вже початковою в нашім монастири, чи не намовити її стати дій-

сною, завельованою монахинею і через се придбати слави мо нашему званю, чести нашій релігії і заслуги перед Богом для себе, як також і добра для панни Рос вириваючи її з грішного сьвіта. В тій самій хвилі прийшла гадка до мої голови, що роблячи се, я приготовляю собі красше місце в небі. Мене вчили, що привести особу до монастира осягається через се найбільші небесні добродійства. Про се думала я повідомити настоятельку, але сейчас совість обізвалась в мені, що я роблю несправедливо зраджуючи довірі свої приятельки, але згадка на осягнені через се добродійства, вбила в мені голос совісти.

Я пішла до настоятельки. Тут повідомила про що йде річ і перепросила настоятельку за приватну бесіду з панною Рос. Настоятелька сим була дуже вдоволена, і сказала, що се було зовсім на місци бо я робила для доброї цілі. Коли я згадала її, що она є залюблена в однім молодці, то настоятелька заявила, що треба буде подвійно працювати, щоб вирвати її з обіймів чорта.

Настоятелька веліла мені йти до кімнати початкових, читати їм науку, а відтак позволила мені балакати з панною Рос. Она дала мені поученя як я маю почати мову і як переконувати панну Рос, щоб она забула за сьвіт, і взяла монаший вельон. Настоятелька сказала мені оповісти панні Рос, що монахиня се найщасливійша людина на сьвіті, бо кожда монахиня є певна свого вічного щастя в небі по своїй смерті. Коли панна Рос згадувала про свого любимця, то я на се маюсь обурити, бо про такі річі невільно говорити в монастири. Далі заказати її колинебудь і словечком згадувати про него під загрозою, що більше я не буду з нею балакати ані давати її якихнебудь порад. Коли панна Рос єще вагалась то я маю сказати, що я приходжу впрост від Ісуса Христа, який явився мені і післав мене, щоб запросити її між наше побожне товариство. Настоятелька заявила мені, при кінці своїх вказівок, що коли мені вдасться привабити панну Рос до взяття монашого вельону, то я буду гойно нагороджена.

Коли я се все вислухала від жінки, яку я в своїх очах убожала, рішилась піти до панни Рос і з цілою своєю енергією довершити діла, яке вложила на мене настоятелька монастира. Всі старі монахині були повідомлені, щоб ніколи мені

не перешкаджали, коли побачать мене в розмові з панною Рос. Одним словом наставлено всі сіти, щоб зловити бідну жертву в свої руки, уживаючи мене як сліпого урудя до сего злочинного діла.

Надійшов час мого читання. По читаню старі монахині здавалось були дуже заняті чимось по кутах, даючи сим мені повну нагоду для мої місій. Тепер почала я розмову з панною Рос після вказівок настоятельки. Я заявила її, що я є вже довший час монахинею і можу подати її правдиву опінію про монаше житє яке є повне радості і приємности. Тут ми відділені від сьвіта і його спокус жиromo-чесним і побожним житєм яке є міле Богу і всім съвятим (хотяй оно було зовсім противне). Она не дуже довіряла моїм словам, тому я з вданим обуренем сказала: "чи ти осуджуєш монаше житє?" "Ні" — відповіла она з поспіхом "я не є рішена що маю робити, бо моя мама на се цілком не годить ся а ми повинні слухати родичів". На се настоятелька, яка була недалеко і підслухувала нашу розмову, докинула мені по француські відповідь на се.

"Розказ наших родичів не мають сили перед розказами нашої релігії." "Всеж таки я не маю охоти бути монахинею" — сказала она рішучо. Тоді я додала, що Христос розказує її нею стати. Она стала тепер якоюсь розвіяною в своїх думках і аж по' якімсь часі заявила, що она не може жити без свого зарученого. Я на се обурилась і сказала її, що она не съміє про таке говорити в такім съвятім місци як монастир. Се є одиночка диявольска перепона сказала я піднесеним голосом і ти по винна з подвійною силою опертись сїї покусії коли не хочеш кипіти на самім споді в пеклї.

При браню монашого вельона, епископ питався кандидатки на монахиню: "Що спонукало тебе стати монахинею?" На се кожда має відповісти: "Божа любов." Коли тепер взяти під увагу брудні пляни настоятельки і монахинь, щоб силою своїх слів і погроз змусити бідну жертву стати монахинею, то сейчас побачимо сю облуду і висміванэ сеї відповіди. Моя розмова, щоб переконати бідну Рос, велась довго. Всі мої представленя і захвалювання монашого житя не здались на нїщо. Мені здавалось, що она задля щирої любви до свої мами і нареченого воліла сейчас впасти на саме дно пекла ніж виречись її. Я почала оповідати її, якою тепер чуюсь щасли-

вою, як ніколи передтим. Я сказала її, що я мала обявленэ Христа який хоче мати її за свою наречену, і колиб она і се відкинула то буде пропаща во віki і засуджена на страшні муки. Тому она повинна забути на все, на любов свої любої мами, на свого молодого нареченого, покинути сьвіт, стати монахинею і принести до монастира зі собою весь маэток, який она лише годна видерти від свої мами. Після мої бесіди з панною Рос, мож було завважати, що моя бесіда і погроза не лишились без наслідків. Та все таки она не хотіла мені дати слова, що возьме монаший вельон на себе. Она обстоювала при сїм, що перше мусить бачитись з мамою. Я пішла просто до настоятельки і повідомила її про все. Настоятелька сим втішилась і була дуже гречна для мене але рівночасно заявила, що нас чекає єще много працї, бо ся початкуюча є дуже обмотана сїтьми диявола. Ми мусимо сказала она бути дуже обережними і зручними в діпнятю нашої ціли, однак оно нам пощастиТЬ ся на певно, судячи по успособленю жертви.

РОЗДІЛ XXIII.

Дальші підлі підступи на заманенэ богатої дівчини до монастира.

Опісля настоятелька рішила, що я маю перебратись за чорта а она за св. Марію і тоді явиться паннї Рос коли она буде самітною, щоб наша штучка удалась нам як найкрасше я і настоятелька почали наші проби. Настоятелька вбрала мене в якийсь червоний вузкий жупан, що тісно прилягав до моого тіла, На лиці заложила мені якусь чорну маску а на голову во лохату шапку з рогами. Бракувало мені ланців і хвоста а був би з мене, монахинї, готовий чортік.

По певного рода вправах, настоятелька поучила мене як змінити голос і як відограти цілу комедію. Тепер ми обі підійшли до того місця де на потемки перебувала сама панна Рос. Тут виступила я потихоньки вперед і різким але зміненим голосом почала намовляти її, щоб она покинула монастир, йшла назад в сьвіт де я дам її всі вигоди, які суть в сьвіті. Панна Рос настрашилась дуже і мимоволі зробила хрест. Я сейчас сковалась взад. По хвилі я знова вискочила зі свої криївки і

зробила її більші пропозиції коли она віддасть ся мені в опіку, Коли она замахнулась до зробленя хреста, я сейчас сковалась. Я похвилі єще раз виступила перед ню і обіцяла помочи її віддатись за зарученого і зажити в обіймах любимця. Коли она зробила єще раз хрест я знова сковалась.

Тепер виступила настоятелька з другого кута і як могла промовила найсолідшим голосом, що она чула злобні підшепти дівола, тому прійшла сюди, щоб її взяти в свою небесну опіку. По сім она сковалась.

Коли я вже перебралась знова за монахиню, скинувши чортячий стрій, зайшла тоді до панни Рос, яка була дуже перестрашена. Я успокоїла її і випитала що за причина її зворушення і страху. Она оповіла мені тремтячи про появу чорта а відтак трохи лекш& сказала і про св. Матір. На се я оповісти лі її, що она не має чого чорта боятись, бо св. Маті снилась мені і просила мене, щоб я привела панну Рос до нашої каплиці, де св. Марія хоче її бачити. Далі порадила її, що при повстоїть перед хрестом і сейчас зникне. Через цілу неділю она яві чорта она потребує зробити лише знак хреста а він не має задержати строгий піст, зробити обрахунок совісти і так доперва буде могла побачити св. Марію, опікунку нашого монастира.

Тимчасом настоятелька при помочи одної старої монахинї і мене упорядкувала приватну каплицю. Всі вікна заслонили ми як мож найтемнійше, лиш одно съвітло блистало по середині а одна лямпка перед вівтарем, Ми зняли один великий хрест, положили його на підлогу головою до дверей а ногами до вівтаря. Коли все було готове я пішла закликати панну Рос. Коли прийшли ми до каплиці я приказала її лягати на сей хрест і розложити рамена на знак хреста, що она і зробила, а відтак завязала її очи як мене навчила перед тим настоятелька. Тепер відійшла я до настоятельки, яка вкривалась за дверми. Тут настоятелька вбрала мене знова в чортівський стрій, на голову наложила шапку з рогами а лице намалювала на червоном.

Тепер настоятелька веліла старій монахинї розвязати дещо панні Рос очі, щоб могла нас бачити в каплиці. Так ми перестояли за дверми яких 15 мінут і через цілий той час Рос лежала в каплиці. Настоятелька сказала, що час вертатись до

каплиці тепер. Я підійшла близше до лежачої Рос і зміненим голосом почала говорити. "Чи ти не є дурна і лежиш в такій поставі перед своїм Богом. Чи не лучше покинути тобі се місце і йти служити мені а я дам тобі все, що захочиш і кілько захочеш." Рос почала хреститись і шепотіти літанії. Я потихо відійшла до настоятельки за двері. Тут постояли ми обі мовчки якийсь час доки настоятелька рукою не дала мені знак, щоб я знова йшла. Підійшовши близше до неї я знова почала говорити: "Ну і чого ж лежиш, чому не йдеш за мною. Ходи звідси геть а я ужено тебе з твоїм любимцем." Рос почала знова хреститись і шепотіти молитву. Я відійшла до настоятельки знова. Настоятелька сказала мені, що сей плян маєсь нам вдати, колиб ні, то ми ужімо сили до неї і она має бути нашою.

Тепер пішла перебрана настоятелька до каплиці і зближившись до лежачої почала говорити. "Я є твоя св. Мати. Я чула твою вірність і я принимаю тебе між свої діти. Чи ти годишся стати одною з моїх дочок? Коли так то мусиш злучитись з ними єще сего тижня бо в противнім разі злі духи можуть запанувати над тобою. Однак, коли ти вберешся в монаший вельон, жадна зла сила не буде мати доступу до тебе. Коли ти годишся стати монахинею то маєш принести все своє майно до монастира, колиб думала лише часть, то тебе не пріймуть. Я буду тебе охороняти." I зі словами мир з тобою відійшла за двері до мене.

Пополудни на другий день післала мене настоятелька по Рос, щоб я привела її до кімнати настоятельки. Коли ми прійшли туди там була наша настоятелька і настоятель семинара. Настоятелька сказала тепер до Рос, що она мала привид, що она з початкуючих молиться сердечно в каплиці, щоб її приняти між монахинь. Далі сказала, що в сім привиді ск зано її що мольби тої початкуючої суть вислухані і она є принята в очах Бога. На се панна Рос задрожала з утіхи але не могла промовити ані слова. По сім панна Рос відійшла між початкуючих, куди післала мене настоятелька, щоб я змусила її до браня вельону сейчас, бо тепер найлучша нагода.

Я пішла до панни Рос, але не могла видусити з неї пріречення, що она годиться стати монахинею. Коли спитала її за причину, она сказала мені, що мусить бачитись зі своєю маюю, щоб та зібрала для неї як найбільше грошей, які она

хоче віддати на монастир. Зі сим побігла я до настоятельки а ся приказала післати сейчас по її маму. Коли она прийшла пан на Рос оповіла свій замір. Мама на се обурилась і почала спа мятувати дочку але ся й слухати не хотіла лише заявила, щоб її мама зібрала як найбільше гроший і ёще сего пополудня принесла до монастиря. Мама обурена вийшла з монастира і сейчас прислала велику суму гроший. В середу рано панна Рос була вже монахинею. Коли я опісля стрінулась де з нею она до мене нічого не говорила лише своїм зором прошибала мене наскрізь, не мов хтіла сим сказати мені свою найбільшу погорду. Я жалувала дуже, але щож, не могла нічо порадити, така вже доля всіх монахинь.

РОЗДІЛ XXIV.

Замкнені монахині в півниці. — Монастирські божки. — Лічені заражених попів в монастири. — Тайні двері в стіні. — Рекорд мордованих дітей в монастири.

Ніколи, коли я зайшла до півниці і переходила попри келії, де були замкнені монахині, не оминула я сих бідних жертв, щоб не промовити до них теплого, приятельского слова і не піднести їх прибитого духа. В якунебудь розмову они не входили, ніколи зі мною, боячись зради. Коли я деколи почала дещо до них більше говорити, то они бувало наганяли мене сим, що хтось надходить.

Деякі говорили мені, що карою для сих нещасних в півниці не є їх замкнені в сих вогких печерах, але страх перед ріжними духами, які мали товчись ночами по закамарках монастира. Цілими днями панувала тут в півниці вічна темрява, живої душі тут рідко коли може було побачити, хиба яка монахиня вбігла сюди на хвильку за якоюсь потребою і чим скоріше втікла зі сего місця сліз і страшного цментарища. Щоб замкнені могли розмовляти зі собою, було виключене. Не лише, що одна другої боялась, але себе взаємно підозрівали о зраді. І так серед сеї бездонної темряви, вогкости, смороду і боязни минали їм дні за днями, місяці за місяцями, а навіть роки за роками. Ні одна з них не знала, як довго буде тут ёще перебувати і що її властиво чекає. Сі бідні жертви були съвідками

не одному кровавому ділу і бачили не одну замордовану жертву, яку тягнено по при їх келії до сеї діри. Они бачили тут не одного попа, який вилазив з тайного хідника серед півночи і чим скорійше біг до гори до монахинь.

Не одна з них виявляла мені бажання, що она хотілаб звідси втічі і мене нераз збирала охота випустити її звідси, але я боялась сих страшних наслідків, які впалиб за се на мене. Також пригадувала я собі сейчас і на наші монастирські науки, що хто більше на сім съвіті терпить, той доступить висшого щастя на небі. Тому моя гадка, щоб увільнити котру просячу, опускала мене і я вірила, що се увязненэ э для неї дій сним благословеньством. Я думаю, що і деякі інші монахині не були так закаменілого серця, щоб не дались були умолити сими нещасними жертвами, колиб власне не ся наша монастирска наука.

Деякі келії в півниці були порожні і їх уживано до часо вого замкненя деяких монахинь. Щоб бути замкненою в півниці вистарчало щонебудь, навіть найменьший непослух чито взглядом котрої старої монахинї чи настоятельки. Я памятаю як раз замкнено аж три монахинї нараз за се, що не послухали настоятельки. Раз на съпіві они не съпівали, бо як оправдувались, були дуже змучені передтим при якійсь тяжкій роботі. Настоятелька на таке оправданэ не звертала найменьшої уваги і приказала їм съпівати. Коли они таке дальше не съпівали, настоятелька приказала їх сейчас забрати до пивниці. Там замкнено їх до поодиноких келій, де перебули они майже два дни і випущено їх аж на третий день, щоб йшли на велику масу, яка того дня відправлялась в каплиці.

Деколи настоятелька показувала нам в склянній пачці щось зроблене з воску і се приказано нам уважати за велику съятість. Ся нефоремна воскова фігура в сій склянній пачці має представляти "Агнця Божого". Сю пачку показувано нам лише тоді, як ми мали йти до причастия, або були по сповіді, тоді лише ми були гідні дивитись на сю велику воскову съятість, бо тоді лише ми були чисті і без гріха. Настоятелька говорила нам, що сю фігуру посвячувано в кождім начиню з якого їв наш Спаситель. Ся фігурка мала бути привезена з Риму. За кождий раз, як ми цілювали сю фігурку або бодай лише оком глянули на неї, говорено нам, даэ нам сотки день

меньше мук в чистилищи. Колиж ми не підемо до чистилища, то скороченэ мук одержуть наші приятелі, або наші найближші з родини, коли они лише не э протестантами. Протестантам така фігура нічо не могла помочи. Колиж ми нікого не мали з родини в чистилищи, тоді сі наші поцілуй зменьшували кару тим душам в чистилищи, за яких не було кому молитись. При таких оглядинах Джені бувало говорить до мене "цілюймо скільки можемо — наші приятелі будуть нам вдячні за се."

Я згадувала вже, що зараз за комнатою настоятельки, на другім поверсі, знаходилась мала приватна комната так звана "сьв. відворот." Ся комната була уживана як шпиталь до лічення заражених попів. Сюди дуже часто посылано мене з ріжного рода напитками і присмаками. До середини сеї комната мені вступ був заборонений і се що я приносила ставила на столик, який знаходив ся під дверима сеї комнati, відтак пукнувшi три рази до дверей давала знак, що я вже принесла. По даню ѿго знаку відступалась я подальше взад і очікувала дальших розказiв. Їсли щонебудь треба було забрати зi сеї комнati, ставлено також на сей столик і тодi давано менi потрiйним пуканєм до дверей знак, що я можу приступити близше i се забрати.

Раз епископ впив ся в монастири і тодi попав в незвичайно веселий гумор. Він післав по всiх монахинь, щоб явились перед ним і коли се сталось, удiлив нам свого благословення і до того єще положив кождiй на плечi по кавалку кека і то в так пянiй і простацкий спосiб, що зовсiм се не лицювало епископови.

В монастири Чорних Монахинь э три комнатi, до яких я нiколи не мала нагоди зайти. Я тiшилась досить великою свободою в сiм монастири і сего ужила я, щоб заглянути у всi монастирскi закамарки.

Одного дня побачила я одну стару монахиню, як она зайдла до комнатi, яка знаходилась на пiвнiчнiм кiнцi захiдного крила і тут своїми ножицями вiдтворила в стiнi якiсь две p. Се мене дуже здивувало, що там суть дверi, яких я нiколи не бачила і опiсля я переконалась, що навiть при найдокладнiшiм пригляненю ся сiй стiнi, нiхто не мiгbi був їх завважати. Коли ся монахиня ввiйшла туди до середини я приближилася i собi сюди і побачила, що звiдси веде кудись єще

троэ дверий. Ся стара монахиня побачила мене в сих дверах і заказала мені далі йти, поясняючи мені, що се суть комнati перехованя ріжних річий. По сїм ся стара монахиня вступила сама до середини і замкнула сейчас за собою двері. Се була моя перша і послідна нагода, що я завважала отворюванэ сих тайних дверий і хотяй я була дуже цікава довідатись дещо близше про сї тайні комнati, не мала я на се більше спосібно сти. Я думала, що сї комнati служили до якихсь надзвичайних цілій, бо єслиб они дїйсно були лише складом, як ся стара монахиня говорила, то не треба булоб так майстерно двері в стїнї укривати. Крім сего, ся стара монахиня видно мала якусь велику причину, щоб мене туди не впустити, а щоб задоволити мою цікавість, назвала їх складом.

Раз післано мене з Джeneю до комнati настоятельки, щоб зробити там порядок. Тут завважала я на столику якусь велику книжку, яку я отворила і почала переглядати. З початку в книжцї йшов список монахинь і початкових, а відтак йшов список народжених дїтей в монастири. Спис дїтей був простий і виглядав меньше більше осътак:

- Съв. Мария породила сина дня 16. Марта 1834. р.
- Съв. Кляра породила дочку дня 2. цвітня, 1834. р.
- Съв. Матильда породила дочку дня 30. цвітня, 1834. р.
- Съв. Еvnїса породила сина дня 1. мая, 1834. р.
- Съв. Марта породила дочку дня 10. мая, 1834. р.
- Съв. Клотильда породила сина дня 29. мая, 1834. р.
- Съв. Катерина породила сина дня 1. червня, 1834. р.
- Съв. Фльоренса породила дочку дня 12. червня, 1834. р.
- Съв. Берта породила сина дня 29. червня, 1834. р.
- Съв. Етелїна породила дочку дня 4. липня, 1834. р.
- Съв. Гиполита породила сина дня 9. липня, 1834. р.
- Съв. Марта породила дочку дня 20. липня, 1834. р. і т. д.

Спис сей подавав велике число дїтей, яких породили монахинї в монастири. Далі я не переглядала сї книжки бо ме не зібрає якийсь страх навид так много народжених а заразом і помордованих дїтей. Ми обі змішались сим страшним відкритем, бо ніколи й не припускали, щоб так богато дїтей родилось монастири, тут в такім съятім місци. Але ми перевоналисся, що оно так дїйсно э, бо в наших руках був доказ. Тепер подумала я собі скілько то э дурних молодих дївчат, я-

кі думають втечі від спокуси сьвіта і вступають до монастира, де сподіються зажити тихим Богу милим житем. А де они дійсно вступають і в чиї руки попадають? Усі ніби "духовні отці", що они виробляють над сими бідними дівчатами? А коли народить ся дитя, то як они в страшний спосіб відсилають його на другий сьвіт?

Крім сеї книжки, були тут ёще інші, але я не мала вже відваги заглянути до них, мабуть і они містили в собі щось цікавого.

Скілько було всіх монахинь в нашім монастири, годі на певно сказати, бо число се дуже часто змінялось. Але в послі днім тижни, коли я вже мала втіchi з монастира, переконалась, що в нашім монастири було 180 монахинь, а крім сего було 30 початкуючих.

Коли я переконалась своїми власними очима про всі кримінальні справи попів в сїм монастири і про ріжні інші злочини, постановила я за всяку ціну видістись зі сї страшної нори. Найбільше спонукало мене до втечі се, що я боялась, щоб не породити дитини, бо знала дуже добре яка чекалаби єї судьба, з рук сих чорних злочинців.

Одного дня рішилась я втіchi з монастира і не бути більше учасником сего безвстидного і злочинного житя. Ввечір, по звичайніх молитвах, монахинї пішли до спальні, а я вдалась на своє місце, до комнati слабих. Незадовго надійшов лікар і я пішла з ним від ліжка до ліжка і записувала медицини для слабих. Лікар відійшов а мене гадка таки не опускала, щоб я втікла з відси, бо тепер найлучша нагода.

Я могла втікати двома дорогами. Одною дорогою могла йти туди, куда заходив сюди лікар, то є вийти сходами на подвір'я звідки вела мала фіртка через мур на улицю. Ся дорога була найкоротша, але і не дуже безпечна, бо коло фіртки була хатчина для сторожа, який перебував тут як день так ніч.

Друга дорога вела з мої комнati до комнati слабих, опісля через коритар, відтак через комнati де звичайно перевувала стара монахиня, звідси знова через спільну комнati і коритар на подвір'я, звідки йшли великі ворота на вулицю.

Я знала, на яку виставлялась небезпеку, колиб мене при лапано на мої утечі, або булаби спіткала мене така сама доля як сьв. Францішку, або булабим зігнила в замкненю в пів-

ниці. Згадавши про півницю, в мені збурилась кров і я майже напів съвідома таке з папером в руці пустилась біgom через комнатау слабих відтак перебігла через коритар, перейшла з поспіхом комнату старої монахинї, яка почала щось до мене говорити, але я відповіла лише "післано мене" і знайшлась на раз в спільній комнаті. Тут не оглядаючись на нікого спішила до дверий як найскорше. Ніхто мене не зачіпав, бо думали, що я певно спішусь з чимсь важним до настоятельки, тим більше, що я держала в руці сей папір, на якім записувала медечини для слабих. Відтак дісталась на темне подвір'я а звідси без найменьшої трудности дісталась через сі велики ворота на улицю, мимо сего, що они були замкнені.

Моя рішучість вивела мене зі сего страшного гнізда і я знайшлась на вільності.

НА ВОЛІ.

Коли знайшлась я вже на улиці, я не знала куди бічи. В першій хвилі обняв мене ляк і я думала чи не лучше булоб вернутись неспостережено назад до монастира. Але якась висша сила спонукала мене бічи на діл улицею. Зробивши досить гарний шмат біgom я нараз здержалась мимоволі і застановилась тепер куди я біжу. Чи безпечно бічи дальше сею улицею чи завернути в бік. Серед тисячних плянів знова завернулась під мури монастира і тут оглянувшись кругом, побігла тепер ул. св. Павла а відтак звернула на північ. Нараз знайшлась я під хатою, яка видавалась мені якоюсь знаною. Приглянувшись її близше, пізнала, що тут перебувала я на помешканю, нім мене принято до монастира.

В хаті съвітилось і я побачила вдову саму і її діточки. Не надумуючись довго, запукала і зайшла до середини. Тут пе ребралась з монашого убраня в звичайне жіноче і чулась тепер немов безпечнійшою. Вдова мене о ніщо не випитувалась і я пішла на спочинок. Але спанэ мене зовсім не бралось. Я перекидалась по ліжку. Вкінци рішила встати і йти до корабля, щоб відіхнати до Квебеку.

Я знала, що ся вдова то велика приклонниця настоятельки і она могла легко мене зрадити, але мене се успокоїло, що так з раня она не дістанеть ся до монастира. Нім она змо-

же дістатись туди, то я буду в Квебеку.

Раненько зібралась я, попросила сина вдовиці, щоб мене відпровадив, що він радо зробив. Але, коли ми прійшли до бовта, на велике моє здивоване довідалась, що бовт не відійде до Квебеку аж вночі, перед півноччю. Сим я дуже настрашилась, бо лишаючись в Монреялі, могла кождої хвили почастись в руки попів. Їх в Монреялі є много, ще до того всі люди суть їх вірними підданими.

Серед сих думок пустилась я дорогою Лахіна. Уйшовши якийсь шмат дороги знайшла якусь опущену хату і туди зайдла, щоб відпочати. Тут усівши на самоті почав огортати мене страх. Я не знала, що маю робити зі собою, куди мені йти, де знайти яку щиру душу, щоб мож до неї вдатись за помочию і радою. Тут в Монреялі жив мій вуйко, який мене дуже любив і який приняв би мене радо. Але щож, зайдти до него треба йти містом. Пускатись серед дня в місто можна легко попастись в лапку, бо в монастири певно довідались вже про мою утечу і всі попи шукають за мною зі своїми агентами. Колиб дістатись як найскорше до Квебеку там була безпечна, бо є більше протестантів, які певно не далиб мені вертатись назад до сего гробу, звідки я що лише втікла.

В Квебеку думала я знайти собі якусь роботу і зажити спокійно на волі.

Тепер прийшла мені гадка і за монастир. Перед очима стала моя смертельна вина, бо я зломила присягу монастирську, що ніколи не упушту монастирських мурів без дозволу настоятельки. Я збещестила і свій монаший вельон, кидаючи його зі себе. Я представила собі тепер щоб зі мною сталося, колиб так мене зловлено тут або я сама завернулась до монастира. Чи не стрінулаб мене страшна смерть, така сама як св. Францішку. А юще що найгірше, чи не виставлена була я через якийсь час на забаганки попів, перед моєю смертию, щоб юще в послідне кождий наситивсь моїм тілом? Вкінці, згадала я і про се, що в не задовгій час я маю статись матерем і чи пере неслаб я се, дивлячись на мордоване мої власної дитини? Справді мені майнула по голові гадка, що на зломане мої присяги є юще рада. Я можу піти до сповіди епископа а сей перед смертию простить мені мій гріх і я після католицьких вірувань таке не піду до пекла. Однак, коли згадала я лише про монастир

і мордованя в нїм, менї видалось пекло чимось красшим чим св. монастир. Серед моїх думок минув день. На дворі почало смеркатись і я зібравшись пішла по темки до бовта і щасливо поїхала в дорогу.

ЗАКІНЧЕНЭ.

Коли втікла я з монастиря, думала, що менї небезпечно буде перебувати не лише в Монреялї але і в Канадї, тому виїхала в Стейти, до Нью-Йорку, де заведено мене до притуловицька для бідних і де мною ревно заопікувались.

По короткім моїм побуті в сїм притуловиску, коли сиділа я сама в комнati панї Джансон, ввійшла сюди айришка слуга, що робила в притуловиску і повідомила мене, що п. Конрой є на долї і хоче бачитись зі мною. Коли я довідалась, що сей п. Конрой є кат. попом, дуже сим налякалась а заразом і здивувалась, як так скоро вже навіть тут в Нью-Йорку довідано ся про мою утечу з монастиря і про моє місце перебування. Я відмовилась зійти на діл. Служниця вернулась їще раз до мої комнati і сказала менї, що піп Конрой поручив мені сказати, що він дуже добре знає, хто я і звідки тут прибула і що моє укриванє на нїшо не здасться, бо деб я не була і якби не ховалась, то мене таке злапають і відвезуть туди звідки я втікла. Дальше переказав менї піп Конрой, що настоятелька з монастиря "Чорних Монахинь" передала повновласть всім кат. попам, не лише в Канадї але і в Стейтах, щоб мене зловити, тому лучше буде, коли я сама віддам ся їм в руки назад бо я і так їх рук не уйду. Коли я не хочу вертатись до Канади, до свого монастиря, то я можу лишитись в монастири в Нью-Йорку.

Се повідомленє мене страшно налякало і я тремтіла на цілім тїї, щоб сей піп не зайшов сюди до мої комнati і мене силою не завів назад до сеї страшної вязниці-монастиря. Я хотяй була вже на вільності, однак кілька літне знущанє ся попів в монастири над мною, де они були панами не лише моого тїла але і душі, так відобразило менї самосвідомість, що я єще і тепер не могла зрозуміти, що їх влада над мною вже скінчилася і жаден з них не має до мене більше права.

Недовго по сих відвідинах піп Конрой прийшов знова

за мною і коли я і тепер відказалась видіти його, тоді він через сю саму слугу хотів довідатись, чи се я дійсно монахиня сьв. Юстина і чи то я, перед своєю утечию, виявила свій замір на сповіді перед попом Келім в Монреялі. Я сказала йому заявити, що то все правда, але з ним зовсім не хочу бачитись, однак якщо він має щонебудь важного мені сказати, то я можу побачитись з ним, але не сама але в присутності пана Т. — або пана С. — на що піп Конрой не згодився.

Піп Конрой богато єще разів заходив до притуловиска і нераз цілими годинами вистоявав по закамарках коло сходів на долі, але се вже було провіднє Боже, що я туди не заходила, бо хто знає, що буlob мене там спіткало.

Хотя я була на вільноти і обходжене ся зі мною в притуловиску було дуже людяне, але пережиті сцени в монастири і безнастаний страх перед попами, щоб знов не попастись в їх руки, так поділяли на моє здоровлє, що я чим раз більше почала занепадати на здоровлю. Вкінци се так підкосило моє здоровлє, що мене забрано до шпиталю. Мені здавалось, що моя година смерти скоро зближається, а що я доси була католичкою і вірила в усі науки кат. церкви, забажала висповідатись зі всего, що я пережила в своїм так короткім житю. На моїм сумлінню тяжіло щось тяжке, не мов млинський камінь і я думала, коли не очищусь зі сего всего, ніколи не ввійду до царства небесного. Тому постановила висповідатись, відкрити перед сьвітом своє монаше житє і помочи сим невинним жертвам, які єще мучать ся в монастири. Я думала, що коли я зі сего не висповідаюсь, то я не можу рахувати на Боже милосердіє, бо плач, зойки, стогни мордованих монахинь і невинних дітей в монастири, стягне на мене страшне проклятє, що я могла помочи їм а не хтіла.

Зі своїм заміром звірилась перед одною норзою в шпиталі, а ся допомогла мені, щоб мій замір перевести в діло. Она повідомила про мій намір шпитального капеляна, якому оповіла я своє житє і муки в монастири. Справді, з початку довго вагалась чи відкривати се страшне житє поза монастирскими мурами, бо сказавши правду, встидалась сама себе на саму згадку про него, тому відкладала се відкритє з дня на день. Але, коли сили почали мене щораз більше опускати і ознаки були щораз більше алярмуючі, оповіла се все, що тут

читалисьте перед шпитальним капеляном, бо не хотіла, щоб сї секрети монашого житя йшли зі мною до гробу а попи і монахині, щоб не оманювали съвіта і добрих людей.

Я довго боролась зі своїми гадками чи відкривати сї всі лайдацтва монастирского житя, чи може закрити іх перед съві том і зійти з ними до гробу. Я думала нераз і се, що можливо як я виздоровію віддатись в руки попів, бо хотяй они знищуть моє тіло то спасуть мою душу. І нераз навіть рішала, що зараз по виздоровленю піду назад між католиків до монастиря. Але таке рішанэ сейчас завмирало в самім зародку, коли подумала я, що я маю стати в коротці материю і лише задля сего дитяти втікла я з монастиря. І що сталобісь з моїм дитя тем, коли вернулаб я назад туди і віддала себе і свою дитину в руки попів. Ся згадка мене страшно алярмувала. Мені ставав сейчас образ перед моїми очима, як попи будуть хрестити мою дитину і сейчас пічнесь його страшне душенэ, а відтак вдущену мою дитину вкинуть до діри в півниці і тут присиплять вапном. О се була страшна дійсність! Ніяк не могла згодитись на се — таж я була його материю. Я ніяк не могла від дати своє невинне і безборонне дитя на страшне мордованэ сим чорноризникам.

Зноваж, коли подумала я, що я немічна і бідна, бо моє здоровлэ знищив монастир і "отці духовні" і не буду в силі вигодувати і виховати свою дитину, бралась мене розпугка. Чи могла я припустити, що о. Фелан, проборщик в місті Монреялі, заняється вихованем свої дитини? Чи і йому батькови могла я повірити вихованэ його власного дитяти? Чи могла я припустити, що він вважаючи на батьківські обовязки займесь не лише вихованем свого дитяти, але дасті і удержане його біdnій, слабій зневаженій і безборонній матери? Ні! Сего я не могла сподіватись від сего чорноризника, бо він був такий самий як і інші і був готовий до повненя найогиднішого злочину на своїй власній дитині, щоб лише охоронити себе і кат. церкву перед сею страшною ганьбою.

Побувши довший час в шпитали почала я приходити до себе, Тепер дано мені до читаня Біблію і я почала ї з залюбки читати. Читаючи так Біблію довідалась я аж тепер, чого Бог вимагає від мене і чого Він дійсно хоче від свого створіння? Аж тепер читанэ Слова Божого розяснило мій розум і я

пізнала се фарисейство і облуду в якім я досі жила. Тепер пізнала я силу сеї Книжки і чому то так всі боялись її в монастири "Чорних Монахинь". Я аж тепер зрозуміла, чому то говорено в монастири, що діти чи старих зі Стейт було так тяжко відірвати від сеї Великої Правди і зробити їх католиками. Читанэ сеї Великої Правди зробила на мене великий вплив, я відродилась, стала не перепудженою бездушною монахинею, але дійсним сотворінэм моого доброго Створителя.

НА ДОКАЗ ПРАВДИВОСТИ ВІДКРИТЯ СІХ СТРАШНИХ
ТАЙН МОНАСТИРСКИХ МУРІВ ПОДАВАЛИ ТОДІ ГАЗЕТИ
РІЖНІ ФАКТА І ПОСЬВІДЧЕНЯ.

Слідуюче посьвідчене явилось в "Пр. Віндікейтор",
в березні 1834. року.

"Ми низше підписані переконавшись докладно оправдивости відкритя Марії Монк, бувшої монахині в монастири "Чорних Монахинь", в Монреялі, заявляємо що все, що є подане в сій книжці, виданій в Нью-Йорку, під заголовком "Страшні Тайни Мон. і т. д." є провдою

Далі, що ми посідаємо в своїх руках два заприсяжені зізнання від двох осіб, то є від п. В. Мілера зі сего міста і від одної замужної женощини, також з Нью-Йорку, які заявляють охоту доказати і переконати кожного сумніваючого ся о правдивости сего відкриття."

В. С. Бровнер.
Джан Й. Слокум.
Андрю Брус.
Д. Фаншав.
Томас Гоган.
Давид Вессон.

Читайте Наукові Книжки!

Серед вічних снігів і ледів	30ц.
Незвичайні дива природи	10ц.
Швидчий бітум колишньою народів	15ц.
Історія землі	35ц.
Географія	80ц.
Наука про ущарку землі	1.00
Історія Боротьби Віри з Науковою	1.50
Філософія Соціал-демократії	1.50
Тероризм і Комунізм	1.00
Соціальна Революція	60ц.
Німецька Селянська Економіка	50ц.
Історія парижської Комуні	15ц.
Жінка і соціальні проблеми	10ц.
Шлях до соціалізму	30ц.
Шлях до влади	40ц.
Про союзу ченців	30ц.
Роль стає соціалізму від науки до дій	15ц.
Селянство і соціал-демократія	50ц.
Соціальства і соціальні науки	15ц.
Вони не суспільність і перков	35ц.
Програма розходів про Економію	45ц.
Ідея Ради	15ц.
Задачі релігії	25ц.
Будівництво будівель	10ц.
Соціал-демократія	25ц.
Легальна і Господарі	30ц.
Програма Радянського	15ц.
Чергове Задовільство землі	25ц.
Давній Німеччини	15ц.
Бесенівський Революція	10ц.
Поганім. Нагріттям	10ц.
Союзів. Прогресивна Радянська Відповідь	10ц.
Відповідь Відповідь	05ц.
Ноїческо-діалектика	10ц.
Богослов'я Речі	7ц.
Кандидатство. Сірі і Культурнаціонація	15ц.
Угорсько-Харківську	15ц.
Чому круїть в піднімі гір	15ц.
Чому піднімається ціна?	10ц.

УМІСТНИК ВІД СПРЕІ

UKRAINSKA KNYHARNIA

612-122 1 56th Street

EDMONTON, ALTA., CANADA